

ULOGA OBITELJI U STVARANJU OVISNIČKIH OBRAZACA PONAŠANJA

Miloš, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:878675>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

DIPLOMSKI RAD

**ULOGA OBITELJI U STVARANJU OVISNIČKIH
OBRAZACA PONAŠANJA**

ANA MILOŠ

SPLIT, 2023.

**ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU
JEDNOPREDMETNI STUDIJ SOCIOLOGIJE
ISTRAŽIVAČKI RAD**

DIPLOMSKI RAD

**ULOGA OBITELJI U STVARANJU OVISNIČKIH
OBRAZACA PONAŠANJA**

Mentorica:
Izv. prof. dr. sc. Zorana Šuljug Vučica

Student/ica:
Ana Miloš

Split, 2023.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. TEORIJSKI ASPEKTI OVISNOSTI	2
2.1. Kratka povijest ovisnosti.....	2
2.2. Definicije ovisnosti.....	2
2.3. Teorijski pristupi ovisnosti.....	3
2.4. Oblici ovisnosti	4
2.5. Sociološki pristup alkoholizmu	5
2.5.1. Funkcionalistički pristup	5
2.5.2. Socio-kulturni pristup.....	6
2.5.3. Sociografski pristup	6
2.5.4. Simboličko-interakcionistički pristup	7
2.5.5. Socijalno-politički pristup	7
2.6. Obitelj i primarna socijalizacija	8
2.6.1. Teorija primarne socijalizacije.....	8
2.6.2. Obitelj	9
2.6.3. Stilovi roditeljstva	10
2.7. Alkoholizam kao obiteljska bolest	11
3. METODOLOŠKI ASPEKTI ISTRAŽIVANJA.....	15
3.1. Predmet istraživanja	15
3.2. Cilj istraživanja.....	15
3.3. Primijenjena metoda.....	15
3.4. Istraživačka pitanja	16
3.5. Postupak provedbe istraživanja	17
4. REZULTATI I RASPRAVA.....	18
4.1. Strukturalna obilježja.....	18
4.2. Obiteljska dinamika.....	18
4.2. Ovisnost	23
5. ZAKLJUČAK.....	29
6. LITERATURA	31
7. PRILOZI.....	37
7.1. Protokol polustrukturiranog intervjua.....	37
7.2. Obrazac informiranog pristanka.....	38
7.3. Transkripti intervjua	38
SAŽETAK.....	78

SUMMARY	78
BILJEŠKA O AUTORICI	79

1. UVOD

Posljednjih godina obasipani smo novinskim člancima, istraživanjima i statističkim izvodima¹ o nekontroliranom porastu ovisnosti u suvremenim društvima. Stručnjaci poput Mallet i suradnika (2021), Sachs (2019), neke od objašnjenja za navedeni fenomen pronalaze u užurbanom postmodernističkom društvu prožetom globalizacijom, epidemijskim katastrofama i svima poznatom *lockdownu*. Izolacija u kojoj smo živjeli stvorila je nove puteve bijega od realnosti, te bilježimo nikad veće brojke pojedinaca podleglih ovisnostima.

Hrvatska se, prema Eurostatu², nalazi u top 5 zemalja kada je u pitanju kultura ispijanja alkohola. Prekomjerna konzumacija alkohola osiromašuje pojedinca i njegovu neposrednu okolinu, kako materijalno, tako i emocionalno, i vodi otuđenju pojedinca od obitelji i samog sebe. Brojni autori, kao naprimjer Chinnusamy i suradnici (2021), Reinaldo (2008), pristupaju temi kroz prizmu alkoholizma kao bolesti koja pogađa ne samo pojedinca, već i njegovu obitelj. Izbjegavanje odgovornosti prema kućanstvu i kućanskim obvezama, izbjegavanje odgovornosti prema djeci, često izražene promjene raspoloženja, agresivni ispadi, izbjegavanje razgovora o nastalom problemu, sukobi s partnerom – samo su neke od nepogodnih posljedica koje pogađaju obitelj i samog ovisnika.

Sukladno tome, cilj ovog istraživanja bilo je ispitati i razumjeti ulogu obitelji u samom procesu kreiranja alkoholizma. Rad je podijeljen na sedam poglavlja, a započinje uvodnim dijelom koji sadrži osnovne informacije o radu. Drugo poglavlje uključuje teorijske aspekte ovisnosti i alkoholizma, zajedno s ranijim istraživanjima. Treće poglavlje posvećeno je metodološkim aspektima istraživanja u kojem su navedeni ciljevi rada i istraživačka pitanja, način uzorkovanja i postupak provedbe istraživanja. U četvrtom poglavlju nalaze se rezultati istraživanja potkrijepljeni citatima iz transkripata. Peto poglavlje uključuje zaključna razmatranja istraživanja, a šesto popis literature. Sedmo, jedno od posljednjih poglavlja, uključuje priloge poput protokola intervjua, obrasca informiranog pristanka i transkripata intervjua. U konačnici na kraju rada nalazi se sažetak i bilješke o autorici.

¹ Više na: <https://reliefweb.int/report/world/unodc-world-drug-report-2023-enarruzh>

² Više na: <https://www.hzjz.hr/sluzba-promicanje-zdravlja/objava-rezultata-eurostat-a-o-konzumaciji-alkohola-i-ekscisivnom-epizodicnom-pijenju/>

2. TEORIJSKI ASPEKTI OVISNOSTI

2.1. Kratka povijest ovisnosti

Termin „ovisnost“ danas često susrećemo u popularnoj kulturi, implicira nekakav nedostatak kontrole, lošu naviku ili kompulzivno ponašanje, ali se također koristi za opisivanje snažne želje i strasti. Često u medijima čujemo kako određeni proizvod, igra ili aktivnost izaziva ovisnost, ali na najljepši mogući način, apelirajući na uzbudljivost i stvaranje dobre navike (Rosenthal i Faris, 2019:438). U ovom radu, ovisnosti ćemo definirati kao kroničnu pojavu kod određenih pojedinaca koja uvelike utječe na kvalitetu života pojedinca, kao i njegove neposredne zajednice i društva općenito. Indikacije na zlouporabu alkohola i supstanci vuku svoje podrijetlo još od antičkog doba, kada su se alkohol i biljne supstance koristile u medicinske, religijske i rekreacijske svrhe. Prva zabilježena vinarija datira 7000 godina prije Krista, otprilike u isto vrijeme pripadnici antičkih civilizacija koriste psihoaktivne gljive i kanabis kako bi inducirali proročke vizije u svrhu donošenja političkih odluka. Jedan od najpoznatijih narkotika starog svijeta, opijum, otkrili su Sumerani 3400 godina prije Krista. Danas opijum poznajemo u njegovim deriviranim oblicima kao morfij i heroin.³ Kao što vidimo, sredstva ovisnosti vuku korijene još od samih početaka čovječanstva, a danas se s ovisnošću susrećemo kao s globalnim problemom. Prema WHO⁴, trenutno više od 2,3 milijarde ljudi diljem svijeta konzumiraju alkohol i više od 270 milijuna ljudi konzumira ostale psihoaktivne supstance.

2.2. Definicije ovisnosti

Metaforički rečeno, ovisnost možemo definirati kao "patološku ljubav između osobe i objekta ovisnosti", bilo da se radi o supstanci (nikotin, alkohol, hrana, kokain) ili određenoj radnji (kockanje, internet). Ovisnost je društveno-kulturni izum, tj. konstrukt koji je kulturno proizveden kao sredstvo za zadani cilj. U suvremenom društvu, predmet ovisnosti može biti gotovo bilo što, međutim, ono što se ne mijenja jest da je ovisnost specifično ljudski fenomen. Prema Fatayeru, da bi došlo do ovisnosti, potrebna su tri ispunjena uvjeta. Prvo, treba doći do društvene spoznaje u umu ovisnika prema objektu stvarnosti. Spoznaja obično bude odraz naučenog iskustva i utjecaja društvene okoline. Sljedeće, potreban je ranjiv emocionalni sastav poput iskrivljenog samopoštovanja, nedostatka samopouzdanja, emocionalne distance, deprivacije i sl. Konačno, moguća kemijska neravnoteža u organizmu ovisnika. Ljudi ne postaju ovisni o predmetima koje smatraju besmislenim, već su potrebna jaka

³ Više na: <https://sbtreatment.com/addiction/>

⁴ Više na: <https://www.who.int/news/item/21-09-2018-harmful-use-of-alcohol-kills-more-than-3-million-people-each-year--most-of-them-men>, https://www.who.int/health-topics/drugs-psychoactive#tab=tab_2

pozitivna značenja i osjećaji u osobnosti pojedinca. Rijetki su i ekstremni slučajevi u kojima pojedinac silom postaje ovisan o predmetu, supstanci ili određenoj radnji (Fatayer, 2008:88).

Sociološke perspektive na ovisnost gledaju kao na individualno ponašanje čije posljedice imaju društveni učinak u smislu direktnog utjecaja na druge ljude, također se kontrolira na društvenoj razini. Drugim riječima, ovisnost iz sociološkog okvira uključuje i mikro razinu ponašanja pojedinca i makro razinu društvenog konteksta. Adrian (2003) opisuje ovisnost kao stanje kronične intoksikacije nastale ponavljajućim konzumiranjem supstance. Uključuje neodoljivu želju ili potrebu za nastavak konzumacije, tendenciju za povisivanjem doze, psihičku i fizičku, i konačno, štetan učinak za pojedinca i društvo općenito. Makro razina postavlja parametre za individualna ponašanja omogućavajući pristup i mogućnost da se ono dogodi. Individualno ponašanje mikro razine ograničeno je makro razinom, ali na svakodnevnoj bazi to isto ponašanje djeluje na mikro razinu (Adrian, 2003:1386).

2.3. Teorijski pristupi ovisnosti

Proučavanje ovisnosti teoretičarima pruža detaljan uvid u poveznicu tijela i društva. Dok se prividni simptomi ovisnosti nalaze u društvenim i kulturalnim prijestupima, njen pravi izvor nalazi se u osobnoj patologiji, ranjivosti i nedostacima, što istraživačima daje jedinstvenu priliku za empirijski uvid u to kako se pojedinci ponašaju i mijenjaju u različitim uvjetima. U 19.-om stoljeću, izvor i uzrok ovisnosti tražen je unutar samog predmeta ovisnosti, pretpostavljajući kako su određene supstance, poput alkohola i morfija, predodređene za stvaranje ovisnosti kod pojedinca. Na nedostatke navedene ideje ukazala je činjenica da postoje pojedinci koji su tijekom života konzumirali i alkohol i morfij bez nastupanja ovisnosti, što je rezultiralo pomakom u teorijskim istraživanjima u 20.-om stoljeću prema intrinzičnim deficitima pojedinca. Iako je neosporno postojanje određenih kemijskih spojeva unutar određenih supstanci, određeni pojedinci su karakterno skloniji ovisničkim ponašanjima. Nekolicina autora se pak odlučila za drugačiji pristup koji nalaže da ovisnost nije rezultat isključivo kemijskih, psiholoških ili fizičkih utjecaja, već intrinzični društveni proces kojim određeni pojedinci podliježu. Pionir navedenog pristupa i autor jedne od klasičnih teorija ovisnosti je američki sociolog, Alfred Lindesmith (Lindesmith prema Weinberg, 2002:2)

Fokus Lindesmithovih teorijskih razmatranja predstavlja činjenica da, unatoč podjednakom vremenskom periodu uživanja opijata, dovoljnom za razvijanje fizičke ovisnosti, određeni pojedinci ne postaju ovisnici, dok ostatak u navedenim uvjetima podvrgava stanju ovisnosti. Postavlja se pitanje o tome kako je moguće da dvije osobe u istoj

situaciji imaju tako različit ishod? U počecima svog rada, Lindesmith predlaže kako je ono što razlikuje te dvije osobe jest neznanje. Primjerice, neznanje da smo nakon tragične nesreće bili prisiljeni koristiti morfij, jedan od iznimno aditivnih lijekova, rezultira ne razmišljanjem o efektima i posljedicama morfija, samim time i ne-ovisnošću. Međutim, prvi pokušaj Lindesmithovog objašnjenja propada potkovan primjerom doktora koji je svjesno koristio morfij tri tjedna prilikom liječenja, bez nastupanja ovisnosti nakon prekida. U daljnjem radu usmjerava fokus na simptome apstinencije – pojedinci postaju ovisnicima kad prepoznaju značaj određenih fizičkih pojava kao uzrokovanih apstinencijskom krizom. Navedena pretpostavka, iako netočna, pokazala se iznimno korisnom jer je usmjerila Lindesmithovo razmišljanje u konačnom pravcu. Pomiče naglasak s individualnog prepoznavanja apstinencijske krize na samu uporabu opijata u svrhu ublažavanja te krize nakon što je ona prepoznata, što upućuje da ovisnost nije fiksacija u određenom trenutku, već je uspostavljena procesom učenja kroz određeno vremensko razdoblje. Ključno iskustvo u tom procesu fiksacije nije euforija koju efekti opijata donose, već olakšanje koje dolazi eliminiranjem neugodnih simptoma apstinencije (Lindesmith, 2017:7-10).

2.4. Oblici ovisnosti

Fatayer (2008) razlikuje četiri vrste ovisnosti: *alfa*, *beta*, *gama* i *delta* ovisnost (vidi tablicu 1). *Alfa* ovisnost obuhvaća sve vrste fizičkih ovisnosti. Razlika naspram ostalih vrsta ovisnosti utemeljena je na činjenici da je glavni utjecaj *alfa* ovisnosti ograničen na tijelo i fizičke zdravstvene probleme. Primjerice, ovisnost o hrani, kofeinu, nikotinu i sl. Ovisnički „fiks“ ove vrste najčešće je fizički. *Beta* ovisnost obuhvaća sve vrste fizičko-psihičkih ovisnosti. Ono što razlikuje *beta* tip ovisnosti od drugih, upravo je njegov utjecaj koji nadilazi s funkcije tijela na funkcije uma. Obično ima utjecaj na način na koji djelujemo, kako se osjećamo i kako razmišljamo. Ova vrsta ilustrira integraciju između tijela, kognitivnog i emocionalnog sastava ljudi. Također utječe na sposobnost donošenja odluka i upravljanja odnosima, kao i na učinak u profesionalnom svijetu. Često rezultira sukobima sa zakonom zbog neprihvatljivog i ne normativnog ponašanja koje sa sobom donosi. Primjeri su ovisnost o alkoholu, lijekovima, heroinu, kokainu, hašišu, sedativima i mnogim drugim (i)legalnim supstancama u svijetu. Šteta koju za sobom nosi ova vrsta ovisnosti nije isključivo fizička, iako postoje posljedice na organizam, većinski problem predstavlja način na koji se ponašamo u „pozornici stvarnosti“. *Beta* tip ovisnosti je tip na kojeg se najčešće aludira na spomen riječi „ovisnost“. *Gama* ovisnost uključuje sve mentalne ovisnosti koje isključuju supstance. Ima značajan utjecaj na način života pojedinca, kako upravlja sobom i svojim odnosima. Također, i na način na koji riješavamo probleme, preuzimamo odgovornost,

donosimo odluke i procjenjujemo situacije u kojima se nalazimo. Ovisnici ovog tipa opisuju preplavljanje adrenalina i dopamina u mozgu pri sudjelovanju u događaju koji je predmet ovisnosti. Primjeri *gama* ovisnosti su kockanje, seksualni odnosi, *online* igre, nepromišljena vožnja, pornografija, krađa, laganje i još mnogi drugi. „Fiks“ ovog tipa ovisnosti je mentalne prirode. *Delta* ovisnost obuhvaća dvije ili više ovisnosti prethodno navedenih vrsta. Primjerice, ovisnost o hrani i kokainu i kockanju. Razlikuje se po učinku na um i tijelo, ali često ne uključuje nikakve normativne ili nezakonite aspekte. *Delta* kombinira više ovisnosti zajedno u jednoj osobi i „fiks“ je i fizički i psihički (Fatayer, 2008:91/92).

Vrste ovisnosti	Glavni utjecaj	Primjeri ovisnosti
<i>Alfa ovisnost</i>	Tjelesno i fizičko zdravlje	hrana, kofein, nikotin
<i>Beta ovisnost</i>	Prelazak s funkcija tijela na funkcije uma	alkohol, sedativi, narkotici, kokain, hašiš, marihuana
<i>Gama ovisnost</i>	Psihički utjecaj	kockanje, video igre, <i>online</i> igre, <i>shopping</i> , krađa
<i>Delta ovisnost</i>	Psihički i fizički utjecaj	hrana + alkohol + posao, nikotin + droge + kockanje

Tablica 1. Oblici ovisnosti i primjeri (Fatayer, 2008:92).

2.5. Sociološki pristup alkoholizmu

Štifanić (1995) u svome radu ističe definiciju Svjetske zdravstvene organizacije (WHO) prema kojoj alkoholičarima nazivamo osobe koje uživaju alkohol u neumjerenom stupnju, te čija je ovisnost poprimila razinu koja rezultira psihičkim i fizičkim poteškoćama, poteškoćama u međuljudskim odnosima i svakodnevnim društvenim i ekonomskim aktivnostima. Alkoholizam pogađa društvo na mikro i makro razini i kao takav postaje predmetom interesa društvenih znanosti. Autor ističe pet osnovnih socioloških pristupa alkoholizmu: *funkcionalistički*, *socio-kulturni*, *substrukturalni*, *simboličko-interakcionistički* i *socijalno-politički*.

2.5.1. Funkcionalistički pristup

Funkcionalizam pretpostavlja potrebu za određenom količinom organizacije i stabilnosti kako bi društveni život praktično i optimalno funkcionirao. Vrijednosni konsenzus predstavlja ključ koji integrira različite dijelove društva i tvori jedinstvo i društvenu solidarnost. Funkcionalisti pokušavaju otkriti razloge zbog kojih alkoholičar gubi motivaciju za obavljanje svakodnevnih aktivnosti koje od njega zahtijeva obitelj i društvo. Polazišna

ideja koja alkoholičara smatra devijantnim, uporište nalazi u činjenici da alkoholičari teže onome što se od njih ne očekuje, samim time su u sukobu s kulturnim ciljevima društvene zajednice kojoj pripadaju. Problem nastaje u društvu kada ono nije sposobno pronaći prikladna sredstva kako bi odvratili prekomjerne uživatelje alkohola od objekta svoje ovisnosti. Stoga, funkcionalizam posvećuje većinsku pažnju problemima socijalizacije. Društvo koje prolazi kroz određene promjene, nestabilnost, manjak normi i individualizam uzroci su porasta potražnje alkohola. Također, alkohol dokazano smanjuje anksioznost izazvanu materijalnim očekivanjima suvremenog društva, kao i napetost i samokritičnost povodom neostvarenih snova (Štifanić, 1995:705).

2.5.2. Socio-kulturni pristup

Socio-kulturni model zauzima pristup proučavanja povijesnih aspekata uživanja alkohola kako bi se usporedili načini na koji različita društva i kulture pristupaju problemima vezanim uz prekomjernu zlouporabu alkohola. Konzumacija alkoholnih pića često se manifestira kroz rituale koji predstavljaju solidarnost određenih kolektiva, i pri tom služe smanjenju društvenih razlika i jačanju društvenih veza. Štifanić (1995) poziva se na Pittmanovo razlaganje kultura na *apstinencijske* kulture koje zauzimaju izrazito negativan stav i zabranu alkoholnih pića u potpunosti; *ambivalentne* kulture koje odražavaju i pozitivan i negativan stav, ovisno o slojevima datog društva; *popustljive* kulture gdje je dozvoljena umjerena konzumacija alkohola, ali zauzima se negativan stav prema pijanstvu i radikalnim promjenama vezanim uz alkohol i, konačno, *previše popustljive* kulture u kojima je dopušteno neograničeno uživanje i alkoholnih pića i posljedica koje sa sobom nosi. Mnogo je čimbenika socio-kulturnog pristupa koje autori smatraju uzrocima alkoholizma: nepoznavanje učinka alkohola, prerano zasnivanje obitelji, običaji, ritual aperitiva, uvjeti stanovanja, tolerantnost okoline, manjak drugih interesa, slaba kontrola i sl (Štifanić, 1995:707).

2.5.3. Sociografski pristup

Manji je broj studija koje zauzimaju sociografski pristup i istražuju svakodnevnu konzumaciju alkohola. Glavni faktori koji se uzimaju u obzir pri istraživanjima alkoholizma su zanimanje, etnička i religijska pripadnost, bračni status, boravište, spol i dob. Vjeruje se da su neka zanimanja podložnija ispijanju alkoholnih pića, primjerice, pojedinci koji se bave gospodarskom proizvodnjom ili distribucijom alkohola, ili zanimanja sa visokom stopom opasnosti ili izrazito niskim plaćama. S nacionalnog stajališta razlikujemo različite kulture koje različito prihvaćaju konzumaciju alkohola. Primjerice, Arapi predstavljaju apstinentni narod, Židovi toleriraju nisku pojavu alkoholizma, i, konačno, Skandinavci, Hrvati, Rusi

primjer su područja s visokom pojavom i tolerancijom alkoholizma. Slobodni ljudi uživaju alkohol u većini češće nego pojedinci u braku, kao i populacija u gradu, za razliku od seoskih područja koja su u povijesti više dominirala u ispijanju alkohola. U gotovo cijelom svijetu alkohol je popularniji među muškarcima naspram žena, iako manja fizička tolerancija alkohola kod žene češće dovodi do alkoholizma, dok kod muškaraca isto se dešava nakon mnogo godina konzumacije (Štifanić, 1995: 710/711).

2.5.4. Simboličko-interakcionistički pristup

Ovaj model alkohol promatra kroz paradigmu devijantnosti i često je povezana s mladenačkom delinkvencijom, samoubojstvom, ubojstvom, prostitucijom, drogom, kriminalom, homoseksualnošću i sl. Devijantnost se odnosila i na radnje koje pojedinci vrše, i na same pojedince. Dva su cirkularna procesa koja se međusobno prožimaju unutar ovog pristupa. Prvi proces je socijalizacija – usvajanje pravila, normi i zakona određene društvene zajednice, čije kršenje znači devijantnost, i drugi proces je reakcija na devijantni čin – sankcioniranje i etiketiranje devijantnih pojedinaca. Društvene sankcije na alkoholizam mijenjaju se zajedno s društvom. U dalekoj prošlosti alkoholičari su smatrani kriminalcima i sankcioniranje je značilo zatvor. Kasnije u društvu, i danas, alkoholizam se smatra bolešću koja pati od raznih patoloških poteškoća koje rezultiraju onemogućavanjem samostalnog funkcioniranja i sudjelovanja u društvenim i ekonomskim aktivnostima, te zahtijeva liječenje (Štifanić, 1995:712).

2.5.5. Socijalno-politički pristup

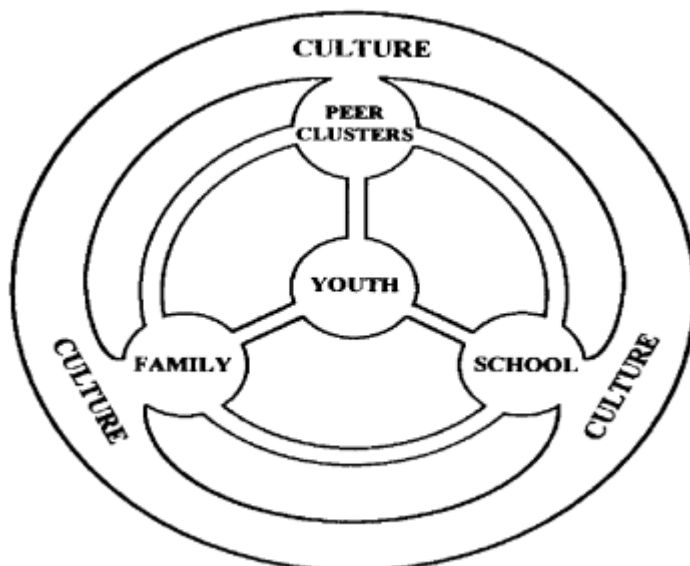
Socijalno-politički pristup naglašava negativne posljedice alkoholizma na život pojedinca kao što su nestabilnost zdravlja, posla, duljine života, obiteljskog jedinstva, odgovornosti, ekonomske sigurnosti i mnoge druge. Također, alkohol oslabljuje fiziološke funkcije, umanjuje motivaciju za društvene uloge i uzrokuje nesreće pogubne za život. Kao i funkcionalisti, autori ovog pristupa ističu pojavu anomije kao uzrok zlouporabe alkohola kao opijata koji ublažuje individualne i društvene konflikte. Naglašavaju se modeli *kontrole* i *prevencije*. Kontrola se očituje isticanjem potrebe za utvrđivanjem zakona koji zabranjuju konzumaciju i distribuciju alkohola (prohibicija), sustavom informiranja o posljedicama intoksikacije alkoholnim pićima, zakonskim propisima o dozvoljenim vrstama alkohola, ograničavanju pristupa alkoholu s obzirom na dob ili kompenzacije ispijanja alkoholnih pića drugim aktivnostima koje pružaju zadovoljstvo poput sporta, igre, slušanja muzike, putovanja, odlaska u kino i sl. Prevencija se očituje trima razinama. Primarna prevencija se odnosi na društvene, kemijske i biološke procedure. Sekundarna se provodi medicinskim i društvenim sredstvima kako bi se ublažile i potencijalno spriječile najopasnije posljedice

alkoholizma. Tercijarna razina, konačno, uključuje rehabilitacijske procese prema alkoholičarima kako bi se izbjegle krajnje i kronične posljedice alkohola i prevenciju širenja utjecaja na ostale članove društvene zajednice (Štifanić, 1995:714/715).

2.6. Obitelj i primarna socijalizacija

2.6.1. Teorija primarne socijalizacije

Teorija primarne socijalizacije predlaže kako su sva ponašanja u društvu naučena ponašanja, usvojena od okoline. Tipovi devijantnih ponašanja poput vandalizma, krađe, zlorabe supstanci, fizičkog nasilja – primjeri su ponašanja usvojenih kroz učenje. Prema teoriji, tri su izvora primarne socijalizacije prožetih kroz kulturu koja utječu na pojedinca i potencijalno stvaraju ili prosocijalno ili devijantno obilježene norme – obitelj, škola i vršnjačke skupine (vidi sliku 1) (Oetting, 1998:2079).

Slika 1. Utjecaj kulture na primarnu socijalizaciju (Oetting, 1998:2080).

U većini slučajeva, obitelj i škola izvor su prosocijalnih normi. Jaka razina povezanosti pojedinca s navedenim služi prevenciji potencijalnih devijantnih ponašanja. Nasuprot tome, vršnjačke skupine, za razliku od obitelji i škole, izvor su potencijalno i prosocijalnih i devijantnih normi. Ukoliko se pojedinac suočava s poteškoćama kada je u pitanju ostvarivanje povezanosti s bilo kojim od tri izvora primarne socijalizacije, povećava se vjerojatnost uključivanja u vršnjačke skupine koje prakticiraju pojedina devijantna ponašanja. Odnos između kulture i primarne socijalizacije je vrlo interaktivan, s obzirom da kultura oblikuje proces primarne socijalizacije i norme koje usvajamo tim putem. Prožetost kulture s primarnom socijalizacijom dočarat će i činjenica da postoji i obrnuti fenomen.

Kultura utječe na proces socijalizacije i produkciju normi, ali istovremeno je primarna socijalizacija proces kojim se prenosi kultura na buduće generacije (Oetting, 1998:2080).

2.6.2. Obitelj

Brojna su teorijska razmatranja i empirijska istraživanja dokazala ulogu roditelja kao uzora svojoj djeci. Prema Kirshnan (2010), djetinjstvo je period intenzivnog razvitka i učenja ponašanja kroz modeliranje. Samim time, roditelji su primarni model ponašanja kojem su djeca izložena. Prisjetimo li se sata filozofije u srednjoj školi, filozofa Johna Locke⁵ i njegove teorije o čovjeku kao „praznoj ploči“ (*tabula rasa*), lakše ćemo vizualizirati proces učenja djece preko modela roditeljskog ponašanja (bez obzira na (ne)slaganje s Lockeom). Djeca koja tek ulaze u svijet i usvajaju primarne socijalne norme i obrasce ponašanja kroz roditeljski odgoj i njihovu percepciju prihvatljivih ponašanja, ne znaju kako se ponašaju drugi roditelji u drugim kućanstvima. Dakle, neovisno o tome jesu li prihvatljivi kanali roditeljskog ponašanja pozitivni ili negativni, djeca će prvenstveno usvojiti navedene kanale kroz učenje, a zatim vjerojatno generalizirati takav stav prema ostatku društva.

Iako postoje brojni segmenti i tehnike odgajanja, dvije su ključne komponente samog roditeljstva koje najznačajnije utječu na dijete i dinamiku u obitelji – *roditeljska podrška i roditeljska kontrola*. Podrška se, ističu Barnes i Farrell, definira kao ponašanje roditelja prema djetetu koje uključuje pohvale, ohrabivanje, afirmaciju i naklonost. Takvi tipovi ponašanja omogućuju djetetu da se osjeća voljeno i prihvaćeno. S druge strane, kontrolu definiramo kao ponašanja roditelja koja preusmjeravaju ponašanje djece u smjeru koji oni sami smatraju osobno prihvatljivim, od induktivnih kontroliranja kojim objašnjavaju djetetu zašto je nešto napravio krivo i kako treba djelovati u budućnosti, do poduzimanja prisilnih djelovanja poput vikanja, tuče, omalovažavanja, prijetnji i sl. Pokušaji kontroliranja često uključuju i pravila poput određivanja vremena za povratak kući iz izlaska, pravila o pisanju zadaće, izlascima sa simpatijom, načinima oblačenja itd. Jedan od povezanih aspekata kontroliranja jest *nadgledanje* koje uključuje upućenost roditelja i u privatni i društveni život djeteta (gdje izlazi, s kim provodi vrijeme). Znanstvenici u ranijim istraživanjima potvrdili su linearnu vezu između roditeljske podrške i ponašanja djeteta u adolescentnom razdoblju života; što je jača podrška i povezanost djeteta s roditeljem, veće su šanse za optimalno i pozitivno individualno i obiteljsko funkcioniranje. Povezanost kontrole s budućim ponašanjima djeteta malo je kompliciranija – umjereno kontroliranje povezano je s

⁵ Više na: <https://www.britannica.com/topic/tabula-rasa>

optimalnim funkcioniranjem, dok previše ili premalo kontrole rezultira rizičnim ponašanjima (Barnes i Farrell, 1992:764).

2.6.3. Stilovi roditeljstva

Značajna je uloga roditelja u uspostavljanju granica „normalnog“ i prihvatljivog ponašanja. Dom je polazišno mjesto zdravog razvitka svakog djeteta, i obitelj se smatra svojevrsnom ekologijom unutar koje se manifestira ponašanje djeteta pozitivnim ili negativnim potkrjepljenjem. Ne samo da utječe na ponašanje, obitelj utječe i na razvoj samog karaktera djece. Posljedično, okolina i okviri granica koje roditelji uspostavljaju kroz odgoj predstavljaju plodno tlo za buduća ponašanja. Razlikujemo četiri glavna oblika roditeljstva: *autoritarni, autoritativni, permisivni/popustljivi i indiferentni/zanemarujući* roditeljski stil (Sarwar, 2016:227).

2.6.3.1. Autoritarni roditeljski stil

Autoritarni roditelji pokušavaju procijeniti, oblikovati i kontrolirati stavove i ponašanja djece u skladu s postavljenim standardima ponašanja. Djeca su primorana slijediti strogi niz pravila određenih od strane roditelja. Konformizam i poslušnost istaknuti su kao poželjni u ovom roditeljskom stilu. Roditelji očekuju poštivanje njihovih pravila bez objašnjenja i nude nisku razinu povjerenja i angažiranosti prema djeci. Ukratko, autoritarni roditelj je nasilan, sklon kažnjavanju i vjeruje da se dijete bez pokolebanja treba držati utemeljenih etičkih pravila (Sarwar, 2016:231).

Djeca autoritarnih roditelja često iskazuju različite probleme u ponašanju, poput agresivnosti i autodestruktivnog ponašanja. Sklonost promjenama raspoloženja, strah, nesretnost, povučenost rezultati su navedenog roditeljskog stila. Nadalje, autoritarni stil karakteriziran je visokom razinom kontrole ponašanja i psihološke kontrole što, prema ranijim istraživanjima, direktno je povezano s rizičnim ponašanjima poput zlouporabe supstanci, nasilja, izbjegavanja obaveza i sl (Kopko, 2007:16).

2.6.3.2. Autoritativni roditeljski stil

Autor Baumrind prvi uvodi koncept autoritativnog roditelja koji odgaja djecu kroz racionalne i ciljno usmjerene načine suočavanja s problemima. Iako roditelji ovog stila više zahtijevaju od svoje djece, upravo iz tog razloga zagovaraju čvrstu i učinkovitu komunikaciju. Osjetljiviji su prema neprihvatljivim ponašanjima, ali i pružaju podršku djeci bez obzira na sve. Naglasak je na verbalnoj vokalizaciji stavova i mišljenja i posljedično na jačanju osobnih ciljeva. Ovaj roditeljski stil povezan je s pozitivnim ishodima adolescenata, zbog čega se ujedno i smatra najučinkovitijim stilom odgoja (Baumrind prema Sarwar, 2016:230).

Demokratičnost, toplina, uključenost i razumijevanje samo su neki od faktora koji opisuju autoritativne roditelje. Postavljene su jasne granice, ali su jasno objašnjene i razložene djeci. Primarna uloga autoritativnih roditelja je savjetnička, ne nadzorna. Djeca su uključena u donošenje odluka važnih za obitelj, kao i donošenje vlastitih odluka, dok roditelji pružaju usmjerenje. Ovim stilom raste znatiželja djece, kreativnost, motivacija i samostalnost (Kopko, 2007:1/2).

2.6.3.3. Permisivni roditeljski stil

Permisivnost u roditeljstvu uključuje nezainteresiranost roditelja i ignoriranje nepoželjnih ponašanja djece. Provodi se slaba kontrola uz veliku razinu podrške i topline. Permisivni roditelji vjeruju kako je popuštanje djetetu u svim željama najbolji način dokazivanja ljubavi. S obzirom na navedeno, djeca popustljivih roditelja odrastaju često bez definiranih granica i normi prihvatljivog ponašanja, što rezultira nezrelošću, impulzivnošću i agresivnim ponašanjima. Susret s autoritetom predstavlja problem navedenoj djeci – potaknuta su na neovisnost i samostalno donošenje odluka, a pri tom su ostali bez kontrole i usmjeravanja od strane roditelja (Kopko, 2007:2).

2.6.3.4. Zanemarujući roditeljski stil

Roditelji zanemarujućeg (indiferentnog) stila pokazuju vrlo nisku razinu uključenosti, strogosti i nadzora nad svojom djecom. Za razliku od permisivnih roditelja, koji pokazuju nisku razinu zahtjevnosti i visoku razinu responzivnosti, zanemarujući roditelji nisu ni osjetljivi ni zahtjevni. Ponašanje roditelja afirmativnije je prema impulsima i hirovitim željama adolescenata. Također, skloni su izbjegavanju kontrole ponašanja, ne postavljaju pravila i zauzimaju vrlo niska očekivanja od svoje djece (Sarwar, 2016:232).

Navedeni roditeljski stil najčešće se povezuje s nepoželjnim budućim razvojnim ishodima djece, s obzirom da potiče suprotno od zdravog socijalnog razvoja djeteta. Roditelji ne pokazuju interes za njihove želje, potrebe, uspjehe, niti se emocionalno brinu za djetetove potrebe dobivanja roditeljske topline i naklonosti. Iscrpljenost, umor i frustracije često su izvor bijega ovom roditeljskom stilu odgoja (Kopko, 2007:3).

2.7. Alkoholizam kao obiteljska bolest

O problemu normalizacije konzumiranja alkohola u Hrvatskoj govori činjenica kako se Hrvatska nalazi u top pet zemalja Europske Unije po pitanju učestalosti svakodnevne konzumacije alkohola, u korak s Francuskom, Bugarskom, Portugalom i Španjolskom.⁶ Alkoholizam ne utječe isključivo na samog pojedinca, već i na neposrednu okolinu

⁶ Više na: <https://www.hzjz.hr/sluzba-promicanje-zdravlja/objava-rezultata-eurostat-a-o-konzumaciji-alkohola-i-eksczesivnom-epizodicnom-pijenju/>

alkoholičara, kao i društvo općenito. Neki autori, poput Spooner i suradnika (2001) i Schafer i Lecturer (2011), utvrdili su postojanje povezanosti između roditeljske konzumacije alkohola i funkcioniranja obitelji, također i utjecaja na potencijalna rizična ponašanja kod mladih članova obitelji.

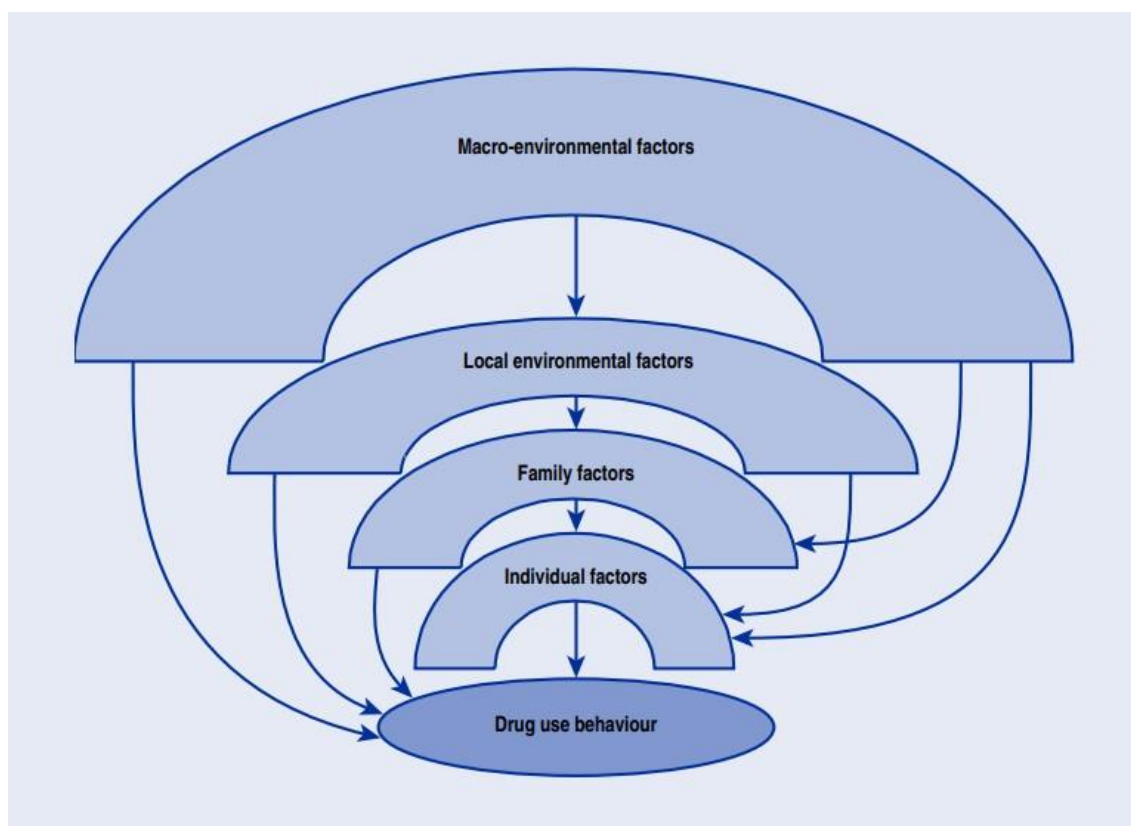
Ovisnost o alkoholu je socijalno-medicinski poremećaj koji pogađa sve članove obitelji. Alkoholizam rezultira pomakom prema disfunkcionalnosti i promjenama u ponašanju poput: dolaska kući u nepoznato i neodređeno vrijeme, izbjegavanje odgovornosti prema kućanstvu i kućanskim obvezama, izbjegavanje odgovornosti prema djeci, često izražene promjene raspoloženja, agresivni ispadi, izbjegavanje razgovora o nastalom problemu, gubitak osnovnih higijenskih navika i sl. Alkohol osiromašuje obitelj, kako materijalno, tako i emocionalno, što dovodi do dezintegracije same obitelji (Cvančić i Rozika, 2017:24). Gotovo 50% razvedenih parova ističu alkohol kao jedan od faktora koji su slijedili razvodu. 2013. godine u SAD-u stopa razvoda braka među alkoholičarima iznosila je 60%, a u UK-u zlorporaba alkohola navodi se kao uzrok razvoda u više od 80 400 slučajeva obiteljskog prava.⁷

Chassin i suradnici dokazuju kako alkoholizam među roditeljima povećava rizik o zlorporabi supstanci među djecom adolescentima. U svom istraživanju ističu tri mehanizma koja objašnjavaju ovu korelaciju. Prvo, rizik od uporabe supstanci povećan je zbog smanjenja nadzora roditelja. Roditelji koji zlorporabljuju alkohol manjkaju kada je u pitanju kontroliranje aktivnosti kod adolescenata, što vodi većoj slobodi i povećanju šanse za rizična ponašanja. Drugo, povećanje stresa i negativnih utjecaja direktno se povezuje sa zlorporabom supstanci. Uobičajeno je među pojedincima koji koristenje supstanci smatraju mehanizmom suočavanja s negativnim emocijama u stresnim situacijama. Konačno, temperamentne sklonosti pojedinca prema emocionalnosti često vode rizičnim ponašanjima. Adolescenti koji reagiraju emotivnije snažnije doživljavaju negativne utjecaje i samim time skloniji su uporabi supstanci, što ide u korak s prethodno navedenim mehanizmom (Chassin i dr, 1993:16,17).

Spooner i suradnici (2001) razvijaju model (vidi Sliku 2.) koji služi kao koristan okvir za konceptualizaciju različitih čimbenika koji mogu utjecati na odnos između roditeljske konzumacije alkohola i funkcioniranja obitelji, kao i povezanost navedenog s konzumacijom supstanci kod mladih članova obitelji. Utvrdili su niz čimbenika koji obuhvaćaju kontinuum od pojedinačnih do makro enviromentalnih čimbenika utječu na ponašanje pri korištenju

⁷ Više na: <https://blog.gitnux.com/alcohol-and-divorce-statistics/>

supstanci: *individualni čimbenici*, koji uključuju i utječu samo na pojedinca (npr. genetski čimbenici); *obiteljski čimbenici*, koji uključuju i utječu na užu i širu obitelj (npr. funkcioniranje obitelji); *lokalni enviromentalni čimbenici*, koji utječu i uključuju druge u lokalnoj zajednici (npr. vršnjaci, školsko okruženje); *čimbenici makrookruženja*, koji uključuju i utječu na širu zajednicu (npr. zakonodavstvo, društveni kapital). Svaka razina utjecaja ima izravan i neizravan utjecaj na druge razine i na ponašanje u korištenju supstanci. Neizravni utjecaj odnosi se na sposobnost bližih izvora utjecaja da priguše ili posreduju udaljenije izvore utjecaja. Utjecaji mogu biti uzajamni, tako da pojedinci mogu utjecati na svoju obitelj, vršnjake, školu pa čak i na makrookruženje i obrnuto.

Slika 2. Model utjecaja (Spooner i dr., 2001:61).

Osim sklonosti prema rizičnim ponašanjima, alkoholizam među roditeljima vodi i potencijalno parentifikaciji djece. Kelley i suradnici proveli su istraživanje na temu parentifikacije na uzorku od 368 studentica sveučilišta u Virginiji. Rezultati su pokazali da studentice čiji su odgovori upućivali na suživot s majkom i/ili ocem alkoholičarem ukazuju na slučaj parentifikacije. Snosile su veći emocionalni teret obitelji, kao i odgovornost za praktično funkcioniranje obitelji – financijsko sudjelovanje, njega i disciplina mlađe djece i pranje odjeće (Kelley i dr., 2007:682).

Poveznica između konzumiranja alkohola i nasilja uspostavljena u istraživanjima već desetljećima unazad kroz različite discipline – kriminologiju, sociologiju i psihologiju. Roizen sumira postotke pojedinaca koji su u alkoholiziranom stanju vršili neku vrstu nasilnog prijestupa. Primjerice, preko 86% ubojica, 37% nasilnika, 60% seksualnih prijestupnika i 13% zlostavljača djece konzumirali su alkohol tijekom čina. Dostupnost alkohola ne pomaže ovim brojkama – zajednice s većim brojem barova i trgovina pićem drže viši stupanj prijestupa u alkoholiziranom stanju u usporedbi sa zajednicama koje manjkaju s alkoholom povezanim mjestima. Općenito, alkohol vodi neprijateljskom raspoloženju i nasilju u kontekstu međuljudskih odnosa i većina ubojstava povezanih s konzumacijom alkohola odnose se na situacije gdje je došlo do eskalacije konflikta i nesporazuma (Roizen prema White, 2002:207).

Potrebu za budućim istraživanjima potkrjepljuje nedostatak suvremenih istraživanja. Velik broj radova na temu konzumacije alkohola i problema vezanih uz alkoholizam datira iz druge polovice prošlog stoljeća. Također, podaci prikupljeni u zadnjih nekoliko godina o postocima konzumacije ukazuju na globalnu alkoholnu krizu diljem svijeta. Europski kontinent drži primat u svijetu po pitanjima učestalosti alkoholizma, što ukazuje na snažnu potrebu da zemlje članice EU i države diljem svijeta se ujedine u borbi protiv alkohola.⁸

⁸ Više na: <https://www.euronews.com/next/2023/06/30/so-long-dry-january-which-country-drinks-the-most-alcohol-in-europe>

3. METODOLOŠKI ASPEKTI ISTRAŽIVANJA

3.1. Predmet istraživanja

U današnje vrijeme pitanje ovisnosti postaje sve prisutnija tema ne samo medicine, već i psihologije, sociologije i drugih društvenih znanosti. Alkoholizam predstavlja jednu od najraširenijih ovisnosti među mladima danas, prvenstveno zemljama Europe. Zabava, vršnjački pritisak, želja za opuštanjem i samomedikacija samo su neki od faktora koji utječu na izraženu konzumaciju alkohola u suvremenom društvu. Spudić i Kosić (2020) proveli su istraživanje na temu hospitalizacije pacijenata zbog prekomjerne konzumacije alkohola kojim su zaključili da je prosječna dob primljenih pacijenata u rasponu između 18 i 20 godina, što ukazuje na ukorijenjenu problematiku normalizacije alkoholizma među adolescentima na području Hrvatske. Brojni autori ovog područja ističu ključnu ulogu koju igra obitelj i zajednica kojoj pripada pojedinac u samom procesu liječenja i potrebu za osnaživanjem povezanosti, komunikacije i podrške među članovima obitelji (Cvančić i Rozika, 2017:25). Iz navedenih razloga proizlazi interes za predmet samog istraživanja a to je uloga obitelji u samom stvaranju ovisničkih obrazaca, specifično alkoholizma, i liječenja istog.

3.2. Cilj istraživanja

Prije provedbe istraživanja, nužno je uspostaviti ciljeve kako bi definirali što točno se želi postići ovim istraživanjem. Opći cilj pruža sveobuhvatnu sliku i smjer istraživanja, dok su posebni ciljevi usmjereni u specifičnim temama koje su od interesa za istraživanje. Posljedično tome, postavlja se opći cilj utvrđivanja uloge obitelji i obiteljskih odnosa u kreiranju ovisničkih obrazaca ponašanja, a posebni ciljevi su:

1. ispitati društveni kontekst nastanka ovisnosti
2. razumjeti dinamiku kućanstva odrastanja i implikacije koje ono ima za stvaranje ovisničkih ponašanja
3. ispitati društveni kontekst odlaska na liječenje
4. ispitati koja je uloga podrške obitelji u procesu liječenja

3.3. Primijenjena metoda

Za razliku od kvantitativnog istraživanja, koje se oslanja na numeričko kategoriziranje i rezultate temelji na statistički značajnim razlikama pojedine reprezentativne skupine, kvalitativno istraživanje predstavlja prikladan izbor za raspolaganje podacima bez uništavanja njihove kompleksnosti i kontekstualnosti. Ukoliko je svrha istraživanja proučiti sudionikov doživljaj određene situacije unutar određenog konteksta, i način na koji sudionici tumače ono što doživljavaju, istraživaču su potrebne metode koje će reprezentativno prikazati

percepciju sudionika i složenost njihovih interpretacija. Dosljedno navedenom, metode kvalitativnog pristupa istraživanju pružaju detaljan i kontekstualno osjetljiv uvid u pojedine društvene fenomene (Atieno, 2009, 16).

Intervju predstavlja jedan od najčešće korištenih načina prikupljanja kvalitativnih podataka u društvenim istraživanjima. Iako je intervju, po svojoj prirodi, interpersonalna interakcija i glavni oblik razmjene informacija među ljudima općenito, nije svaka komunikacija intervju. Ono što razlikuje intervju od neformalnih razgovora jest određena namjena kojoj će dobiveni podaci poslužiti. U svrhu zaštite sudionika i samog istraživača, potrebno je voditi računa o mnogim etičkim načelima i osigurati informirani pristanak, kao i razumijevanje od strane sudionika o ciljevima istraživanja. Uz navedeni pristanak, intervjui se bilježe u obliku audio ili video zapisa zbog mogućnosti naknadnog slušanja i transkripcije. Razlikujemo nekoliko vrsta intervjuja: *strukturirani, polustrukturirani i nestrukturirani* (Wattles, 2019, 205/206).

Polustrukturirani intervju, ujedno i metoda korištena u provedenom istraživanju, odvija se u unaprijed dogovorenom vremenu i mjestu, te se orijentira oko pripremljenih otvorenih pitanja koja navode smjer razgovora i otvaraju nova pitanja u dijalogu između istraživača i sudionika. Dubinski polustrukturirani intervju najčešće je korišten oblik intervjuja u kvalitativnim istraživanjima i može biti individualan ili grupni intervju. Individualni dubinski intervju dopušta istraživaču dubok uvid u osobne i društvene aspekte pojedinca, dok grupni intervju rezultira širim rasponom iskustava, ali zbog prisutnosti drugih pojedinaca, prevenira dublji uvid u sudionike (DiCicco-Bloom i Crabtree, 2006, 316).

3.4. Istraživačka pitanja

S obzirom da je u ovom istraživanju korištena kvalitativna metodologija i pri tom polustrukturirani intervju, istraživačka pitanja služe istraživaču kako bi specifično usmjerio sami fokus istraživanja i uspješno konstruirao protokol. Protokol je podijeljen na teme i kategorije prikladne predmetu istraživanja. Van sociodemografskih obilježja ispitanika, istaknute su dvije teme. Prva tema tiče se dinamike odnosa unutar obitelji među sugovornicima, s ciljem utvrđivanja naučenih obrazaca ponašanja kroz suživot, kao i ponašanja u novonastalim obiteljima sugovornika, ukoliko postoje. Druga tema fokusirana je na sami razvoj alkoholizma, nastupanje ovisnosti i njen utjecaj na privatne i javne aspekte života i proces liječenja. Iz navedenih tema postavljaju se istraživačka pitanja:

1. Postoji li povijest ovisničkih ponašanja unutar obitelji ovisnika?
2. Kako se obitelj suočava s konfliktima?
3. Pod kojim društvenim okolnostima je nastala ovisnost?

4. U kojim društvenim okolnostima se osvijestila potreba za liječenjem?

5. Koji je značaj grupne terapije?

3.5. Postupak provedbe istraživanja

U svrhu provedbe istraživanja dizajniran je protokol po prethodno navedenim temama i kategorijama utemeljen prema istraživačkim pitanjima. Istraživački uzorak čine članovi „KLA Split“ („Kluba liječenih alkoholičara Split“) do kojih se došlo svrsishodnim uzorkovanjem. S obzirom na osjetljivost skupine od interesa, izniman je naglasak na anonimnosti i povjerljivosti podataka, te su bilo koji identificirajući podaci skriveni.

4. REZULTATI I RASPRAVA

4.1. Strukturalna obilježja

Prva tema istraživačkog protokola uključivala je pitanja sociodemografske prirode u svrhu strukturalnog kategoriziranja članova. Uzorak je obuhvaćao 7 stalnih članova/-ica KLA u rasponu od 56 do 70 godina čije sastanke sam posjećivala i koji su bili voljni pristupiti intervjuu. Spomenutih 7 članova uključuje 3 žene i 4 muškarca. Njih 5 za najviši stupanj obrazovanja navodi SSS (srednja stručna sprema), dok su dvoje preostalih završili viši stupanj obrazovanja, VŠS (viša stručna sprema). Jedan je član u aktivnom radnom odnosu, dok ostatak čine umirovljeni ili trenutno nezaposleni. Djelatnosti tijekom radnog vijeka sugovornika/-ica uključivale su upravne i službeničke djelatnosti (4), zanat (1), pomorstvo (1) i rad u trgovini (1). Dvoje sugovornika nikada nije bilo u braku, a ostali su ili u braku ili razvedeni, te imaju djecu.

4.2. Obiteljska dinamika

U drugoj temi protokola fokus je bio na obiteljskoj dinamici. Kategorije su uključivale odnose u kućanstvu odrastanja, percepciju odgojnih metoda roditelja, povijest ovisnosti u obitelji s ciljem utvrđivanja društvenog konteksta odrastanja i potencijalnih prediktora ovisnosti. Svi sugovornici/-ice odrasli su u kućanstvima s oba roditelja i braćom i/ili sestrama. Jedna od prvih tema potaknutih unutar ove kategorije bilo je pitanje odnosa s roditeljima.

- Pa imali su narušen odnos, on je volija izlaske, vanka i to... eto. Ona to nije.. teško je to podnosila. On je u biti jedna vrsta egoiste, uvijek se brinija samo o sebi. Dolazila bi s posla, on bi odmara, mater se morala brinit da on izgleda lipo, a kad će se vratit, niko nije zna, u kakvon će se stanju vratit, niko nije zna..(S2)

- Recimo majka je bila.. ona je bila, ono, dominantna uvijek ko osoba, bio je matrijarhat (smijeh) jer je tata puno radio, nije se puno zamarao sa kućom. Bitno je bilo da ima novaca, a mama je vodila sve. (...) A otac je radio i nije ga zanimalo ko je gdje i šta, samo da se funkcionira, a sve je funkcioniralo jer je mama držala sve pod kontrolom. Zato je sve funkcioniralo. (S4)

- Majka, majka je bila kao majka.. U stvari, ona je bila osovina. Bila je velika duša, tiha, pametna, na usluzi svakome, puna ljubavi.. (...) Otac je bio popustljiviji. Ona me usmjeravala na pravi put. (S5)

Svi sugovornici/-ice u svojim odgovorima navode majku kao osovinu cijele obitelji koja se brinula o čitavom kućanstvu i djeci, dok su očevi bili fokusirani na posao i zarađivanje za

potrebe obitelji. Sukladno tome, kada je u pitanju percepcija odgoja svojih roditelja, većina sugovornika/-ica ističe majčino preuzimanje inicijative u odgojnim metodama:

- *Strožije, strožije je bilo, ali pravedno. U to vrime se šibalo, to je se znalo redovito, za malu sitnicu.. ali, sad s ovog gledišta kad pogledaš, ona je to morala (smijeh) (S1)*

- *Pa nije bila stroža, al je morala držat sve pod kontrolom, moralo se u svakom trenutku znati ko je gdje i uglavnom je tako i funkcioniralo. Nije bilo baš neke strogoće, samo je bila kontrola. (S4)*

- *Majka, majka je bila kao majka.. U stvari, ona je bila osovina. (S5)*

S druge strane, gotovo kod svih sugovornika primjećuje se manja povezanost s ocem, koji ima ulogu hranitelja obitelji i samim time često izbiva iz kuće:

- *Mater je više bila stroga s nama, otac je bija popustljiv jer je on bija zaokupiran drugin problemima. (S2)*

- *Ona je rukovodila sa svačin, on je bija veliki radnik, al ona je vodila cilu kuću. (S3)*

- *Bio je matrijarhat (smijeh) jer je tata puno radio, nije se puno zamarao sa kućom. Bitno je bilo da ima novaca, a mama je vodila sve. (S4)*

- *Nije bija strog, on je radija bija je pravi provider, mater je bila ono, kako to normalno ide. (S6)*

- *On je malo manje bio kod kuće, više je on tamo radio tamo neke radove. (S7)*

Kada je sugovornicima postavljeno pitanje s kim su bili najviše povezani u obitelji, zanimljivo je primjetiti da kod samo jedne sugovornice je naveden otac kao osoba s kojom su ostvarili najveću povezanost u djetinjstvu, dok svi ostali sugovornici/-ice navode majku i/ili braću/sestre:

- *Ja nekako sa sestrama najpovezaniji. (S1)*

- *S materon i sa sestron. (S2)*

- *S majkom, i sa braton. (S3)*

Također, postavljeno je i pitanje zajedničkog provođenja vremena u kućanstvu i bliskosti članova:

- *Bili smo bliski do jednog momenta kad je otac napustija mater i otiša s drugon ženon.. (S2)*

- *Pa moj odnos s majkom je bija i osta blizak. A oca san se bojala jer je bio strašno strog. (S3)*

- *S tatom nisam bila skoro pa nikako povezana jer ga nije bilo nikako u kući, s bratom isto nisam bila povezana jer je on šest godina stariji od mene, uvijek je bio iznad mene. (...)*

S mamom sam bila non stop vezana, ali nije to bio baš prijateljski odnos, nego je bilo čisto majka-kćer, dobro smo se slagale. (S4)

Zanimljivo je primjetiti kako su primjeri gore navedeni, odgovori od sugovornika/-ica koji navode postojanje prekomjerne konzumacije alkohola u obitelji dok su odrastali i koji su naveli neinvoviranost oca u odgoj prilikom odrastanja. Također, ti isti sugovornici/-ice unutar ove iste kategorije na pitanje da li bi opisali svoju obitelj i odnose članova kao mirne ili svadljive, navode konflikte pri samom otvaranju tematike:

- Pa ono, bilo bi svađanja. Ne bi se svađali mi, nego ono on kad bi doša iz vanka, doša bi nasilnički raspoložen, onda je naša uloga dice bila da štitimo mater od nasilja, smirivat situaciju da ne bi ona izvukla deblji kraj.. (S2)

- Kažen van, otac mi je bija strog. Lito bi bilo, ja bi morala bit kući u 8 sati. (...) Samo je jednom bilo nasilja nad majkom, i ja i ona smo zvale policiju. On je osta na triježnjenju i jedan dan u zatvoru, i kaže samo „pitajte moju ženu ko će joj sutra dat jest“, eto kakav je bija. (S3)

Za razliku od prethodno navedenih odgovora, sugovornici/-ice koji nisu naveli postojanje prekomjerne konzumacije alkohola u obitelji tijekom odrastanja, provode vrijeme zajedno kao obitelj i navode atmosferu kućanstva kao mirniju:

- Dolazili su nan prijatelji navečer, onda bi se igralo karte, pričalo bi se priče, znate ono kao u neka davna vremena. Ja san imala prekrasno djetinjstvo, eto tako. (...), odgojena san u obitelji punoj topline. (S5)

- Nije bilo svađe nikakve, stvarno se nikad nismo svađali osin ono, dičja posla, znate da je bilo ono.. Čija je lopta, čija je franja, tako je to bilo normalno, al nikad da smo se tukli, ne. Imali smo svi obaveze, svi su znali koje su njihove, neko goni ovce, neko krave, neko magare. (S7)

Od interesa za istraživanje, također, bilo je saznati kako sugovornici/-ice percipiraju odgoj svojih roditelja, tj. korištene odgojne metode i da li se mogu usporediti s njima kao roditelji. Odgovori na ovo pitanje bili su dosta raznoliki, ono što se ponavlja među odgovorima jest naglašavanje kako više nisu ista vremena kao za vrijeme njihovog odrastanja, aludirajući da je zbog toga teško usporediti današnji odgoj sa odgojnim metodama njihovog odrastanja:

- Super odgoj, to je tako bilo vrime, znate ono.. Ma definitivno su bili uzor, i ne bi ništa minja, u to doba mislin da se nije moglo bolje. (S6)

- Čini mi se da je onda bilo puno.. U mirnijem smo vremenu mi živjeli nego šta su živjela moja djeca. Na koncu konca, mama mi nije bila zaposlena, ona je na drugi način

trpila kako bismo rekli, da se razumimo. Ali, imala je više, imali su svi više vremena jedni za druge. Ja i muž smo radili, i onda normalno.. (S5)

- Ne mogu usporedit uopće način odgajanja, nemamo isti način života, nemamo isti pristup.(S2)

Zanimljivi su odgovori sugovornika i sugovornice koji su tijekom djetinjstva, od svih sugovornika/-ica, doživjeli najveća razočarenja zbog roditeljskog alkoholizma. Sugovornik čiji je otac napustio obitelj zbog druge žene i time učino majku alkoholičarkom, na pitanje može li usporediti svoj odgoj s odgojnim metodama svojih roditelja čvrsto navodi razlike i odstupanje od roditeljskog odgoja:

- Mojoj djeci se dajen maksimalno, bez obzira na konzumaciju alkohola u zadnje vrijeme, nikad se nisan ponaša nasilnički prema ženi, prema doci. Ja san taj svoj problem nosija sa sebon na radno mjesto do dolaska kući, dicitu san.. Ja san i dan danas, malog moran vodit u školu, iz škole.. Moraš bit brižan roditelj. Da san ispravno živija na takav način, nisan, i sad san to svatija i sad san tu di jesan. (S2)

Iz odgovora jasno možemo vidjeti posljedice koje je ostavilo očevo nasilničko ponašanje i napuštanje obitelji, kao i majčin alkoholizam koji je rezultirao depresijom i otuđenjem od djece. Sugovornica koja je odrasla s ocem alkoholičarem i majkom koja nije imala potrebne resurse da ga napusti, u svojim odgovorima ističe kako se razlikuje od svojih roditelja tako što je djecu naučila na novce i neovisnost, što ona nije imala u djetinjstvu:

- Ja san drugačije odgajala svoju djecu. Naučila san ih na pare, jer nisu znali.. Jedno vrime, kad san se razvela, muž mi je tražio da ostavin njegovo prezime. Ja san ostavila prezime i rekla da mi samo da dicitu, i da mi je dicitu i nikad nije dava alimentaciju, ništa nisan tražila jer san dobro zarađivala. (S3)

Bitna kategorija koja se nameće samim pristupanjem ovoj tematici je pitanje povijesti ovisnosti unutar obitelji. Poznato je da danas u svijetu više od 15 milijuna ljudi ima problem s alkoholom, od kojih tek 10% potraži pomoć.⁹ Većina pojedinaca koja konzumira alkohol na dnevnoj bazi smatra sebe „društvenim potrošačem“, dok je zapravo u pitanju „visoko funkcionalni alkoholizam“.¹⁰ Od njih sedam, četvero ističe moguće postojanje alkoholizma u obitelji tijekom odrastanja. Koristim riječ „moguće“ zbog nedijagnosticirane ovisnosti i nepristupanja liječenju. Ono što je zanimljivo primijetiti, neki sugovornici/-ice koji su istakli postojanje prekomjerne konzumacije alkohola kod roditelja, ističu kako navedeno nisu primijetili dok nisu sami došli u stadij ovisnosti. Osvrćući se unatrag ka djetinjstvu kroz

⁹ Više na: <https://talbottcampus.com/alcoholism-statistics/>

¹⁰ Više na: <https://www.addictioncenter.com/alcohol/high-functioning-alcoholics/>

liječenje, određene obrasce ponašanja, poput distanciranja i izolacije od obitelji, redovitog konzumiranja alkohola pri radu i izbjegavanja konfliktnih situacija, percipiraju kao ovisničke:

- *Nije se to prije percipiralo tako, sad kad ja vidim da je dolazio kući, pa se odma.. Nije htio s nama ručati, odma bi otišo u svoju sobu, sad ja to percipiram drugačije. Onda je bio vjerovatno i pod gasom i nije htio doć ono u konfliktne situacije, onda se povlačio. (S4)*

- *Smatralo se pod normalnim, njegov otac je ono bio više fizički radnik i to se podrazumijevalo, da će piti, ali nije niti jedan bio na liječenju niti išta. (S4)*

- *Ja znan da je on cuga, je li on bija ovisnik ili nije, šta ja znan, ja se sićan da je bija cuga. (...) Nisan ni ja pija svaki dan, on je isto ka i ja, veseljak.. Dobro možda san ja to tad drukčije gleda. (S6)*

Nadalje, kada pričamo o alkoholizmu, nameće se i pitanje agresivnih ponašanja kao što su verbalno i fizičko nasilje:

- *On kad bi doša iz vanka, doša bi nasilnički raspoložen, onda je naša uloga dice bila da štitimo mater od nasilja, smirivat situaciju da ne bi ona izvukla deblji kraj. (S2)*

- *Samo je jednom bilo nasilja nad majkom, i ja i ona smo zvale policiju. On je osta na triježnjenju i jedan dan u zatvoru, i kaže samo „pitajte moju ženu ko će joj sutra dat jest“, eto kakav je bija. (S3)*

Prirodan je fenomen da djeca osjećaju potrebu stati „iza leđa“ roditelju u nepovoljnijem položaju, najčešće je to majka. Prvenstveno kad je u pitanju alkohol, statistika pokazuje dvaput veću šansu za agresivno ponašanje muškaraca naspram žena. Također, prisustvo alkoholizma stvara veću genetsku predispoziciju za razvijanje ovisnosti kod potomstva¹¹, što potvrđuje činjenica da 4 sugovornika/-ice ističu postojanje problema s alkoholom kod roditelja. Međutim, zanimljivo je primijetiti da neki navode postojanje rizične konzumacije alkohola u minimalno 3 generacije:

- *Pa tata mi je bio možda.. Nije bio alkoholičar u onom smislu (...) sad kad ja vidim da je dolazio kući, pa se odma.. Nije htio s nama ručati, odma bi otišo u svoju sobu, sad ja to percipiram drugačije. (...) Njegov otac je isto bio, ali on je bio drukčiji, on je dosta volio popiti. (S4)*

- *On je bija alkoholičar, nije se liječija, ni priznava to. (otac) (...) A sad ona pije. (kćer) (...) Moj sin je na Rabu ima 5 ipo miseci, al on je više agresivan. Ima problem s alkoholom, on čak mislim i s drogama. (S3)*

¹¹ Više na: <https://repozitorij.mef.unizg.hr/islandora/object/mef%3A1972/datastream/PDF/view>

Kao što je već navedeno, brojni autori, poput Coteti i suradnika (2014), zaintrigirani su „nasljeđivanjem“ ovisnosti o alkoholu. Za razliku od biološkog i genetskog pristupa medicine prema temi, sociolozi promatraju ovaj fenomen kao posljedicu naučenih ponašanja iz djetinjstva i nedostatka afektivnosti, emocionalne podrške i strukture pri odrastanju s roditeljem ovisnikom koje dovode u rizik od priklanjanja istim mehanizmima ponašanja.

4.2. Ovisnost

Tema ovisnosti odnosila se na kategorije dinamike kućanstva prije liječenja, prvi susret s alkoholom, u kojem društvenom kontekstu je nastupila ovisnost, kako je izgledala svakodnevica tijekom faze najintenzivnijeg konzumiranja alkohola i otkrivanje odakle „vjetar u leđa“ za pristupanje liječenju. Istraživanja autora poput Todorović i suradnika (2022) ističu normalizaciju i fenomen alkoholizma kao posebno značajan dio kulture već u *teenagerskoj* dobi na području Jugoistočne Europe. Sukladno navedenom, gotovo svi sugovornici istraživanja prvi susret s alkoholom imali su u srednjoškolskim danima:

- *A to je bilo osandesetih biće, prvi razred srednje. Prvi put san proba cugat, otvorila se ta fronta, ples, cili grad je iša tu, onda bi nas četri bocu prošeka i pomalo. (S6)*

- *Srednja škola, pubertet..(S2)*

Ono što je bilo od iznimne važnosti za ovaj rad jest društveni kontekst nastajanja ovisnosti. Na pitanje „U kojim životnim okolnostima je konzumiranje alkohola postalo češće?“, sugovornici/-ice ističu nepogodne životne situacije – gubitak bliske osobe, rat, probleme s partnerom:

- *Muž mi je bija dosta ljubomorani, i tuka me je i... i... Čak san na stolu spavala. Kad me svekrva našla na stolu, samo mu je rekla: „Sine, ne radi se to tako.“ I onda san ja počela pit. (S3)*

- *A to je krenilo ekstremnije kad mi je otac umra. (S6)*

- *Rat, nesretni rat. Vidiš i mrtve i ranjene, i krvi i mesa i kostiju, to je.. Kad se vratiš ode.. (S7)*

Bharati i suradnici (2017) u svom radu opisuju kako pojedinci koji prožive određene traumatske događaje u povećanom su riziku od stvaranja nezdravih mehanizama za suočavanje s problemima (*coping mechanism*). S obzirom na društvenu prihvaćenost alkohola u društvu i neposredno olakšanje koje pruža, ispijanje alkohola jedan je od najčešćih utočišta u bijegu od realnosti. Prekomjerna konzumacija alkohola vodi izolaciji i otuđenju, zanemarivanju odgovornosti i obveza koje donosi svakodnevica. Također, pojačava predispoziciju za agresivna ponašanja, anksioznost, depresivne epizode i razvijanje fizičke ovisnosti. Odgovori sugovornika/-ica sukladni su navedenom; u najintenzivnijim trenucima

alkoholizma, svi sugovornici/-ice ističu izolaciju i povlačenje u sebe, dok gotovo svi navode zanemarivanje odgovornosti i depresivne epizode:

.. Ja san prije.. uvijek san više radija, ja bi prije.. ono, dolazija san kući takav, ono doša bi kući, osjeća san umor, kritiku od žene i otiša bi ono leć u malu sobu gledat televiziju. (...) Prije san ja bija s dicon kakav san bija i vidilo se to, a ja san mislija da nije. (S2)

- Djeca su vidjeli, Bože moj, da nešto ne štima, sve me manje zanimala i njihova škola i i njihovi izleti, i kuhanje i bilo šta šta je vezano za kuću, osin šta se tiče nabavke alkohola. (S4)

- Vidin da ne ide, triba mi alkohol svaki dan, ruke su počele trest se. Počea san izbjegavat društvo. (S1)

Zanimalo nas je i kako je izgledala svakodnevnica sugovornika/-ica prije odlaska na liječenje:

- Odlaskon na posa, konzumira bi se ujutro alkohol po dolasku, onda bi se popilo iza marende oko 9-10 sati, onda posli još, 2, 3... Onda bi doša kući, pa bi opet iša radit po privatnin kućama, onda bi me tu opet ponudili nekin pićen, i tako je to postala konstanta. Popravlja san auto, vozija, nisan nikad skrivija nesriću, moga san, nije me niko vodiya kući nikad. (...) Vidija san da sve više počinjen pit žestoka pića, šta prije nisan radija. Sve više osjećan umor, zna bi nekad ono usrid dana, sta bi negdi se parkirat, zaspat tu sat, pa se vratit poslu i nastavit opet pit. (S2)

- Dobro, znači dok san bila u braku, popila bi bocu Amara od tri kvarta, to je žestoko piće. Popodne na blagajni pivo, uveče u prstaca dok san čistila, vino. I normalno bila san non stop pijana. (S3)

- Ima san ono obaveze ujutro, popio 3-4 rakije, pelinkovac je uglavnom bio moj, i onda bi trča ono moran te životinje, koze u brdo čuvat, pa vratit se, pa skuvat neku večeru, pojist, malo tu po kući, sve san ja radija, ali priko volje, sve san sređiva, možda nisan redovno paučinu skida, koju sad kad vidin odma skinen recimo.. (S1)

Iz odgovora vidimo kako je alkohol sugovornicima/-icama postao predmet svakodnevice uključen u svaki aspekt života, kako u obitelj i privatne odnose, tako i u poslovni život, što kod određenih zanimanja može biti i opasno. Jedna sugovornica skoro je ostala bez posla zbog alkohola, te je time potaknuta na prvi pokušaj apstinencije:

- Ovako.. Meni je doša u pitanje posa. Moj pravnik u poduzeću mi je reka, „Molinte idi u klub“, ja govorin ono kakav klub, neman se vrimenta okrenit od 3 posla, ja govorin „Šjor, neman kad vrimenta se ni popišat a kamo li neki klub“, a on mi kaže: „Tebi je klub potreban, reci da san te posla ja, kod Stjepa Botterija“. I kad san došla, Stjepo mi nije uspija pomoć. (S3)

U okviru iste kategorije, zanimalo nas je kako je to utjecalo na odnose s bližnjima. Svi sugovornici/-ice navode brigu od strane bližnjih i zahtjeve, odnosno poticaje, da potraže pomoć:

- *Ja bi njih dočekiva ki mater dok je bila živa i sve ispraća i da bi šta iman, al ono znale su one, zna san ja.. Meni je to najviše bilo, najviše me to pogađalo, zna san kad bi one.. kad idu od kuće sigurno plaču puten. Više mi je bilo da one pate nego šta ja sam sebe, u biti.. Više pati obitelj nego sami ovisnik. (S1)*

- *Onda bi se naljutile nekad one (žena i kćer), nisan ja nikad s njima ima neki konflikt, one kažu svoje i pokupe se, odu.. Bižale su od takvog oca jel'.. (S2)*

- *Djeca su me molila, preklinjala, napravi nešto, vamo-tamo, samo s njihove strane. Muž se nije petljao, on je otišo živjeti sam na vikendicu. (S4)*

Unutar tematike ovisnosti, određene kategorije usmjerene su prema liječenju sugovornika/-ica. Premda liječenje najčešće nije obvezno, osim u slučajevima sudskog naloga, snažno se preporuča odlazak na liječenje uz pomoć stručnih osoba. Odluka za liječenjem polazi od samog ovisnika, u trenutku kada je spreman prihvatiti pomoć. U slučaju sugovornika/-ica ovog istraživanja, samo jedna sugovornica nije bila na liječenju u nekoj od institucija i uspješno apstinira skoro 20 godina.

Neka od pitanja unutar kategorije otkrivala su u kojem trenutku su sugovornici/-ice pristali potražiti pomoć, kakvo je bilo iskustvo liječenja, tko je predstavljao najveću podršku i kako izgleda život nakon alkohola. Prvo su sugovornici/-ice istakli situacije u kojima su shvatili da im je potrebna pomoć, pri čemu navode značajno narušene odnose sa bližnjima i alkoholom inducirane potresne situacije koji su doveli do stanja u kojem shvaćaju da im je potrebna stručna pomoć:

- *Problemi sa ženom su počeli, postalo je sve više jasno, ona je to sve više uočavala, da san ja u problemu, a ja nisan mislija da san u problemu, da san i dalje dobar otac i muž.. I onda se to manifestiralo da san svatija da je krajnje vrime da se oden ličit, na njen nagovor, jer je ona.. U biti, tek kad san narušija nju san svatija da san posta prijatnja, i da je ona na rubu živčanog sloma i da je možda spremna sebi nešto napraviti. (S2)*

- *Nisam to ja svatila, više je to moja mama svatila koja je dolazila zbog djece u Makarsku često, ona je primjetila da je to malo previše. (S4)*

- *Ja bi kupija one unučice, znači popija bi dnevno minimum deset-petnaest unučića, diga bi se, taksi, na pumpnu stanicu ujutro u pet, i tako je to išlo deset dana, i onda je žena jednon došla, nešto joj je riknija mobitel i ona je slučajno došla to ujutro doma u sedan uri, i došla ja ležin tamo, ništa nisan jea petnaest dana osin sendviča jednog. Ja san smršavija*

dvadeset kila u tri miseca. Ja san šest tona pelinkovca u zadnjih dvadeset dana popija. Ona je došla oko mene je bilo sedandaset boca tog pelinkovca oko mene, ja na podu, ono okolo.. Onda me obukla i odvela me na psihijatriju. Ona da nije došla... (S6)

Analiza transkripata intervju pokazuje da su svi sugovornici/-ice bili potaknuti od strane obitelji i bližnjih, te da alkoholizam uistinu je bolest koja pogađa cijelu obitelj i ona igra ključnu ulogu podrške u liječenju. Ono što je bilo zanimljivo primjetiti kod dviju sugovornica ovog istraživanja jest činjenica da, za razliku od muškaraca, nakon poticaja za liječenjem, obje su bile prepuštene sebi od strane supružnika:

- On nije htio uopće ni uč, ni razgovarat sa socijalnom radnicom, to je moj problem, ja nek razgovaram, ja nek pitam, jednostavno nije htio. To je moj problem i sama ga riješi, kak si se uvalila tako se i izvadi. (S4)

- A sestra mi živi isto u Splitu, i mi smo strašno vezane, i ovaj, onda je ona pokušala urgirat, njoj je muž umra kad je bila mlada s troje djece i onda je išla kod psihijatra, i onda san i ja počela ić. Međutin, to nije pomoglo jer tu je trebalo da dođe moj suprug, međutin moj suprug nije htio doć, on je bija ka ono „tebi se treba liječit“ i tako to. (S5)

Zatim su sugovornici/-ice pitani da opišu svoj prvi odlazak na liječenje. Zanimljivo je primijetiti kako svi ističu kako je realnost profesionalnog liječenja bila drugačija od očekivanja. Institucije poput one na Rabu, Vrapča, Ugljana u društvu su često stigmatizirane zbog toga što su „pune luđaka“, međutin, iskustva sugovornika/-ica koji su pristupili liječenju, upućuju upravo na suprotno:

- Prvi doživljaj, oduševljenje. Znete zašto, zato šta.. Kad bi neko spomenija Rab meni, ka tribaš ić na Rab, meni je odma slika u glavi ono ljudi.. (...) Ja uopće nisan zna da je to tako organizirano.. Da san ja zna da je to tako, pa ja bi iša tamo ima deset godina, razumite. Ja san se oduševija. (S6)

- Gori kad san doša, lipo su me primili, prvo liječnik opće prakse, psihijatar, pa razgovor ovaj, razgovor onaj.. To je bilo prekrasno, ozbiljno. Najozbiljnije. Kad su mene vozili gore ja san isto mislija ono, Vrapče, kad čuješ to Vrapče, ludara.. Međutin, ne. (S7)

- Slušan njih kako pričaju o Rabu, ja ne znan, ja bi se opira.. Možda da su me poslali bi i otiša, al ja bi se opira.. Sami pojam te ustanove nosi neku.. Ja san doša tamo u Vinogradska ka na lječenje 20 dana i svidilo mi se, imalo je na mene veliki utjecaj, tribalo je prominit elektroniku u glavi da ja svatin da mogu živit normalno i ispravno. (S2)

Neki od sugovornika/-ica s alkoholom su se borili brojni niz godina, te su imali više pokušaja apstiniranja, kao i liječenja da bi došli do stanja u kojem su danas. Brojni pokušaji vraćanja povjerenja obitelji i ponovnog recidiva značajno su utjecali na odnose u obitelji:

- *Djeca su me molila, preklinjala, napravi nešto, vamo-tamo, samo s njihove strane. Muž se nije petljao, on je otišao živjeti 2012. sam na vikendicu, ono ostavio me sa djecom.* (S4)

- *Cili ovi moj život s alkoholom, i šta san proša te traume i sve živo, i posa i obitelj i ćer i sestre.. I sad kad izađen da padnen na zadnju skalinu, ubija bi se. Ja san to tako svatija, eto.. Ja san to tako svatija* (S6)

Nakon toliko mnogo vremena i razočarenja, odnosi izgledaju gotovo nepovratno uništeni, kao što je slučaj kod jedne sugovornice koja nakon pokušaja suicida nije doživjela empatiju svoje djece:

- *Pokušali su me vratit, ja san in obećavala, i onda bi normalno, ispala laž.. „Mama lažeš“, to kad san se bacila s balkona, znan da me sin pita „Je li bar mrtva ostala?“, ponavljan: „Je li bar mrtva ostala?“. (S3)*

Djeca gore spomenute sugovornice danas proživljavaju svoju borbu s alkoholom i supstancama, što potvrđuje teoriju da su djeca sklona priklanjanju istim mehanizima ponašanja u problematičnim situacijama kako bi se s istima nosili.

Također smo pitali sugovornike/-ice tko im je bio najveća podrška u procesu liječenja, te svi navode osobe iz obitelji i/ili dugogodišnje prijatelje:

- *Dica i supruga, obitelj.* (S2)

- *Moja sestra je stalno bila samnon* (S5)

Zanimalo nas je i kakve su glavne promjene koje su primjetili kod sebe nakon liječenja:

- *A meni se glavno prominilo to šta san sad ono više koncentraniji na obitelj, prisutniji.. Ja san prije.. uvik san više radija, ja bi prije.. ono, dolazija san kući takav, ono doša bi kući, osjeća san umor, kritiku od žene i otiša bi ono leć u malu sobu gledat televiziju, a sad san puno prisutniji u odnosu s njom, sad mi razgovaramo, kako ćemo provest dan, sad mi komuniciramo, dica s nama komuniciraju, šta prije nije bija slučaj.* (S2)

- *Bio sam svit osvojio, ja san ima osjećaj, ma da kažen.. ja dok san bio u pijanstvu, pazio san na financije i na životinje, okoliš sređiva i ulaga.. Al ono kad san doša, ja san jedva čeka kad će se svanit, bilo mi je ono, ko da znan da gubin vrime, s gušton radit.. Bože, sve, sve.. Al to su nan rekli da ne valja na ličenju, ka doć ćete kući i nemojte se prepustit naglo radu, jer vi smatrate da ćete nadoknadit šta ste u pijanstvu propustili. Meni je to bilo uvatilo, al ono, s gušton sve.. iden sve šta triba. Svi ti problemi koji bi nastajili, neki problemčići ono... odma bi rješava. Prije ono ma neću danas, pa ću sutra, moran otić u Split, ma nema šanse u Split nisan bija iša nikad, a volin Split. A sad s gušton dolazin.* (S1)

Prestanak konzumiranja alkohola može imati samo pozitivne posljedice. Kao što je slučaj kod naših sugovornika, apstinencija omogućuje posvećivanje obitelji i bližnjima, istinsku prisutnost trenutku koja je tijekom konzumiranja alkohola bila zamagljena željom za pićem, efikasnije izvršavanje obaveza, bolje raspoloženje, veću motivaciju i sl.

Kada je u pitanju liječenje od alkohola, od velike je važnosti KLA (Klub liječenih alkoholičara). U Splitu postoji 13 KLA raspoređenih po gradskim kotarima. Pohađanje sastanaka kluba smatra se nastavkom liječenja i preporuča se svim ovisnicima pridruživanje klubu u svojoj zajednici. Sastanci služe povezivanju pojedinaca istih životnih okolnosti, razmjenjivanju iskustava i emocionalne podrške. U konačnici, svi sugovornici/-ice odgovorili su na pitanje koji je značaj kluba, što točno klub predstavlja u procesu liječenja. Svi navode iznimno pozitivna iskustva i utjecaj na samo liječenje, te nužnost dolaska na sastanke kako bi uspješno održali apstinenciju:

- Sve ono najbolje o klubu, stvarno i doktorici u Zagrebu smo govorili svake pohvale za grupu i za terapeute, ipak se vi dajete. Baš san i sa ženom komentira, i ona voli doć, baš se osjeća neki mir, jako tolerantno.. (S2)

- Pa sad nakon Raba, ne znam da li bi, kad sam se vratila kući, da li bi funkcionirala normalno da nisam... Došla sam u takvom euforičnom stanju da mi je trebao ovakav jedan klub, koji će me spustiti s te euforije u normalu, jer inače možda iz te euforičnosti sam se previše skljojala, ovako mi je klub napravio da me pomalo uvodio i sve šta mi je bilo nejasno počelo mi je biti jasnije. Kako se sad moram ponašati, kako će me obitelj prihvatiti, da shvatim sve što sam tih dvadesetak godina propustila, se ne može vratiti preko noći, da sve treba radit na sebi, svaki dan radit na sebi i dalje. Nije dosta samo prestat pit, nije bitno samo ne vidjeti čašu, treba sve šta sam propustila treba nadoknaditi. (S4)

5. ZAKLJUČAK

Alkoholizam je najrasprostranjenija ovisnost koja pogađa cijeli svijet već stoljećima, čak i tisućljećima. Berridge i suradnici (2007) u svom radu pišu kako od malena smo naučeni kako je normalno konzumirati alkohol, ne samo konzumirati, nego i pretjerati. Čitava kultura ispijanja alkohola svakim je danom sve jača, te uvjeti života suvremenog društva – ubrzanost, globalizacija, izloženost informacijama, nedostatak vremena u dokolici i mnogi drugi, stvaraju plodno tlo za stvaranje kanala za bijeg od realiteta.

Problem nastaje u statističkim izvodima, koji potvrđuju da redovita, odnosno svakodnevna, konzumacija alkoholnih pića postaje normativna u mnogim zajednicama, prvenstveno na našim područjima. Kombinirajući naviku uživanja alkohola zajedno sa nepogodnim životnim situacijama, dobijemo recept za katastrofu. Pod takvim okolnostima, društvena potrošnja nadilazi svoje granice, i tu nastaje problem. Autori nazivaju alkoholizam obiteljskom bolesti, s obzirom da efekti i posljedice alkoholizma pogađaju čitavu obitelj – izbjegavanje odgovornosti i obveza, nedostatak afektivnosti, agresivna ponašanja i emocionalna distanciranost neka su od ponašanja koja nastupaju (Cvančić i Rozika, 2017:24).

U teorijskom dijelu ovog rada, upoznajemo čitatelje s definicijom, oblicima i samom poviješću alkoholizma u svijetu. Dotaknuti se konzumacije alkohola u povijesti vrlo je važno jer ukazuje na duboke korijene koje ono seže još od antičkih dana. Također, bilo je bitno ukazati na problematiku redovite konzumacije alkohola u Hrvatskoj, kao jednoj od 5 zemalja Europe s najčešćom konzumacijom alkohola na dnevnoj bazi. Nadalje, s ciljem što boljeg uvoda u samu tematiku istraživanja, obrađena je s teorijske strane i sama poveznica funkcioniranja obitelji u kućanstvu i prekomjerne konzumacije alkohola. U istraživačkom dijelu diplomskog rada korišten je polustrukturirani intervju metodom namjernog uzorkovanja. U intervjuu je sudjelovalo sedam sugovornika/-ica redovitih članova KLA Split. Razgovori su snimljeni u audio obliku, nakon čega su doslovno transkribirani.

Analizom i interpretacijom prikupljenih podataka zaključujemo kako uzrok same ovisnosti ne moramo nužno tražiti u obitelji, iako povijest ovisnosti unutar obitelji značajno povećava predispozicije za razvijanje ovisnosti i transgeneracijsko prenošenje rizičnih ponašanja, brojni su okidači koji mogu društvenu potrošnju alkohola pretvoriti u alkoholizam. Gubitak bliske osobe, ratne katastrofe i sukobi s partnerom/-icom samo su neki od traumatskih događaja koji, u pokušaju da od njih pobjegnemo, potencijalno vode u ponor ovisnosti. Nepogodne životne situacije određene pojedince priklanjaju nezdravim

mehanizmima suočavanja s problemima, koji primarno utječu negativno na samog pojedinca, a na koncu uništavaju odnose unutar obitelji i profesionalnog života. Svi sugovornici/-ice istraživanja pomoć su potražili na zahtjev članova obitelji, supružnika ili bliskih prijatelja, u trenucima kada su bili na dnu. Danas, alkoholizam, unatoč apstinenciji, postaje dio njihovog identiteta, te je alkoholizam borba koju vode cijeli život. U navedenom se i krije razlog zašto sugovornici/-ice, unatoč brojnim godinama apstinencije i dalje pohađaju sastanke KLA – alkohol je dio njihovog identiteta, te dolazak na sastanke omogućuje poistovjećivanje s pojedincima koji prolaze isto, čak i u dubokoj apstinenciji. Kada pričamo o ulozi obitelji u stvaranju ovisničkih obrazaca, zaključujemo kako obitelj ne mora nužno biti uzrok, ali ono što ovo istraživanje potvrđuje je da alkoholizam zaista jest obiteljska bolest koja pogađa sve članove, te iako uzrok ovisnosti ne moramo pronaći unutar obitelji, ona je i dalje ključna za napraviti prvi korak prema boljem sutra.

6. LITERATURA

1. Adrian, M. (2003). How can sociological theory help our understanding of addictions?. *Substance use & misuse*, 38(10), 1385-1423. 10/2/2023.
2. Adrian, M
Link: <https://cudras.ir/wp-content/uploads/2019/01/drug20theories.pdf> 14/3/2023
3. Atieno, O. P. (2009). An analysis of the strengths and limitation of qualitative and quantitative research paradigms. *Problems of Education in the 21st Century*, 13, 13-18. 7/2/2023
Link: https://scientiasocialis.lt/pec/files/pdf/Atieno_Vol.13.pdf 10/2/2023
4. Berridge, V., Thom, B., & Herring, R. (2007). The normalisation of binge drinking? An historical and cross cultural investigation with implications for action.
Link: https://eprints.mdx.ac.uk/15556/1/AERC_FinalReport_0049.pdf 14/3/2023
5. Bharati, A. S., Matcheswalla, Y. A., Umate, M. S., & Jaiswal, S. (2017). Mechanism of coping in patients of alcohol dependence and its correlation with anxiety, depressive symptoms. *Int J Adv Med*, 4(2), 508. 14/3/2023
Link: https://www.researchgate.net/profile/Suyog-Jaiswal/publication/315599816_Mechanism_of_coping_in_patients_of_alcohol_dependence_and_its_correlation_with_anxiety_depressive_symptoms/links/58e65c150f7e9b5622f88f26/Mechanism-of-coping-in-patients-of-alcohol-dependence-and-its-correlation-with-anxiety-depressive-symptoms.pdf
6. Bognar, L. (2000). Kvalitativni pristup istraživanju odgojno-obrazovnog procesa. *Zbornik radova Učiteljske akademije u Zagrebu*, 2(1), 45-54.
Link: https://ladislav-bognar.net/sites/default/files/Istra%C5%BEivanje%20odgobr_procesa.pdf 14/3/2023
7. Chassin, L., Pillow, D. R., Curran, P. J., Molina, B. S., & Barrera Jr, M. (1993). Relation of parental alcoholism to early adolescent substance use: a test of three mediating mechanisms. *Journal of abnormal psychology*, 102(1), 3.
Link: <https://curran.web.unc.edu/wp-content/uploads/sites/6785/2015/03/ChassinPillowCurranMolinaBarrera1993.pdf> 10/2/2023
8. Chinnusamy, Manokaran & Eugin, Priscilla & Janakiraman, Sathiyarayanan. (2021). A Study on the Effect of Alcoholism on the Family Members of Alcoholic Patients. *Journal of Health and Allied Sciences NU*. 11. 10.1055/s-0040-1722426.

- Link:
https://www.researchgate.net/publication/348320025_A_Study_on_the_Effect_of_Alcoholism_on_the_Family_Members_of_Alcoholic_Patients 10/2/2023
9. Coteți, A. G., Ion, A. I., Damian, S. I., Neagu, M., & Ioan, B. G. (2014). Like Parent, Like Child? Considerations on Intergenerational Transmission of Alcoholism. *Romanian Journal for Multidimensional Education/Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 6(2).
 Link: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=117973> 14/3/2023
 10. Cvančić, J., & Rozika, G. (2017). Alkoholizam kao problem u obitelji i društvu Alcoholism like an issue in family and society. *Sestrinski glasnik*, 22(1), 23-26.
 Link: <https://hrcak.srce.hr/file/265385> 10/2/2023
 11. DiCicco-Bloom, B., Crabtree, B. F. (2006). The qualitative research interview. *Medical education*, 40(4), 314-321.
 Link: <https://asmepublications.onlinelibrary.wiley.com/doi/pdfdirect/10.1111/j.1365-2929.2006.02418.x> 14/3/2023
 12. Fatayer, J. (2008). Addiction types: A clinical sociology perspective. *Journal of Applied Social Science*, 2(1): 88-93.
 Link: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/193672440800200107> 20/11/2023
 13. Haralambos M.; Holborn, M. (2002). *Sociologija: teme i perspektive*, Zagreb: Golden marketing. 20/11/2022
 14. Kelley, M. L., French, A., Bountress, K., Keefe, H. A., Schroeder, V., Steer, K., ... & Gumienny, L. (2007). Parentification and family responsibility in the family of origin of adult children of alcoholics. *Addictive behaviors*, 32(4), 675-685.
 Link: <https://shorturl.at/pswL4> 27/11/2022
 15. Kopko, K. (2007). Parenting styles and adolescents. *Ithaca, NY: Cornell University*.
 Link: <https://www.countrysideday.org/wp-content/uploads/2014/09/Parenting-Styles-and-Adolescents.pdf> 26/11/2023
 16. Krishnan, V. (2010, May). Early child development: A conceptual model. In *early childhood council annual conference* (pp. 1-17). Edmonton, AB, Canada: University of Alberta.
 Link: <https://www.ualberta.ca/community-university-partnership/media->

- library/community-university-partnership/research/ecmap-reports/ecd-conceptualmodel.pdf 26/11/2023
17. Lindesmith, A. R. (2017). *Addiction and opiates*. Routledge.
Link: <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781315083070/addiction-opiates-alfred-lindesmith> 20/11/2023
 18. Mallet, J., Dubertret, C., & Le Strat, Y. (2021). Addictions in the COVID-19 era: Current evidence, future perspectives a comprehensive review. *Progress in Neuro-Psychopharmacology and Biological Psychiatry*, 106, 110070. 26/11/2022
Link: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0278584620303869>
 19. Ochieng, P. A. (2009). An analysis of the strengths and limitation of qualitative and quantitative research paradigms. *Problems of Education in the 21st Century*, 15, 13-18.
Link: https://scientiasocialis.lt/pec/files/pdf/Atieno_Vol.13.pdf 20/2/2023
 20. Oetting, E. R.; Donnermeyer, J. F.; Trimble, J. E., & Beauvais, F. (1998). Primary socialization theory: Culture, ethnicity, and cultural identification. The links between culture and substance use. IV. *Substance Use & Misuse*, 33(10): 2075-2107.
Link: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.3109/10826089809069817> 20/2/2023
 21. Peris, T. S., Goeke-Morey, M. C., Cummings, E. M., Emery, R.E. (2010) Marital conflict and support seeking by parents in adolescence: empirical support for the parentification construct. *J Fam Psychol*, 22(4):633-642.
Link: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2965613/pdf/nihms243229.pdf> 14/3/2023
 22. Reinaldo MAS, Pillon SC. Alcohol effects on family relations: a case study. *Rev Latino-am Enfermagem* 2008 maio-junho; 16(especial):529-34.
Link: <https://www.scielo.br/j/rlae/a/L8BHTqKYVXj3S7X6BVKK8Lr/?format=pdf&lang=en> 14/3/2023
 23. Rosenthal, R. J., & Faris, S. B. (2019). The etymology and early history of ‘addiction’. *Addiction Research & Theory*, 27(5), 437-449.
Link: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/16066359.2018.1543412> 20/2/2023

24. Sachs, J. D. (2019). Addiction and unhappiness in America. *World Happiness Report 2019*, 122-131.
Link: <https://correiokianda.info/wp-content/uploads/2019/03/Relatorio-Felicidade-2019.pdf#page=125> 14/3/2023
25. Sarwar, S. (2016). Influence of parenting style on children's behaviour. *Journal of Education and Educational Development*, 3(2): 222-249.
Link: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1161470.pdf> 15/10/2023
26. Schäfer, G., & Lecturer, S. (2011). Family functioning in families with alcohol and other drug addiction. *Social policy journal of New Zealand*, 37(1), 1-17.
Link: <https://www.msd.govt.nz/documents/about-msd-and-our-work/publications-resources/journals-and-magazines/social-policy-journal/spj37/10-schaefer.pdf> 25/8/2023
27. Spooner, Catherine & Hall, Wayne & Lynskey, Michael. (2001). Structural Determinants of Youth Drug Use.
Link: https://www.researchgate.net/publication/43493723_Structural_Determinants_of_Youth_Drug_Use/citation/download 25/8/2023
28. Spudić, M., & Kosić, R. (2020). Alkoholizam kod mladih. *Sestrinski glasnik*, 25(2), 104-108.
Link: <https://hrcak.srce.hr/file/361367> 14/3/2023
29. Štifanić, M. (1995). Alkoholizam i društvene znanosti. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 4(4-5 (18-19)): 703-719.
Link: <https://hrcak.srce.hr/file/51516> 25/8/2023
30. Todorovic, J., Santric- Milicevic, M., Terzic-Supic, Z., Stevanovic, A., Stamenkovic, Z., Terzic, N., Scepanovic, L., Albreht, T., & Stoisavljevic, S. (2022). Burden of alcohol use disorder in Balkan countries. *The European Journal of Public Health*, 32(3).
Link: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC9835507/pdf/ckac130.190.pdf> 20/11/2023
31. Wattles, I. (2019). Intervju kao istraživačka metoda: teorijski aspekti. *CIVITAS*, 9(2), 201-214.
Link: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=927587> 25/8/2023

32. Weinberg, T. S. (2012). The sociology of addiction. *Encyclopedia of Life Support Systems (EOLSS)*. Oxford, UK: Eolss Publishers. Developed under the Auspices of the UNESCO, [<http://www.eolss.net>].

Link: <https://www.eolss.net/sample-chapters/c04/e6-99-10.pdf> 20/2/2023

33. White, H. R., & Chen, P. H. (2002). Problem drinking and intimate partner violence. *Journal of studies on alcohol*, 63(2), 205-214.

Link: <https://www.jsad.com/doi/abs/10.15288/jsa.2002.63.205> 25/8/2023

Internetski izvori

1. <https://reliefweb.int/report/world/unodc-world-drug-report-2023-enarruzh>
2. <https://www.hzjz.hr/sluzba-promicanje-zdravlja/objava-rezultata-eurostat-a-o-konzumaciji-alkohola-i-ekscisivnom-epizodicnom-pijenju/>
3. <https://sbtreatment.com/addiction/>
4. <https://www.who.int/news/item/21-09-2018-harmful-use-of-alcohol-kills-more-than-3-million-people-each-year--most-of-them-men>
5. https://www.who.int/health-topics/drugs-psychoactive#tab=tab_2
6. <https://www.britannica.com/topic/tabula-rasa>
7. <https://blog.gitnux.com/beer-and-divorce-statistics/>
8. <https://www.euronews.com/next/2023/06/30/so-long-dry-january-which-country-drinks-the-most-alcohol-in-europe>
9. <https://talbotcampus.com/alcoholism-statistics/>
10. <https://www.addictioncenter.com/alcohol/high-functioning-alcoholics/>

7. PRILOZI

7.1. Protokol polustrukturiranog intervjua

SVEUČILIŠTE U SPLITU

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Zorana Šuljug Vučica

Studentica: Ana Miloš

1. Sociodemografska obilježja
<ol style="list-style-type: none">1. spol2. dob3. obrazovanje4. radni status5. djelatnost rada6. kućanstvo odrastanja7. trenutni suživot
2. Obiteljska dinamika
<ol style="list-style-type: none">1. obiteljski sastav i kućanstvo2. dinamika odnosa s majkom3. dinamika odnosa s ocem4. najveća povezanost u obitelji5. najveći utjecaj na vama (od čije strane)6. suočavanje s problemima u obitelji7. zajedničko provođenje vremena8. percepcija roditeljskog odgoja9. vaš odgoj (ukoliko imate djecu) naspram odgoja vaših roditelja10. vaša uloga u obitelji11. ovisnost u obitelji12. (ne)razlikovanje od svojih roditelja13. dinamika obitelji prije i poslije ovisnosti
3. Ovisnost
<ol style="list-style-type: none">1. prvi susret s alkoholom/kockom2. svakodnevnica3. suočavanje s ovisnošću4. utjecaj alkohola na privatne odnose5. utjecaj alkohola na profesionalne odnose6. utjecaj alkohola na obiteljske odnose7. najveća podrška8. prvi odlazak na terapiju9. terapija danas10. prevencija ovisnosti

7.2. Obrazac informiranog pristanka

OBRAZAC INFORMIRANOG PRISTANKA

Poštovani,

studentica sam druge godine jednopredmetnog studija sociologije na Filozofskom fakultetu u Splitu. Molim Vas za pristanak za sudjelovanje u istraživanju s ciljem ispitivanja uloge obitelji u stvaranju ovisničkih obrazaca ponašanja u sklopu diplomskog rada na fakultetu. Vaše sudjelovanje je dobrovoljno te služi samo u svrhu provedbe istraživanja čiji će rezultati biti prezentirani na obrani diplomskog rada. Vaše sudjelovanje je dobrovoljno i možete odustati u bilo kojem trenutku. U svrhu prikupljanja podataka u istraživanju se primjenjuje polustrukturirani intervju. Razgovor će biti sniman pa Vas molim i za pristanak na snimanje. Transkripti intervjua koristi će se samo u fazi analize istraživačkih podataka te će bit dostupni isključivo intervjuerki i spremljeni na osobnom računalu. Nakon uspješno položenog ispita iz kolegija, svi transkripti će biti trajno izbrisani. Vaše ime i prezime neće biti nigdje korišteno, dok će bilo kakvi identificirajući podaci biti uklonjeni. Ukoliko želite transkripte intervjua možete dobiti i na uvid. Za bilo kakva daljnja pitanja u vezi provedbe istraživanja ili njegovih rezultata, možete se javite na e-mail adresu: milosana99@gmail.com Daljnjim sudjelovanjem u ovom istraživanju dajete svoj informirani pristanak na opisane postupke istraživanja. Hvala na suradnji!

Potpis: _____

7.3. Transkripti intervjua

Transkript intervjua

Voditeljica intervjua: Ana Miloš

Sugovornik/-ca: Sugovornik 1

Mjesto: KLA Split

Datum: 21.6.2023.

I: Možemo započeti. Za početak ću vam postaviti neka strukturalna pitanja. Spol?

S1: Muško.

I: Dob?

S1: 56 godina.

I: U redu. Obrazovanje?

S1: Viša stručna sprema.

I: Radni status?

S1: Umirovljenik.

I: Koja je bila vaša djelatnost rada?

S1: Upravni djelatnik.

I: Kućanstvo u kojem ste odrasli? S kim ste živjeli od malena?

SI: Roditelji, dvi sestre i dva brata.

I: U redu, s kim trenutno živite?

SI: Sam.

I: S tim zaključujemo niz osobnih pitanja, prelazimo na pitanja koja se tiču vaše obiteljske dinamike. Rekli ste da sada živite sami, a odrasli ste u kućanstvu s roditeljima, braćom i sestrama. Možemo li ući pobliže u dinamiku odnosa sa članovima obitelji?

SI: Može, naravno. Roditelji su mi umrli, otac prije 17 godina, mater prije 12. Sestre su udane, imaju svoje obitelji, braća su oženjena.. Odnosi su nam super.

I: Kroz djetinjstvo, s kim ste bili najviše povezani, kakvi su tada bili odnosi?

SI: Nekako, više sa sestrama.. ma da kažem odnosi su nam i dalje, kad se skupa sastanemo, vraćamo se u te teme.

I: Super, jeste li i dalje sa sestrama nekako najviše povezani?

SI: Pa je, ja nekako sa sestrama najpovezaniji, s njima je jednostavno.. nekako sva tri brata najviše volimo njih (smijeh), više nego nas trojica međusobno.. iako smo u super odnosima, nema tu..

I: (smijeh) Mogu se poistovjetit, imam dva starija brata. Jesu li sestre ostavile na vas najveći utjecaj s obzirom da ste s njima bili najviše povezani?

SI: Pa.. Ne znam baš.. mislin da je mater nekako imala najveći utjecaj.

I: Aha, kakav je bija roditeljski stil? Jesu li bili opušteni..

SI: ...ne, ne. Strožije, strožije je bilo, ali pravedno. U to vrime se šibalo, to je se znalo redovito, za malu sitnicu.. ali, sad s ovog gledišta kad pogledaš, ona je to morala (smijeh)

I: (smijeh) U redu, imate li vi djecu?

SI: Nemam, nisam oženjen.

I: U hipotetskoj situaciji, kako biste se vi postavili kao roditelj? U kojem smjeru bi išli.. Biste li pratili roditelje ili biste nešto promjenili?

SI: Pa 50% bi pratija, možda i više od 50%, ali bio bi.. bio bi možda blaži malo u nekim pogledima. Recimo možda bi moga bolje razumit nego šta je mene moja mogla mater.. Ali isto mislin da bi bio zadovoljan da budu ki šta i jesu svi uglavnom (djeca u njegovoj obitelji)

I: Znae ono kako kažu „ista si mater/otac“, jeste li vi nečija preslika u smislu toga da ste „uvatili“ ponašanja od nekog u obitelji..

SI: A ne znan, kažu svi da san na ćaću sve povuka, a ja to ne vidin, al tako kažu..

I: Postoji li u vašoj obitelji nekakva povijest ovisnosti?

SI: Ne, ne.

I: U redu. Sad kad smo prošli dio koji se tiče same obitelji i odnosa unutar obitelji, zanima me je li se dogodila promjena u dinamici prije i nakon nastupanja vaše ovisnosti?

SI: U dinamici, hmm..

I: Da, vaša komunikacija, međusobna bliskost, općenito interakcija..

SI: Roditelji su već davno umrli bili kad san ja posta.. recimo.. kad san ja sebi prizna da san ovisnik. Odnosi su bili i dalje dobri, ma da mi niko nije direktno reka. Ja san bio svjestan, ja san bio pao na dno dok sam se odlučio.. Ja sam se bio sam odlučio jer sam vidio da je vrime stat ili nastavit pa umrit.

I: Je li bilo nekih implicitnijih pokušaja da svatite da trebate pomoć?

SI: Jedna sestra mi je pokušavala ubacivat recimo, naša bi negdi svetu sliku ovo, ono, a znan da je nisan stavlja.. pod jastuk ili neku ladicu, pa neki tekst. Al ja san zna da one znaju al nisan bio toliko ja.. da san bio nešto kompliciran ili stvara neki ono nered.. Ja san bavio se kozarstvom, i kad sam odlučio da ću ić na liječenje onda san koze proda na godinu prije. Tako da san ja njih dočekiva, one bi dolazile. Jedna mi je tu u Žrnovnici sestra, jedna je tamo 5-6 sela od mene, ja bi njih dočekiva ki mater dok je bila živa i sve ispraća i da bi šta iman, al ono znale su one, zna san ja.. Meni je to najviše bilo, najviše me to pogađalo, zna san kad bi one.. kad idu od kuće sigurno plaću puten. Više mi je bilo da one pate nego šta ja sam sebe, u biti.. Više pati obitelj nego sami ovisnik.

I: Je li vas to u konačnici i potaklo?

SI: Je, je i to.. I taj moment kad san promislio, bile su mi 52 godine, ima još lipih godina ako mislin ono... Još mogu živit kvalitetno ili se prepustit tome, ali vidin da ne ide, triba mi alkohol svaki dan, ruke su počele trest se. Počea san izbjegavat društvo, ma da iman ja i dijagnozu i PTSP-a, anksioznosti i depresije ali s tin se mogu, nije to.. to je neki lakši oblik s kin se mogu nosit.

I: Zapravo vama je obitelj bila..

SI: Podrška, da. Nisan izgubijo podršku i povjerenje, šta mi je značilo.

I: A poslovni život, je li imalo utisaka na odnose u poslovnom svijetu?

SI: Ne, ne, ja sam otiša u mirovinu 2002. tad još nisan bija u tin vodama, ali nisan poslon ni kasnije svojin na selu zakaza, ali je to sve rađeno da se odradi recimo... kopan, moran to iskopat i moran to odradit, nisan tu baš svaku travku isčupa recimo, teže bi to u odnosu na sad, sad s gušton, svaki detalj..

I: Sad ćemo preć baš na tematiku same ovisnosti, prožimat će se se i dalje pitanja vezana uz obitelj kako bude teka naš razgovor. Vaš prvi susret sa sredstvom ovisnosti? Rekli ste da je

u pitanju alkohol.

SI: Pa.. ne znan baš, u srednjoj školi.. Bila je neka stručna praksa maturska u Zagrebu, tad san se opio, a prije toga ne znan dal san se uopće.. nije baš bio đir pit, mi mladi tad, ka šta je danas.. Danas to je đir, nas je više bilo.. počeli smo pušit tada, cigarete. Na toj ekskurziji, na praksi toj smo se opili nas sedmorica, izišli smo i ono svak turu one krigle pivi, i dan danas to točeno... nebi ga.. (smijeh) I tako kroz, pa.. ne znan, i dalje nije to bilo, recimo ono nekad na rođendanu, al nije bilo da san se ja sad napio, ali nije mi tribalo.. I kroz rat, u ratu.. Znalo bi se dogodit, ali isto ono.. radio san na nekin važnijim mjestima, bio san načelnik financija, pa nisan smio si to dopustit, ali nije me tad još ni uzelo da me to vuče. Iza rata, iza posla, dalje san nastavlja radit u vojsci, tako prid kraj nešto je se pojačalo.. i ovi, i to je išlo tako pomalo dalje.. pa san ima tragediju, nećak mi se utopio, a mater je bolesna, ćaća pa je umra.. Mater je bila bolesna, u krevetu, pa ja oko nje, minjaj pelene, sve to.. Već je to meni pomalo, počelo pomagat, ja to sad virujen da san moga to još bolje i bez.. Ee, e! 2016., je 2016. san počeo svaki dan, ali ono pijan.. Ovaj baš šta sidi do mene mi je prijatelj, skupa smo to... Počeli smo svako jutro, ili kod njega ili kod mene, na kavu ka iden na kavu, on ne pije kavu, al kava je bila izgovor, ma da volin i kavu, al uz kavu ide i to. I onda me to najvipe kad san primjetio, kad je počeo tremor ruku, pa san nešto i gugla i tu san tako, to mi je bilo promislio san...ili pit ili bit (smijeh) I ovoga, pokušavali smo mi sami, ka ono nećemo, vidimo, postajemo ovisnici.. Ma je, dva tri dana izdržiš i to je to. Ali ono isto san tada.. Imao san koze, bio bi svjestan.. Navečer nisan ja baš iša. Iman koze moran se ujutro dizat, iman obavezu, ne smu mi patit beštije.. Ono griza bi se.. Ja san pio žestoka pića, ovo drugo nisan. I jedno jutro, ja znan, ja se grizen zašto, zašto.. I onda jedan dan san odlučija ić, sve san to sredio.. koze san proda, kuću sredio, očistio, baštu, vrtal, sve.. jednu drmnija i zoven sestru oće doć po mene. I to je to, niko nije dotad ništa.. Zoven ovu sestru šta je u Žrnovnici može li doć po mene, ja bi iša na ličenje.. Ona jedva dočekala. Nisan tija ić ni u svoje doktorice, ni u psihijatrice, di san bija.. Otić ću na hitnu, na psihijatriju pa će me primit. Sve san spremio i stvari..

I: Sve ste isplanirali znači?

SI: Da, nema, ne vraćan se.. Iden i gotovo, pa bilo koliko bilo.. I tako je i bilo. Doša san, odma nema problema kažu, di ćete na liječenje.. Šta dalje ja govorin.. Ugljan, Rab.. I ja se odlučin da bi na Rab, ona mi je rekla da su tamo dobri uvjeti, i tako da san iša tamo. Doša san pod pićem alkohola, al ono svjesno, jer kad san pijan, onda ću ić, trizan bi odusta. I onda na tom prijemu san si reka da neću više kad me prvi put ponizilo, prvi put u životu da mi je neko u oči.. ja san reka da nisan pija, danas nisan. Kaže mi tamo kako nisi smrdiš na

metar. To me baš ponizilo i reka san doć ću van ja i pokazat ću van ko san. 3 miseca san bio, nisan uopće tija ono bižat, pitaju me kad mislin da triban doma, ja san in reka da dokle misle da triban bit, da ću dotad bit. Tako je i bilo, sluša san terapije, doša sebi.. kad san vidio ogledalo za 20 dana kako izgledan bolje, očistijo san se ono maksimalno, uključio se u sve grupe, bilo mi dobro, zanimljivo.. I tako po korak, nikad nisam osjetio neku potrebu.. Preporuka neka od njih je bila da ne smi nikad u kući bit alkohola nekakvog, ne ić u isto društvo di si iša, ništa to meni nije bilo. Iša san s istin prijateljima s kojima san uvik i iša...

I: Niste prominili društvo radi toga?

SI: Ništa, ništa. Jednostavno ono, kad vidin da neko pije, neku agresivnost osjećan. Uzea bi mu tu bocu piva i bacio, mislin uništavaš se.. I ono, siti se kakav si bio... I eto, po izlasku, odma san se uključio u klub, to je u biti nastavak kao liječenja. I tako već peta godina dolazi, ne moran ja dolaziti, ali evo upoznan i prijatelje, već mi je gušt bit podrška. Ispričan i svoje, s nadon da nešto izvuku iz naše priče, na što će doć, neki uspiju, a neki ne smatraju se još kao da su oni tu.. I oni nisu još, al će bit.

I: Vratila bi se na ovo šta ste spomenili da ste se vratili u staro društvo, jel van to bilo teško?

SI: Pa ne. Mislio san da, to san još tamo mislio, kako ću ja doć, u selo se vratit, jer u selu mi se svi znamo. A ić na Rab, ono.. posljednji, posljednji.. uvidio san se, ono ne znan.. Mi smo uvik bili nas trojica, i sad se triba vratit.. a laga san, laga san.. Reka san da san bio u Biograd na neke terapije, međutim, dozna se.. Na Rabu ja nisan vidio nikog, al studentica neka medicine, bila je na praksi gori i mene je vidila, iz susjednog sela. Prija joj iz mog sela, i ona ono šta ja radin tamo, i onda malo pomalo, al kasnije me nije bilo briga. Niti san osjetija nešto sad.. Iznenadio san se kako ti ljudi.. Evo jedan mi govori, recimo, a nisan baš nešto s tin čovikon ka da svaka mi čast šta san se odlučio kad u ovon selu svi pričaju, svaka ti čast, kaže. Meni je bilo najbitnije da se ja super osjećan, danas više mi nije problem ništa o tome pričat.

I: Na kraju krajeva, ka šta je i Željka maloprije rekla, tako bi i tribalo bit.

SI: Da, da! Ja bi svakome ispriča.

I: Pretpostavljan da su se odnosi sa braćon i sestrama se još poboljšali nakon toga?

SI: Je, je.. Definitivno. Odma zadovoljnije dolaze, znaju di će me nać, ma da san ja u istoj kući di san i bija.. One su i došle po mene gori, doktorica rekla da triba neko bit sa menon neko vrime, a one su došle po mene dovele me kući i otišle isti dan (smijeh). Ja govorin mogu odma i počet, jadna ste mi podrška (smijeh)

I: A taj moment kad ste se vratili s Raba, kako je bilo vratit se u staro okruženje nakon

nekakvog uhodanog ritma na Rabu? Je li tu bilo borbe?

SI: Ne, ne.. Borbe nije bilo. Bio sam svit osvojio, ja san ima osjećaj, ma da kažen.. ja dok san bio u pijanstvu, pazio san na financije i na životinje, okoliš sređiva i ulaga.. Al ono kad san doša, ja san jedva čeka kad će se svanit, bilo mi je ono, ko da znan da gubin vrime, s gušton radit.. Bože, sve, sve.. Al to su nan rekli da ne valja na ličenju, ka doć ćete kući i nemojte se prepustit naglo radu, jer vi smatrate da ćete nadoknadit šta ste u pijanstvu propustili. Meni je to bilo uvatilo, al ono, s gušton sve.. iden sve šta triba. Svi ti problemi koji bi nastajili, neki problemčići ono... odma bi rješava. Prije ono ma neću danas, pa ću sutra, moran otić u Split, ma nema šanse u Split nisan bija iša nikad, a volin Split. A sad s gušton dolazin.

I: Jeste izgubili neke ljude u procesu?

SI: Nikoga, nikoga.

I: Dobro, da, rekli ste da prijatelj s kojim ste bili u tome je sad zajedno s vama ode..

SI: Ja po povratku sam njega, ja san njega..

I: ...mobilizira (smijeh)

SI: (smijeh) Baš tako. Kad san doša vidio san da loše izgleda i još šećer je dobio, i onda san mu reka ono moraš ić, moraš pristat pit.. a on ka ne ne, nečka se.. ka oće nekad, neću.. a ovi treći šta nan je tu, i dan danas smo skupa i radili i vojska i ovo, omo.. i onda taj treći prijatelj doša do mene i govori da mora ovi ić, da ga moramo odvest, i tako je i bilo, otišli po njega i nagovorili ga, moraš ić, moraš ić i gotovo. Oće, prista je. Onda san mu ja reka šta triba ponit, ić će u Zagreb imamo vezu gori, ovaj tip šta drži vinograde tu blizu mene je glavni psihijatar, ja san s njegovin braton dobar, i eto... on govori da može doć kad oće. Kao ić će vlakom, i mi se dogovorili ma vozimo mi njega da se ne bi.. (smijeh) .. pridomoslija. I bio je tri tjedna, on je jači karakter od mene inače, ja san recimo labilnija osoba, al odi san bio baš ustrajan.

I: U redu, a da se vratim malo, kakav je bio vaš dolazak na Rab, sukobljavanje s problemom, terapije..

SI: Ma ono s početka, ne znan, ne možeš se ni snać, još san bio satraven.. ne možeš se snać prvih tjedan dana, ipak upadneš u nove ljude.. dođeš tu na taj Rab, ja san tu ono očekiva ludnicu.. ima tu ono svakakvih psihičkih bolesti, i ja nekako doša na odjel.. tu su bile ovisnosti, ima alkohol, ima opijati i ima kombinirano.. i u početku je ta neka grupa, di te rasporedi, i jesan, ono, krio san, međutim, socijalna radnica koja je vodila kaže da šta san doša kad san tako malo pija, pio si kaže (smijeh), i onda vidin od ljudi kad su počeli pričat, i onda san se pomalo opustija

I: Kako je izgledala vaša svakodnevnica u tom zadnjem periodu pred liječenje?

SI: Ima san ono obaveze ujutro, popio 3-4 rakije, pelinkovac je uglavnom bio moj, i onda bi trčao ono morao te životinje, koze u brdo čuvati, pa vratiti se, pa skuhati neku večeru, pojest, malo tu po kući, sve san ja radija, ali priko volje, sve san sređiva, možda nisan redovno paučinu skida, koju sad kad vidim odma skinem recimo..

I: Kao sve funkcionira pa se možete i nagraditi

SI: Da, kao sve ja radim, ne uništavam ništa, funkcioniram, ne pati ništa..

I: Je li postojala tu neka ekipa, van prijatelja koji je zajedno oti s vama, s kojim ste se u tim periodima intenzivno družili?

SI: Je, je. Imali smo ekipu, neke prijatelje iz rata, imali smo fešte ono, kod nas, kod njih, ali zadnjih par godina prije mog odlaska, ja san se počeo izvlačiti, već mi je to bilo nekako postajalo mi je dosadno, a izvlačio bi se da ne mogu, da imam koze, da se moram ujutro dignuti.. Nisan ja ka skroz zaša, da san pada negdi, da su me nalazili neuredna ili ne znan, čak san se tad i trudija nekako lipše se obući, bit uredan, u crkvu kad idem, u dućan recimo ne bi doša bilo kakav, a tamo recimo u selu neko dotrampa u bilo čemu, a ja bi ono baš.. godilo bi mi kad bi mi u trgovini reklo, evo vidi njega, kako on, koze sam, uvijek uredan, namirišan, to bi mi godilo, dalo bi mi motiv ka mogu ja još pit..

I: A terapija danas?

SI: Nemam ja terapiju više, ovo šta dođem, to ja volim doći, volim pomoć, baš volim... i potpora i ovo mi je dan za izlet recimo, dođen oti, kasnije šoping, inače malo seljačkije živim (smijeh)

I: Šta vi mislite, treba li obitelj igrati ulogu u prevenciji ovakvih ovisnosti? S obzirom da je vama bila podrška, kako gledate na to općenito?

SI: Tribala bi bit. Ne znan zašto.. ta neka.. ne znan, neugoda.. zašto je mojoj sestri bilo neugodno reći, direktno, to ne razumim, ono ostavi se, probaj se ostaviti, ne znan zašto je to tako teško privaliti priko usta. Ja danas bi, ja bi, direktno. I drugom i svojim, reka bi..

I: A možda je to bija trenutak straha ako ih odbijete da ćete se udaljiti od njih radi toga, možda je to bija način da van ostanu blizu..

SI: E, e! Ka možda ću onda ja u tom momentu burno reagirati.. ma da kažem, ja san vidija kroz njih da znaju, ne mogu ja sad to njima reći, al vidim da znaju..

I: Recite mi još, s obzirom na to da ste već nekoliko godina u klubu, šta mislite o gradu Splitu, radi li dovoljno na prevenciji, imate li nekakve savijete, prijedloge..

SI: Pa bi, ja mislin da bi edukacije tribale kreniti već u osnovnoj školi jer danas ta mladost već počima ranije, sad koliko bi oni to u svojim godinama svatili.. Žene čini mi se prelaze u

vodstvo, vidim nekako.. Al isto, ima dosta klubova, zavisi od terapeuta, kakvi su oni, koliko su školovani, stručni.. Mi smo zadovoljni u ovom krugu.

I: Vidim, jako je pozitivna atmosfera, osjeća se u zraku

S1: Stvarno je, svi članovi smo ono.. mislin da smo iskreni svi. Al eto zapravo, ovo je klub liječenih alkoholičara, a ima onih koji nisu liječeni, treba se na tome možda poraditi.. klub liječenih i neliječenih (smijeh) Mi liječeni smo apstinenti, neki ljudi po 18,20 godina apstiniraju. Kolega i ja smo najmlađi sa 5 godina. Mislin više bi bilo potreba, ovi ljudi koji misle još da mogu bez liječenja, da dođu da in mi svoje jade iznesemo, možda se nađu. To bi tribalo.

I: Kako bi postupili prema nekome svome za koga vidite da je zapeo? Evo recimo meni na primjer.

S1: Pokuša bi reć, najprije svoje ispričat, ne bi ono nemoj pit, to ti je ovo ono, ja bi reka draga curo, a vi ste na ton putu čini mi se, ako bi me tila slušat, a ne me šiknila bocon (smijeh). Ispriča bi svoje sve, možda bi došlo do glave, pokuša bi u svakon slučaju, stvarno volin pomoć. Okolo gori u svon kraju, pokušan nekoga tako di vidin, kod nas kažu rđa zna svoje grožđe, sad kad si taj poznaš svakoga, vidiš ko je potencijalni kroničar.

I: To bi bilo sve, hvala vam mnogo na sudjelovanju.

Transkript intervjuja

Voditeljica intervjuja: Ana Miloš

Sugovornik/-ca: Sugovornik 2

Mjesto: KLA Split

Datum: 12.7.2023.

I: Možemo započeti. Spol?

S2: Muškarac.

I: Dob?

S2: 56 godina.

I: Obrazovanje?

S2: Srednja stručna sprema.

I: Radni status?

S2: Samostalni obrtnik.

I: Djelatnost?

S2: Vodoinstalaterski poslovi, klimatizacija i grijanje.

I: U redu. Kućanstvo odrastanja, s kim ste živjeli od malena?

S2: *Sa sestrom i roditeljima.*

I: A trenutno sa..?

S2: *..Ženom i dvoje djece.*

I: Ovo je do sad bilo uvodno, općenitije o Vama, sad ćemo malo razgovarati o dinamici unutar obitelji. Rekli ste da ste odrasli sa sestrom i sa roditeljima. Kakvi su bili odnosi u obitelji, kako ste se ponašali zajedno?

S2: *Bili smo bliski do jednog momenta kad je otac napustija mater i otiša s drugom ženom..*

I: Koliko ste imali godina tada?

S2: *A 23-24 godine. Sestra je još bila u srednjoj školi, pa san se ja brinija o sestri. U ton momentu je i mater od puno tuge počela konzumirat alkohol, bila je tužna za njin. Tako da je sestra... ovaj, završila je školovanje i udala se i bila je uvijek uz mene, ja san bija ka njen mentor.*

I: A nakon očevog odlaska, kakvi je bio vaš odnos s majkom?

S2: *Pa bija je ono dobar, sestra je otišla u Zadar studirat, u međuvremenu se udala, ja san stalno bija po terenu, onda san se u međuvremenu ja oženija i stvorija svoju obitelj i malo nakon toga je umrla.*

I: Dok ste bili dijete, dok je otac još uvijek bio s vama, kako ste vi kao dijete doživljavali njihov brak, kako bi ga opisali?

S2: *Pa imali su narušen odnos, on je volija izlaske, vanka i to... eto. Ona to nije.. teško je to podnosila. On je u biti jedna vrsta egoiste, uvijek se brinija samo o sebi. Dolazila bi s posla, on bi odmara, mater se morala brinit da on izgleda lipo, a kad će se vratit, niko nije zna, u kakvon će se stanju vratit, niko nije zna..*

I: Kakvim ste doživljavali njihov odgoj? Strog, popustljiv..

S2: *Pa bili su ono.. mater je više bila stroga s nama, otac je bija popustljiv jer je on bija zaokupiran drugin problemima.*

I: S kin ste općenito iz obitelji, i šire i uže, imali neku najbližu povezanost?

S2: *S materon i sa sestron.*

I: Jeste imali ikakav odnos s ocem nakon što je otišao?

S2: *Ne. On je prikinija odnose s nama. Mi smo pokušavali stupit s njin u kontakt, on je otiša u Sloveniju i tu se to narušilo, mi nismo znali da je on tamo i zvali smo ga. Ispočetka smo bili ljuti, jer ka normalno, kad te neko napusti.. Al kako su dolazila vrimena da se sestra udavala, ja san organizira pir, financira, pozva san i njega da on prisustvuje, nije se odazva sestri.. Posli čak ni meni. Očito je osjeća sram, nelagodu za pojavit se..*

I: Kako ste u obitelji rješavali sukobe, kako je to izgledalo?

S2: *Pa ono, bilo bi svađanja. Ne bi se svađali mi, nego ono on kad bi doša iz vanka, doša bi nasilnički raspoložen, onda je naša uloga dice bila da štitimo mater od nasilja, smirivat situaciju da ne bi ona izvukla deblji kraj..*

I: Je li ostavilo to posljedice na vama?

S2: *A vjerojatno je.. Ostavi na svako dite. Je i na sestru, al ona je rano otišla u brak, s 19 godina se već udala i stvorila svoju obitelj.*

I: Kad usporedite način odgoja, kako su roditelji odgajali vas i kako vi odgajate svoju djecu, je li ima neka sličnost ili razlika koju bi istakli?

S2: *Ne mogu uspoređit uopće način odgajanja, nemamo isti način života, nemamo isti pristup. Mojoj djeci se dajen maksimalno, bez obzira na konzumaciju alkohola u zadnje vrijeme, nikad se nisan ponaša nasilnički prema ženi, prema dicit. Ja san taj svoj problem nosija sa sebon na radno misto do dolaska kući, dicitu san.. Ja san i dan danas, malog moran vodit u školu, iz škole.. Moraš bit brižan roditelj. Da san ispravno živija na takav način, nisan, i sad san to svatija i sad san tu di jesan.*

I: A kako bi onda općenito opisali vaš način odgoja.

S2: *Pa ja san popustljiv (smijeh)*

I: Nisam vas pitala, kad ste spomenili i ovisnost majke, da li se majka ikada liječila?

S2: *Ma nije, nije joj to ni padalo napamet..*

I: S obzirom da ste se kao dijete u obitelji odrastanja i danas kao roditelj susreli s alkoholizmom, što se to u obitelji mijenja prije i nakon ovisnosti?

S2: *Ne znan sad kako bi se izrazija..*

I: Pomalo, možemo za početak čuti kako je bilo u slučaju vaše majke.

S2: *A ona je ono postala depresivna, tu se još taman desija i početak rata, on je taman tad otiša, to se sve nekako poklopilo u to neko čudno vreme.. Ja san otiša u vojsku, ona je ostala sama, propala firma, ja san osta bez posla..*

I: A kod vas kući danas?

S2: *A meni se glavno prominilo to šta san sad ono više koncentraniji na obitelj, prisutniji.. Ja san prije.. uvik san više radija, ja bi prije.. ono, dolazija san kući takav, ono doša bi kući, osjeća san umor, kritiku od žene i otiša bi ono leć u malu sobu gledat televiziju, a sad san puno prisutniji u odnosu s njom, sad mi razgovaramo, kako ćemo provest dan, sad mi komuniciramo, dica s nama komuniciraju, šta prije nije bija slučaj.. Prije san ja bija s diciton kakav san bija i vidilo se to, a ja san mislija da nije. Onda bi se naljutile nekad one (žena i kćer), nisan ja nikad s njima ima neki konflikt, one kažu svoje i pokupe se, odu..*

Bižale su od takvog oca jel'..

I: Sad ćemo prijeći općenito na priču o samoj ovisnosti. Koji je bio vaš prvi susret s alkoholom?

S2: Srednja škola, pubertet.. Ja san se rano zaposlija, uvijek san radija, svako lito san radija priko student servisa, u pivovari, tada čak nisan ni pija kad san radija u pivovari. A onda posli doša rad po terenima, u firmi, odlasci na terene, druženje s velikon grupon ljudi.. montera, instalatera.. di se alkohol konzumira ono „Mali, donesi“, „Mali, popij“. Znači poprilično se družimo, ali je to bila konzumacija puno manja nego u zadnje vrijeme. Najviše je bilo u ovih zadnjih 3 godine.

I: E baš me to zanima, kad ste skužili taj trenutak da je to otišlo daleko i kako je izgledala vaša svakodnevnica tad?

S2: Odlaskon na posa, konzumira bi se ujutro alkohol po dolasku, onda bi se popilo iza marende oko 9-10 sati, onda posli još, 2, 3... Onda bi doša kući, pa bi opet iša radit po privatnin kućama, onda bi me tu opet ponudili nekin pićen, i tako je to postala konstanta. Popravlja san auto, vozija, nisan nikad skrivija nesriću, moga san, nije me niko vodija kući nikad.

I: A moment u kojem ste shvatili da je to postao problem?

S2: Vidiya san da sve više počinjen pit žestoka pića, šta prije nisan radija. Sve više osjećan umor, zna bi nekad ono usrid dana, sta bi negdi se parkirat, zaspat tu sat, pa se vratit poslu i nastavit opet pit. I onda san vidiya da to ne ide. Problemi sa ženon su počeli, postalo je sve više jasno, ona je to sve više uočavala, da san ja u problemu, a ja nisan mislija da san u problemu, da san i dalje dobar otac i muž.. I onda se to manifestiralo da san svatija da je krajnje vrime da se oden ličit, na njen nagovor, jer je ona.. U biti, tek kad san narušija nju san svatija da san posta prijetnja, i da je ona na rubu živčanog sloma i da je možda spremna sebi nešto napravit.

I: A sami odlazak na liječenje?

S2: Uz njenu nazočnost i pripremu terena. Ona je zvala sve te doktore, ja san se opira jer san mislija kako ću se ja sad vratit u sredinu, gledat će me ka liječenog alkoholičara, ja koji san svaki dan u tuđin kućama, koji privatno radin..

I: Jel' vas to sad mori?

S2: Ne. Ja sad slobodno pričan o tome, slušan njih kako pričaju o Rabu, ja ne znan, ja bi se opira.. Možda da su me poslali bi i otiša, al ja bi se opira.. Sami pojam te ustanove nosi neku.. Ja san doša tamo u Vinogradska ka na lječenje 20 dana i svidilo mi se, imalo je na mene veliki utjecaj, tribalo je prominit elektroniku u glavi da ja SVATIN da mogu živit

normalno i ispravno.

I: Sjećate li se prvih dojmova kad ste došli gore na liječenje?

S2: A neki strah, iša san sa strahon. Iša san sa strahon i doša san gori. Večer prije.. par dana prije nisan pija, al večer prije san namjerno pija, ono računajući, ideš na liječenje, isto ti je, doša sa 0.0 ili doša sa 2.0, 3.0. I dolaskon gori san u prisustvu supruge, u kafiću, mi smo popili kao još jedno piće, i onda su mi vadili krv, testirali me i vidili da iman alkohola. Stavili su me na infuziju taj dan i nakon tog dana je bilo sve okej.

I: Jeste li odma bili...

S2: Jesan, odma san se uklopija u sredinu. Iz dana u dan mi je bilo veliko zadovoljstvo šta san u takvoj ustanovi, di smo mi svaki naš slobodni trenutak koristili na razgovor, kad bi se krili od doktora, kad bi pušili u zahodima jer je to bija jedini porok, onda bi mi razgovarali o načinu, jedno drugom prinosili iskustva.. Zašto ovaj koji svira, koji je glazbenik, zašto pije 5 vodki ujutro? Di ovi krije svoje bočice ujutro? Di onaj? Mi smo to kroz šalu, kroz smij, ta svoja iskustva prinosili jedan drugome, eto.

I: Pričali smo o utjecaju Vašeg alkoholizma na obitelj, a je li bilo utjecaja na posao?

S2: Nije, nije. Vjerojatno me neke mušterije jesu doživile u pravom svjetlu, ali nisu ništa.. Nikad ja nisan bija u krizi da san osta bez posla radi takvog ponašanja, dapače.

I: Kad su u pitanju ostali odnosi, prijatelji? Je li postoji neko koga ste izgubili ili koga izbjegavate?

S2: Pa neman. Jedino šta su.. Nekako, broj prijatelja se svakako smanji tokon godina, općenito.. Svi imamo obitelj, način života nan se svima prominja. Svi ti ljudi koji su meni bili kumovi i ja njima prijatelj, prije smo se s malon dicon družili, a sad je svak okupiran.. Opet imamo malu bebu, svog sina od 10 godina, neki imaju i unuke i tako..

I: Tko je bio najveća podrška kroz cijeli ovaj proces?

S2: Dica i supruga, obitelj.

I: Kako ste danas, je li stvari sjedaju na svoje mjesto ili postoje još neki problemi...

S2: ...ma jedini problem mi je, ono šta je doktorica rekla, da iz jedne ovisnosti ideš u drugu, ja san se zakačija za duvan, za pušenje. Ja san jučer napravija ponovo pomak, ja sam sebi, diga se, sla san njima poruke rano u grupu (članovima iz kluba), i donija odluku da ću počet terapiju s magarećin mlijekon, da ću pristat pušit i prista san pušit jučer (smijeh).

I: Držimo fige (smijeh)

S2: Sam san sebi reka ono „Budalo pušiš dvi kutije duvana, ti koji imaš bronhitis i gušiš se u duvanu“. Žena mi je rekla sinoć „Ti si se stvarno diga po karakteru, da ti moš sam sebi

reć neću“. Osjeća san ono šta je i *članica kluba* govorila, neku potištenost . Meni je doktorica rekla da treba proć najmanje godinu dana da bi se sve to izreguliralo, četiri godišnja doba.. Sad me strah da se i meni desi ono šta čujen od njih (članova kluba), da se meni ne desi neki recidiv, žudnja.. Mislin da san prejak. Oću reć da ne mogu zamislit da mogu ja to ovo sve sad skupa narušit, ovakvo stanje. Ja i ona smo skupa izgradilik nekakav odnos, ponovo smo zajedno, putujemo na hodočašća, ona mene prati u ovin.. na lječenju, dica znaju di smo mi.. ono još nismo otvoreno malom rekli, al on vidi da mi negdi idemo svake sride. Čak mi je doktorica rekla da nije uopće problem odvest i njih u Zagreb, da ga ovo lito lito dovedemo kod nje na kontrolu, jer je doktorica rekla, možda će ona to sad i prinit i njima (članovima), ja ovin lječenjen spašavan vas, ona je imala slučaj di su sinovi dovodili očeve na lječenje i rekli da neće nikad sigurno sebe dovest u situaciju, sad ona liječi te sinove. Ona je rekla ja prvenstveno štitin ono vašu obitelj, da oni ne ponove istu pogrešku.

I: Može mali osvrt na terapiju danas, odnosno klub?

S2: Ma terapija je super, mi smo čak ono hvalili vas, to šta meni nije terapija kad nema vas asistentica i doktorice. Mi smo jedan put tu bili kad nije bilo vas, bili smo sami i nije to to. Sve ono najbolje o klubu, stvarno i doktorici u Zagrebu smo govorili svake pohvale za grupu i za terapeute, ipak se vi dajete. Baš san i sa ženon komentira, i ona voli doć, baš se osjeća neki mir, jako tolerantno..

I: Imate li neki komentar iz vašeg iskustva za mlade u smislu prevencije alkoholizma na ovom našem području?

S2: Pa tribalo bi se pričat o tome zato jer je ovisnost previše zavlādala, ja koji san često u društvu, mislin ne izlazin vanka, nego vidin mladih koji puše, koji piju, sve u ranijoj i ranijoj dobi, to bi možda vi tribali koji studirate takve grane, malo se uključit više, mislin da to puno triba društvu. Ja osobno neman, po pitanju moje djece, moje kćeri, nijedna ne puši i ne pije, a zgražaju se nad onima koji to rade, a mislin da je.. da puno triba poradit, kao društvo, mi idemo u jako krivom smjeru. Žena mi je rekla kad je prošli put zvala Zagreb, da su joj rekli da je li ima u ovoj državi neko ko ne pije, ko nema neku ovisnost, da nije normalno koliko upita imaju prema bolnicama za lječenje. I dobro je da ste se vi tako mladi uključili u ove programe, jer ste vi oni koji će nosit sutra ono ona (voditeljica kluba) radi upravo, i da vas je šta više, jer nama je kultura pijenja, nama je pijenje postalo ono normalno..

I: Eto ga, to bi bilo to, nemam više pitanja, hvala Vam!

S2: Hvala vama!

Transkript intervjua

Voditeljica intervjua: Ana Miloš

Sugovornik/-ca: Sugovornica 3

Mjesto: KLA Split

Datum: 26.7.2023.

I: Evo možemo započeti. Za početak ćemo proći ove osnovne informacije, spol?

S3: *Žena.*

I: Dob?

S3: *62 godine.*

I: Obrazovanje?

S3: *Srednja stručna sprema.*

I: Radni status, to jest djelatnost rada?

S3: *Bila san blagajnica, sad san penzioner.*

I: S kim ste odrasli, s kim ste dijelili kućanstvo u djetinjstvu?

S3: *Otac, majka, sestra i brat.*

I: A s kim živite trenutno?

S3: *Ja, majka i brat.*

I: To su bila pitanja općenito o vama, sad ćemo konkretno na pitanja obiteljskih odnosa.

Rekli ste da ste odrasli s roditeljima, bratom i sestrom. Kakav je bio vaš odnos s roditeljima, evo s majkom za početak.

S3: *Pa moj odnos s majkom je bija i osta blizak. A oca san se bojala jer je bio strašno strog, međutim, kad je on umro, onda san ja rekla da nikad više neću alkohola staviti u sebe.*

I: Kad vam je umro otac?

S3: *Ima 10 godina. Znači, ili je to bija šok, ili šta, pojma neman, jer nikako nisan uspijevala. 30 godina sam ja u klubu, 30 godina ja se borim s alkoholom, al kad mi je otac umro, on je bija alkoholičar, nije se liječio, ni priznava to, i ovaj.. i.. kad je on umro kažen van, bili smo na selu, došla ova doktorica šta je ustanovila smrt, i kaže meni šta san mu ja, govoreći da san mu ja ćerka, i ona meni „primite moje saučešće“, kažen ja „hvala“, mrtva ladna. Na pogrebu, ja nisan suzu pustila, sad kad se sjetim oca.. e sad mi dođe da plačem*

I: A kakvi su oni imali odnos, majka i otac, kakva je bila ona?

S3: *A ona je jadnica bila popustljivija, ona je rukovodila sa svačin, on je bija veliki radnik, al ona je vodila cilu kuću.*

I: Jesu li brat i sestra stariji ili mlađi?

S3: *Ja san najstarija.*

I: Je li očevo alkoholizam stvara probleme u kući, je li bilo nekakvih sukoba?

S3: *Samo je jednom bilo nasilja nad majkom, i ja i ona smo zvale policiju. On je osta na triježnjenju i jedan dan u zatvoru, i kaže samo „pitajte moju ženu ko će joj sutra dat jest“, eto kakav je bija.*

I: Kad je razvija problem s alkoholom, koliko ste vi imali godina otprilike?

S3: *Teenagerica san bila.*

I: S kim ste vi osobno bili najbliži doma?

S3: *S majkom. I sa bratom, jer on je mlađi od mene 14 godina, ja bi ga čuvala, vodila sa sebon vanka, on je zna moje prve ljubavi, ja bi mu rekla da se igra sa mravima, on bi se igra bidan s mravima a ja bi se ljubila. (smijeh) Za toga momka san se i udala sa 18 godina. Sa 20 godina san imala dvoje dice. Sad iman unučad, četvero. Najstarija je završila srednju, dentalnu, sad traži staž, a momentalno radi ka konobarica, položila je vozački, vridna je.. a to je sve nju moja kćer naučila, a sad ona pije.*

I: A sin?

S3: *Moj sin je na Rabu ima 5 ipo miseci, al on je više agresivan.*

I: Znači oboje imaju problem s alkoholom?

S3: *I s alkoholom, on čak mislim i drogama. To mi teško pada, ali šta ću. Pomirila san se s tin. S menon je uvik majka dolazila u klub, međutin, boli je kolino ne može nigdi hodat, ne izlazi iz kuće, i kaže da sad kad to prođe da će doć s menon prvi put ode u klub, uvik mi je bila podrška tu.*

I: Vratila bi se malo unazad prije nego prijedemo na vaš brak i djecu, kakva je bila nekakva svakodnevnica kod vas kući kad ste bili dijete?

S3: *Kažen van, otac mi je bija strog. Lito bi bilo, ja bi morala bit kući u 8 sati. Užas, a momka imala toga još od 14 godina, čekala san ga dok je doša iz vojske. Ono je bila JNA, brata san čuvala. A ova druga sestra je bila malo oštrija. Ona bi meni rekla „ubit će te otac, ubit će te otac“ (podrugljivo) kad bi zakasnila 5 minuti. A on bi me samo pogleda, kaže „koliko je sati?“, kažen da je 8 i 5, „di si bila dosad?“. Za tih 5 minuti.*

I: Je li bilo nekakvih posljedica za tih 5 minuti?

S3: *Ne. Samo bi bija ljut i svoj posa.*

I: Možete li mi istaknuti neku sličnost ili razliku, nešto šta bi naglasili, između vašeg odgoja i odgoja vaših roditelj? U smislu kako su oni i kako ste vi odgajali svoju djecu?

S3: *Ja san drugačije odgajala svoju djecu. Naučila san ih na pare, jer nisu znali.. Jedno*

vrime, kad san se razvela, muž mi je tražio da ostavin njegovo prezime. Ja san ostavila prezime i rekla da mi samo da dicu, i da mi je dicu i nikad nije dava alimentaciju, ništa nisan tražila jer san dobro zarađivala. Radila san na 3 mista. Falilo mi je sna, završila san na psihijatriju. Meni je jedan čovik reka: „Ti si ujutro peškaruša, jer san prodavala ribu. Popodne dama, radila na blagajni kao blagajnica u kino Central, a uvečer dama ipo – čistila san prstace.“ Onda bi mi išli na večeu u Babilona i tako, popili.. A čujte, tako van je to bilo.

I: Šta se tiče vašeg braka, to jest razvoda, biste li mi možda malo detaljnije ispričali i kako je do toga došlo?

S3: Muž mi je bija dosta ljubomoran, i tuka me je i... i... Čak san na stolu spavala. Kad me svekrva našla na stolu, samo mu je rekla: „Sine, ne radi se to tako.“ I onda san ja počela pit. Ja san zapravo najprije ono sa društvon u srednjoj školi. Ono malo isprobavali, svirali gitaru i tako.. Ekipno. A onda san ja uzimala bocu Amara, sakrivala u veš mašinu, sakrivala je.. Ona bi to uzela, svekrva, naučila me kuvat, praviti kolače i domaću zimnicu, sve to.. Jer ja nisan znala ko dite od 18 godina, znala pofrigat dva jaja i napraviti gulaš i juhu.. (smijeh)

I: I hrenovke (smijeh)

S3: Baš tako. (smijeh) Ona me naučila to sve, i ovaj, nju san sa strahopoštovanjen gledala i bilo mi je teško kad je umrla, mi smo se razveli..

I: A jel on pija? Je li i kod njega postojala neki takav problem ili je samo bila agresija?

S3: Samo je bija ljumoran i agresivan, nije pija. A kad smo se razveli, počea je i on pit..

I: Vi ste se onda davno razveli?

S3: Davno, davno... On je i umro.

I: Aha okej, jeste se uopće viđali nakon razvoda, je li bilo kontakta?

S3: Jesmo, jesmo.. Bilo je i seksa..

I: Je li se i dalje isto odnosija prema vama? Tuka vas, maltretira?

S3: Onda nije, kad smo se razveli. Tija me je valjda privest nazad, al nije uspija. Još san ja imala ljubavnika 10 godina.

I: Koliko su vaša dica imala godina kad ste se razveli?

S3: A bili su.. Negdi oko 10,11,12 godina.

I: Je li se oni ono sićaju toga, to jest je li pamte te dane, jesu ostavili utjecaja na vaš odnos?

S3: Kako ne, kako ne. Nisu oni to gledali (svađu i maltretiranje), nikad nisan dala da oni to gledaju, ali ovaj.. Znam da mi je sin rekao: „najtužniji dan u mom životu je kad si ti meni rekla da se rastaješ od tate.“

I: Kako je na vas utjecala ta rečenica?

S3: *Nikako, ja san bila pijana. To mene nije diralo, i onda je svekrva odvela dicu kod sebe, i onda, ovaj.. Ja nisan znala kako njihovu ljubav platit, ja bi ih odvela u Bakre na pizzu, oni bi naručili pizzu, colu, ja pivo.. I ovaj.. Davala san in novaca, oni su to koristili, normalno, ka svaka dica. Davala san tih novaca.. Meni je sin danas na Rabu, kako san njegovoj ćerki obećala dat 10 eura jer je prošla s odličnin, kaže „Kad ćeš ti njoj dat pare?“, 5 ipo miseci je na Rabu i on misli na njegovih 10 eura, eto vidite..*

I: A kćer? Njena reakcija na razvod?

S3: *Pa ona je bila onako malo šutljiva, uvik je govorila da više volin brata nego nju. I ovaj, ali ona posli u drugom braku se propila..*

I: Ima koliko je to bilo?

S3: *Ima i 10 godina, i sad ona pije.. Bila je jedan put u klubu kad je bila doktorica, bila je oduševljena, sad ide s posla i kaže ona „disi majko?“, ja san je nazvala govorin „Disi ti?“, kaže da je na putu do kuće, a ja kažen jesi se umorila i je li šta pojela, kaže da je neki sendvič i ja kažen da san u klubu, ona odgovara „Super!“, to je za nju super, šta san ja u klubu, a ona ne misli na sebe, eto..*

I: Jeste je pokušali dovest?

S3: *Na sto milijona načina, odvela san je kod doktora i on joj je rekao otvoreno, ispred mene: „Ti imaš problem s alkoholom, tebi su potrebne samo dvi male tablete, bez alkohola ti bi funkcionirala normalno.“*

I: Kako je ona na to reagirala?

S3: *Iskidala mu je nalaz, ispred očiju.*

I: Di je ona danas? Jel još u braku? Kako dica njena na to?

S3: *Nema braka, ne..*

I: Kako njena dica, je li vide oni njen problem?

S3: *Vide, vide.. Mali je na brodu, on kad dođe, više je samnon nego s materon, njemu je 19.*

I: Je li vaša dica međusobno imaju odnos, jesu dobri?

S3: *Pa jesu, kad kćer dođe do mene kaže oću nazvat brata jer se njoj ne da sad, tako da ga ona ne zove.*

I: Kako je on završia na Rabu?

S3: *A on je bija na koči i on mislija da ga gazda kočje truje, i reka da će ga ubit jer zatrova njega, dite, mater.. To su bile njegove fiks ideje. I sad ga vodi doktor gori, ja razgovaran i s njijn i sa sinon. Otiša je za Novu godinu kod gazde na kuću, vidija da on peče gradela, kamenon je razbija 3 šoferšajbe od auta da bi se ovi okrenija i moj sin ga probao nožen. I*

šta se dogodilo, ovi je uša u kuću, i gazda mu govori da šta on tu radi, i moj sin baci suzavac.. a šta? I tu je bilo malo dijete.. I to je najgora okolnost. I zvali su policiju. To je bilo sad prije liječenja, bacio je jaketu sa sebe, sve pare samo da ga policija ne pripozna, al naravno da su ga pripoznali i odveli na psihijatriju misec dana i oni su ga uputili na Rab i sad je gore 5 ipo mjeseci.

I: Jeste u kontaktu s njim?

S3: Svaki dan se čujemo. On kaže da je dobro, da mu je dosadno, da se zadužija za nošenje obroka, malo da ispuni dan, isprazni kante i šta ja znam..

I: Je li u razgovoru s njim osjetite neki pomak?

S3: Ja iz njega moram izvlačiti riči, inače je takav.

I: Kako to sve utječe na vas?

S3: Teško mi je.

I: Je li vam bude još teže nosit se sa svim vašim problemima i ovisnošću?

S3: Ne. Daje mi snagu za dalje. I još san van tila reć. Ono smo rekli kako je bija pokušaj suicida, pričali smo o tome u klubu. Bila san pijana, došla san kući i bile smo ja i mater same u kući, otac je bija na selu. Ja govorin majko di je ključ od kuće, „Šta će ti?“, ja govorin da bi išla popit još jedno pivo, „Pijana si, stoj kući!“, a kad je ona meni to rekla, razmišljan ono kome ona to govori da san ja pijana, ja? (smijeh) Meni će reć? Ja san uzela stolicu, popela se na stolicu, a bila san zgodna i mršava i sve.. Bacila se dole sa drugoga kata.. Imam šipku u koljenu, u bedru, noga mi je kraća, desna.. Desna ruka mi je krivo namištena, taj je doktor koji me operira, jer me primija jer je bija dežuran, on me i operira, ostavija mi je šipku u nogu jer je to mora napraviti i ostala san invalid..

I: Kad je to bilo?

S3: Ne sićan se ja te godine..

I: Dvadesete, tridesete, četrdesete?

S3: Pa jedno u dvadesetima.

I: Možemo se sad pribacit, kad ste započeli, na konkretno vašu priču ovisnosti, kako je izgledala svakodnevnica kad je postala svakodnevnica?

S3: Ovako.. Meni je doša u pitanje posla. Moj pravnik u poduzeću mi je reka, „Molinte idi u klub“, ja govorin ono kakav klub, neman se vrimenta okrenit od 3 posla, ja govorin „Šjor, neman kad vrimenta se ni popišat a kamo li neki klub“, a on mi kaže: „Tebi je klub potreban, reci da san te posla ja, kod Stjepa Botterija“. I kad san došla, Stjepo mi nije uspija pomoć. Kako bi van rekla, bila san i ja na liječenju u Zagrebu u Jankomiru, 3 mjeseca, kad je bija i još jedan član kluba.

I: Znači skori ostanak bez posla vas je nagna?

S3: *da, bilo je ili ćeš ostat bez posla, ili ćeš ić na liječenje. I onda san bila u Jankomiru, kažen van, i kad san se vratila..*

I: Kako je uopće bilo doć na liječenje?

S3: *Pa meni je bilo gore dobro. Dobro.. đavla dobro (smijeh), al amo reć dobro. Ovaj, gore san imala epileptični napadaj, član iz kluba me spasija iz WC-a. I eto ga..*

I: To je bilo prvo liječenje, a iza?

S3: *Onda san nastavila pit, i došla san u klub, redovito u klub.*

I: A jeste pili dok ste išli?

S3: *Jesan. I to su svi znali, a ja san mislila da niko ne zna. A doktor je to posebno pratiija, i kaže on meni da san taman napunila godinu dana apstinencije, i ja sva ponosna, dobijen ružu, dobijen diplomu, iman kući 4 diplome za godinu dana, i onda... ništa, ništa mene ne bi odvojilo od pića da mi otac nije umra.*

I: Koliko je bilo liječenja dok niste finalno prestali pit?

S3: *Samo Jankomir i klub.*

I: Nije bilo druge ustanove, niste išli na Rab?

S3: *Bila san ja i na Rabu, ali ne zbog alkohola, nego baš zbog ljubavnika. Zato jer je on bija opasan za okolinu i ovaj.. Meni je doktor reka, „niti mu se obraćat niti idi kod njega.“ A ja, ne da đava mira, ja ode u klub, i on tu blizu stoji i pita kad ću doć do njega. I ja posli kluba san išla, i kad san to doktoru isprićala, reka mi je da ću ostat malo u bolnici i odma me posla na Rab, a onda nisan pila. Naućio me pameti.*

I: Je li pomoglo? Jeste se kasnije nalazili s njim?

S3: *Ne. Vidila san ga jednon kako vraća boce, ja san pila kavu i ušo je unutra, on je mene doša tražit i moj broj mobitela, ja san mu dala krivi. I ovaj.. Ja govorin javit ću ti se, i nikad onda više..*

I: Razgovarali smo i o liječenjima i o pravom prestankiu, zanima me, kako je izgledala vaša svakodnevia dok ste pili?

S3: *(smijeh) Kad sam najviše pila?*

I: E, e.

S3: *Dobro, znači dok san bila u braku, popila bi bocu Amara od tri kvarta, to je žestoko piće. Popodne na blagajni pivo, uveće u prstaca dok san čistila, vino. I normalno bila san non stop pijana.*

I: Kako je ta svakodnevia utjecala na situaciju doma? Na dicu?

S3: *Teško, pokušali su me vratit, ja san in obećavala, i onda bi normalno, ispala laž..*

„Mama lažeš“, to kad san se bacila s balkona, znan da me sin pita „Je li bar mrtva ostala?“, ponavljan: „Je li bar mrtva ostala?“.

I: Kako van je to bilo čut?

S3: Bilo mi je grozno.

I: Što vama znači klub danas? Da zaokružimo priču za kraj.

S3: Meni kad je brat slobodan popodne, on me odveze i doveze, jer ja ne mogu u autobus, možda bi mogla i u autobus, al ne mogu hodat.. Invalid san, Bože moj, strah me preko ceste. A odlazak u klub mi znači puno. Puno znači imat terapeuta ka šta je doktorica, ja se sad trudin bit njima podrška.. I zato ja još uvik dolazin.

I: Eto ga, mislin da je to to, hvala vam!

Transkript intervjuja

Voditeljica intervjuja: Ana Miloš

Sugovornik/-ca: Sugovornica 4

Mjesto: KLA Split

Datum: 9.8.2023.

I: Evo možemo početi, za početak ova malo općenitija pitanja.. Spol, dob?

S4: Žena, 63 godine.

I: Obrazovanje?

S4: Filozofski fakultet, komparativna književnost i talijanski.

I: Radni status?

S4: Nisam radila u struci, radila sam u jednoj građevinskoj firmi jedno 10 godina.

Trenutno sam prestala radit.

I: S kim ste odrasli? Tko je živio s vama kad ste bili dijete?

S4: Pa majka, otac i imam jednog brata.

I: A trenutno?

S4: A poslije kad sam se udala, onda sad živim.. imam tri sina, živim s najmlađim sinom, momentalno.

I: To je to što se tiče općenitih pitanja, sada ćemo o obiteljskoj dinamici- Za početak, kako bi opisali svoju majku, kakav ste odnos imali?

S4: Recimo majka je bila.. ona je bila, ono, dominantna uvijek ko osoba, bio je matrijarhat (smijeh) jer je tata puno radio, nije se puno zamarao sa kućom. Bitno je bilo da ima novaca, a mama je vodila sve.

I: Jel bila malo stroža?

S4: Pa nije bila stroža, al je morala držat sve pod kontrolom, moralo se u svakom trenutku znati ko je gdje i uglavnom je tako i funkcioniralo. Nije bilo baš neke strogoće, samo je bila kontrola.

I: U redu, a otac?

S4: A otac je radio i nije ga zanimalo ko je gdje i šta, samo da se funkcionira, a sve je funkcioniralo jer je mama držala sve pod kontrolom. Zato je sve funkcioniralo.

I: S kim ste bili najbliži, s kim ste imali najveću povezanost kroz odrastanje?

S4: S tatom nisam bila skoro pa nikako povezana jer ga nije bilo nikako u kući, s bratom isto nisam bila povezana jer je on šest godina stariji od mene, uvijek je bio iznad mene. Nekako smo tek sad zadnjih deset godina postigli, ono ja sam uvijek bila mlađa sestra i to je bilo ono.. imao je svoje društvo i to je to. S mamom sam bila non stop vezana, ali nije to bio baš prijateljski odnos, nego je bilo čisto majka-kćer, dobro smo se slagale. Sve mi je, šta god sam trebala ono dala.. Ali više sam bila vezana za njenu mamu. Više sam bila kao mala vezana za nju, zato šta je ona živjela sto kilometara od Zagreba i onda sam ja tamo išla na svako ljetovanje, svaki vikend dok sam mogla, to sam bila do jedno petnaeste, sedamnaeste, osamnaeste godine sam išla tamo i bila sam jako vezana za baku.

I: Jeste li provodili vrijeme zajedno kao obitelj, jeste imali neka zajednička druženja?

S4: Jesmo, jesmo, tako za rođendane, neke blagdane, jesmo, ali s tatom je bilo vrlo teško baš nekakve izlete ili bilo što takvo organizirati, to sam išla sama sa svojim prijateljima, ekipom.. Nisam bila baš s obitelji te neke stvari.

I: Je li bilo svađe, konflikata, je li bilo pretežito mirno, što pamтите?

S4: Pa bili smo mirnija obitelj, osim mog brata koji je bio konfliktan (smijeh) , uvijek je radio neke u školi probleme, uvijek je oko njega bilo, uvijek su se oko njega stvarale konfliktne situacije, oko sina. Sin je bio ono wow (smijeh).

I: Je li se odražavalo to na situaciju u kući?

S4: Dosta je bilo ono, tata se nije s njim slagao pa je uvik bilo naboja „oće doć, neće doć, kako će doći..“, uvijek je bilo nekakvih tenzija, da.

I: Kako iz svoje pozicije majke doživljavate odgoj vaših roditelja?

S4: Pa hmm, ja ne znam.. Mislim da su što se tiče odgojnih metoda, tata je bio totalna tabula rasa što se kaže, nije ga uopće zanimalo odgojne metode, a mama je prepuštala manje više školi i crkvi. To je bilo ono primarno, a onda kad nije radila uskakala bi sa nekim ono.. Vidjela je da samnom sve funkcionira i da sam na pravom putu i nije se puno samnom zamarala, nije se puno petljala, nije bilo nikakvih problema, nisam bila problematično dijete.

I: Bi li se mogli usporedit kao roditelji? Povuč nekakvu paralelu na to kako ste bili odgajani i kako ste vi odgajali vašu djecu?

S4: Pa ne znam dal bi puno uspoređivala zato što ja nemam žensko dijete i ne mogu jednostavno, ja imam samo sinove. Do određene dobi sam i imala nekakvog utjecaja i mogla sam nešto sugerirat. Kad su oni išli u školu išli su isto tako i na vjeronauk, odgajani su recimo tako u nekom dobrom smjeru, s tim da isto im je tata, isto ko i moj tata, nije puno sudjelovao u odgoju zato je puno zaradio, i onda normalno, tu je uskočio i rat koji nije bio u mom djetinjstvu, u njihovom je bilo ratno doba, tako da.. Malo nepredvidivih situacija i malo neimaštine.. Što ja nisam imala u djetinjstvu, ja sam imala sve, nisam bila u nikakvoj neimaštini, a tu su moja djeca te stvari ipak malo osjetili.. Kad su htjeli bicikl, nisu ga imali, a sad imaju previše, onda kad su nešto željeli nisu uvijek dobili.

I: Je li postoji povijest ovisnosti u vašoj obitelji?

S4: Pa tata mi je bio možda.. Nije bio alkoholičar u onom smislu, ali bi dosta često kad bi završio s poslom izašao s tim kolegama, tamo bi visili po onim kafićima, nisu to tad bili baš kafići, išli bi za vrijeme posla na gemišť..

I: Je li to nešto što ste shvatili sad ili ste to vidjeli i kao dijete?

S4: Ne nije se to prije percipiralo tako, sad kad ja vidim da je dolazio kući, pa se odma.. Nije htio s nama ručati, odma bi otišo u svoju sobu, sad ja to percipiram drugačije. Onda je bio vjerovatno i pod gasom i nije htio doć ono u konfliktne situacije, onda se povlačio, tad je bio miran, prema tome nije bio agresivan niti ništa. Njegov otac je isto bio, ali on je bio drukčiji, on je dosta volio popiti, ali onda ses bakom tu nešto.. Ali niko nije bio ono da se zvao alkoholičarem, nije to tada bilo ko što je sada. Smatralo se pod normalnim, njegov otac je ono bio više fizički radnik i to se podrazumijevalo, da će piti, ali nije niti jedan bio na liječenju niti išta. Za razliku od moje mame koja, osim što nije nikad pila, kada bi popila prst alkohola, narednih pet dana bi bila „joooj ja sam pila, još mi se uvijek vrti u glavi“ (smijeh).

I: (smijeh) U redu, a što se tiče vas, kada je bio vaš prvi kontakt s alkoholom?

S4: Moj prvi doticaj s alkoholom, hmm, u srednjoškolskim danima ja osobno nisam dolazila u doticaj baš puno, normalno kući smo imali, dovodili bi goste, bio je bive pun pića, moj tata je radio na takvom mjestu da je to bilo, te viskije, rakije.. Toga bi bilo na dvadeset litara natrpano u bive, međutim to niko nije pio osim kad bi moj brat dignuo koju bocu pa bi se išo s prijateljima pa bi ju tresnuli negdje, po skrivečki (smijeh). Ali inače se doma nije pilo, nije ni tata doma pio, pio je samo van s dečkima, niti je on poslije ručka pio, niti navečer, nikad se baš nije ono pilo da se pilo, osim kad bi neko došo, onda se

nudilo i pilo.

I: Kad ste vi počeli zapravo češće piti, kad je to postao problem?

S4: Pa nije nikad prešlo u svakodnevicu, jer sam ja živjela do svoje.. Dok sam se udala s dvadeset i četiri godina, onda sam i još neko vrijeme živjela u Zagrebu do dvadeset i devete godine. Onda sam otišla u Makarsku živjeti, prvog sina sam rodila u Zagrebu, a onda sam išla sa sinom i u devetom mjesecu trudnoće s drugim sinom, u Makarsku živjeti. Tamo sam rodila i drugog sina, trećeg sina i onda je izbio i rat. I u svo to vrijeme nije to imalo nikakvog doticaja samnom, ja jesam došla s nezgodnim spletom okolnosti, al to nema veze s alkoholom.. Kad sam došla u Makarsku nisam bila zadovoljna, još uvijek nije bilo nikakvog problema da bi ja sad, jer ko malena nisam pila, niam ko teenagerka pila, srednjoškolka, nisam bila u tom điru i prema tome nije mi ni falilo. I ovaj, tek.. Počela sam raditi, devedeset i treće na četvrtu godinu, kad je rat već bio pri kraju, onda sam počela radit u jednoj velikoj firmi. I tamo sam počela, prvi sam doticaj s alkoholom imala, bila sam tajnica tog direktora koji je kupio firmu, onda smo imali puno klijenata i morala sam ih posluživat, to je bilo na meni ono da im nudim piće, da ih dočekujem, ispraćam i tako dalje.. I tu sam došla prvi put u kontakt da mi je nuđeno, morala sam nekad nešto popit, pa bi si smješala, ili bi popila malo coca-cole i unutra nečega, eto to bi bio moj prvi kontakt, ja sam onda imala već skoro četrdeset godina. To je bio moj prvi kontakt s alkoholom.

I: A kad je to postalo problem?

S4: Pa kad sam prestala radit, nakon jedno šest godina, sedam, to je bilo poslije dvije tisućite, dala sam otkaz u firmi jer nisam se slagala više s tim direktorom i tako. Onda sam trebala početi raditi u hotelu jednom kraj kuće i bilo je sve dogovoreno i onda mi je uletila, na natječaj se javila još jedna žena i onda je to bilo preko veze nešto vamo tamo, po običaju i tu sam doživila to prvo neko baš veliko razočarenje, tu mi je ono.. Dobila je ona poso, ja sam izvisila, onda mi je muž reko, mi imamo kuću na moruj, imamo gostiju i tako, uvijek se iznajmljivalo, to su svekar i svekrva iznajmljivali, pa kao „imamo para, ne trebaš raditi, brini se za djecu, imaš tri sina, kuhaj, čisti, idi van, šeći, idi mami u Zagreb.. I eto linijom manjeg otpora, rekla sam ajde vidit ćemo, pa poslije ako ne bude išlo onda ćemo se negdje zaposlit, međutim, ostala sam kući i onda je počeo moj kontakt ponovo, znači dvije tisućitih, mic po mic, bila sam nezadovoljna doma, i nikad poslije više nisam radila, i nije išlo tijekom kojim je trebalo ići. Moj muž je tako nastavio svojim putem zbog čega smo i došli živit dolje, nije bilo nekakve povezanosti više povezanosti između nas, djeca su mi bila postala malo previše, svekar i svekrva su opet, nisu moj mentalitet, nisam si našla nikoga tu da bi ono imala rame za plakanje, ono djeca su bila mala i trebala sam sklapat neka

prijateljstva, a nisam, i onda sam ostala više manje sama, e. I onda je počeo, onda je počeo moj.. Recimo mi smo imali, moj svekar je radio vino, i onda je počelo to. Malo crnog vina poslije ručka, pa malo popodne, pa malo ovako, onako, dok ono.. mic po mic.

I: A trenutak kad ste svatili da treba nešto poduzet po tom pitanju?

S4: Nisam to ja svatila, više je to moja mama svatila koja je dolazila zbog djece u Makarsku često, ona je primjetila da je to malo previše.

I: Jeste li prihvatili to na prvu kad vam je rekla?

S4: Pa prihvatila sam, prvo sam rekla ma to je ono, normalno. Nisam ja sad ne znam, ne radim gluposti, nisam ja sad bila ono ne znam.. Nego bi otišla pa bi legla, ovako, onako.. Međutim, s vremenom je postajalo vidljivije, tako da me ona prvi put nagovorila da se javim, da odem na neko putovanje, liječniku, u Vinodolsku.

I: Kakav je bija taj prvi moment kad ste došli tamo?

S4: Pa nelagoda, nelagoda kao prvo zato šta, koliko god se ja nisam više kao sa svojim suprugom toliko slagala, opet smo živjeli zajedno i imali smo djecu i ja sam očekivala da će mi on biti više podrška nego što je bio. Zbog toga sam to prvo, to je bilo dvije tisuće i šeste, moj sin je išo na prvu godinu fakulteta u Zagreb, a ja sam išla na liječenje, u devetom mjesecu smo zajedno putovali, on na jednu stranu, ja na drugu (smijeh).

I: Kakvo je iskustvo s liječenja?

S4: Iskustvo mi je ono, prvo mi je normalno, prvo šok, alkoholičar si, ideš ono.. Makar je ono nakon dva dana, mislim meni to nije bilo problematično koliko je bilo mom mužu, on nije htio uopće ni uć, ni razgovarat sa socijalnom radnicom, to je moj problem, ja nek razgovaram, ja nek pitam, jednostavno nije htio. To je moj problem i sama ga riješi, kak si se uvalila tako se i izvadi.

I: Koliko ste puta bili na liječenju?

S4: To je bilo dvije tisuće i šeste, onda nakon toga ništa se nije promjenilo, mislim bilo je to lijepo, divno i krasno, bili su svi super prema meni i to je bilo edukativno, međutim ništa, kad sam se vratila dolje, gdje sam stala tu sam i nastavila (smijeh), to je bio ko izlet.

I: Je li tako bilo uvijek kad bi se vratili?

S4: Pa da, al ja od onda od dvije tisuće i šeste nisam pila do dvije tisue i devetaneste, znači to je velika razlika, to je bio period od trinaest godina, kad sam se ja čupala, negirala, oču, neću, probala, pa nije išlo, prestala bi na mjesec dana, pa na dva, pa bi onda opet počela.

I: Kako je to utjecalo na odnose doma?

S4: Ha, a kako. Djeca su vidjeli, Bože moj, da nešto ne štima, sve me manje zanimala i njihova škola i i njihovi izleti, i kuhanje i bilo šta šta je vezano za kuću, osin šta se tiče

nabavke alkohola. Malo po malo je i moj svekar bio stariji, nije više ni radio to vino, onda sam se morala snaći na druge načine, onda sam počela manje više kupovati, ne manje više, nego sam počela kupovati. I to je to. Onda dvi i devetnaeste sam završila na tom liječenju malo duže i otišla sam u Vrapče.

I: Kako vam je bilo tamo?

S4: A tamo sam bila dva i pol mjeseca, trebala sam ostati tri mjeseca i sve je bilo dogovoreno da idem odma u dnevnu bolnicu odma pri dolasku sam se trebala javit, sve je bilo bilo lijepo organizirano i sve i onda sam imala nesreću, ko šta su je mnogi ljudi imali, da je izbila korona (smijeh). Ukinuta je dnevna bolnica, granice su zatvorene za druge županije, tako da sam ostala kod sina dva i pol mjeseca u Zagrebu u njegovom stanu, zapravo kući. I ovaj, to me.. Umjesto da djeluje pozitivno na mene, mislim ono, kao da je ta dva i pol mjeseca bilo onako bačeno u vjetar. Dva i pol mjeseca je ipak puno vremena i napravila sam puno toga, međutim, nakon petnaest dana ništa nije bilo, opet je počelo sve. Dok sam bila u Zagrebu i otišla bi u dućan i mimo njegovog znanja dok nije primjetio. Bio je jako, jako, jaaako razočaran i tu sam se vratila dolje i tu sam se opet tako čupala, vamo-tamo i pokušala sam još jedanput otić u Vinogradsku dvi i dvadesetdruge u sedmom mjesecu, ni tad nisam uspjela jer sam nakon dvadeset i osam dana krenula ponovo u dnevnu bolnicu i za vrijeme dnevne bolnice sam opet počela pit, u dnevnoj bolnici sam bila na predavanju i u pauzama sam pila.

I: Jesu vas skužili?

S4: Ne, ne, ne. Nisam rekla niti me ko pitao ja sam uredno sudjelovala, uredno sam izvršavala sve šta je od mene traženo, sve je bilo divno i krasno, međutim, ja sam pila. I do sada do dvi i dvadesetdruge, do dvanaestog mjeseca, početka dvanestog mjeseca dok nisam u jedanaestom mjesecu pala i... Padala sam ja i prije, da nebi bilo zabune (smijeh), padala sam ja i prije, slomila sam ruku prije nego sam išla u Vrapče, pa sam odlučila oti. Onda isto tako, bila mi je krizna situacija nisam mogla nikako, pa bi me zaključavali na periode, ne znam.. Ja sam pokušavala doć do alkohola pa nak.. svašta je bilo jedan period. I onda sam isto nešto slomila, nadlakticu, lakat sam slomila, svašta sam slomila (smijeh).

I: Tko van je bija najveća potpora u tom liječenju?

S4: Pa nije bilo toliko podrške koliko je bilo apela na mene. „Idi se lijeći, čini nešto, prestani piti“. Djeca su me molila, preklinjala, napravi nešto, vamo-tamo, samo s njihove strane. Muž se nije petljao, on je otišo živjeti dve tisuće i dvanaeste sam na vikendicu, ono ostavio me sa djecom. Zapravo, ova dvojica su sad u Zagrebu, ovaj najmlađi živi samnom i ostala sam tako..

I: A sad, jesu se odnosi malo korigirali?

S4: Sad, nakon šta sam završila u Vinogradskoj, Vrapče, pa ponovo Vinogradska, četvrti put sam rekla više ne mogu sad imam i godina i sad ako se ne izvučem, neću se nikad izvuč. Nema više šanse, sad sam dobila i uničicu od najstarijeg sina, uvjetovali su me sa svih strana, ostala sam skoro bez oka to u jedanestom mjesecu, odlučila sam onda u dvanaestom otić na Rab, i onda nakon Raba, evo bila sam na Rabu puna tri mjeseca, i sad sam se ja mislim definitivno iščupala, mislim nikad ne reci nikad, ali iščupala sam se, evo sad je već skoro deveti mjesec, sad se sve manje više promjenilo. Zadovoljna sam što sam otišla, što sam se vratila, šta sam se promjenila za stoosamdeset stupnjeva sam se okrenula, počela i drugačije gledat na sinove, na obitelj, na dušu..

I: Kako drugačije?

S4: Pa trudim se da sve radim, da svima ugodim, da sa svima kontaktiram, zovem na telefon, da se javljam, ono sve što sam i prije radila.

I: A šta vama predstavlja ovaj klub, dolazak ovdje?

S4: Pa sad nakon Raba, ne znam da li bi, kad sam se vratila kući, da li bi funkcionirala normalno da nisam... Došla sam u takvom euforičnom stanju da mi je trebao ovakav jedan klub, koji će me spustiti s te euforije u normalu, jer inače možda iz te euforičnosti sam se previše skljkokala, ovako mi je klub napravio da me pomalo uvodio i sve šta mi je bilo nejasno počelo mi je biti jasnije. Kako se sad moram ponašati, kako će me obitelj prihvatiti, da shvatim sve što sam tih dvadesetak godina propustila, se ne može vratiti preko noći, da sve treba radit na sebi, svaki dan radit na sebi i dalje. Nije dosta samo prestat pit, nije bitno samo ne vidjeti čašu, treba sve šta sam propustila treba nadoknaditi.

I: Što mislite je li potrebno više raditi na prevenciji konzumiranja alkohola danas?

S4: Treba, normalno da treba. Ja sam vidjela kako to utječe na mog djeda, kako to utječe na mog tatu, ali nisam nikada znala da, nisam ni u ludom ludilu pomišljala da bi se to moglo desit meni, još pošto sam žena, i da bi ja mogla otići u dućan da bi sebi kupila butelju vina, i da bi ja tu butelju vina u roku jednog popodneva strusila, nebi mi ni u ludilu palo napamet i da ću postat alkoholičarka. Prema tome, normalno je potrebno, teenagerima kad idu van, kad tulumare, kad piju, pa jedan tjedan, pa drugi tjedan, pa opet vikend.. To im može postat ono najnormalnije, da alkohol je ko ne znam.. I onda kad postane ono malo, malo.. neće niti osjetiti da je postao alkoholičar, jednostavno jedan dan će se probuditi, i kad ne bude alkohola samo će osjetiti da mu se tresu ruke, neće ni osjetiti..

I: Eto to bi bilo to od mene, hvala vam puno.

Transkript intervjuja

Voditeljica intervjuja: Ana Miloš

Sugovornik/-ca: Sugovornica 5

Mjesto: KLA Split

Datum: 9.8.2023.

I: Evo spremni smo za početak, spol, dob?

S5: *Žena, sedamdeset godina.*

I: Obrazovanje?

S5: *Srednja stručna sprema.*

I: Djelatnost rada?

S5: *Kao službenica san radila, a sad san u mirovini.*

I: S kim ste odrasli, s kim te živjeli kao dijete?

S5: *Sa roditeljima, brat i sestra, baba i dida, uglavnom cila obitelj.*

I: A trenutno?

S5: *Trenutno živim sa mužem i sami smo, ali uglavnom imamo dvi ćerke i obično se sakupljamo.*

I: Okej, sad ćemo malo porazgovarati o samoj vašoj obitelji. Malo ćemo proć odnose unutar kućanstava, kakva je bila majka?

S5: *Majka, majke je bila kao majka.. U stvari, ona je bila osovina. Bila je velika duša, tiha, pametna, na usluzi svakome, puna ljubavi..*

I: Kakav je bija njen odgoj?

S5: *E ona je bila jaća, u naše vrime je bila i šibica, pa je ona bila tu jer ja sam bila najmlađa i onda normalno fala Bogu, nisan razmažena bila, al su bili popustljiviji prema meni. Ona je zato bila malo, kako bih rekla, jaća od oca. Otac je bio popustljiviji. Ona me usmjeravala na pravi put.*

I: A otac?

S5: *A otac, otac je bija.. Puno mi je vjerovao, jer san ja njemu sve šta nisan imala, nekuh skrivenih stvari, sve bi mu bila rekla. Svoje zaljublivanje, s njim sam pjevala. U nas je duhovna pjesma bila ka ono, svi su moji pjevali, imali lipi glas muški, tako da san ja s njima fala Bogu pjevala u polju, moji su bili vinogradari. I onda, šta ja znan, odgojena san u obitelji punoj topline.*

I: S kim ste bili najviše povezani kroz odrastanje?

S5: *Možda s ocem. I s mojom sestron, mojon mamon isto tako, ali ona je bila malo oštrija*

pa bi bila tu malo, šta ja znan..

I: A odnos sa braćom, sestrom?

S5: Sa svima, stvarno smo svi bili nekako bliska familija, puno bliski.

I: Je li bilo konflikata, kako ste riješavali konflikte unutar obitelji?

S5: Zdravo rješavanje problema, otac je bija bučan, ali je bija dobrodušan.

I: Rekli ste da ste bili dosta povezana familija i dosta ste provodili vrijeme zajedno, pjevanje, polje, rad oko kuće?

S5: Da, da, kako da ne. Dolazili su nan prijatelji navečer, onda bi se igralo karte, pričalo bi se priče, znate ono kao u neka davna vremena. Ja san imala prekrasno djetinjstvo, eto tako.

I: A sad kad bi usporedili, s obzirom da i vi imate djecu, kad bi usporedili vaš odgoj i odgoj vaših roditelja, bili mogli povući nekakvu paralelu?

S5: Čini mi se da je onda bilo puno.. U mirnijem smo vremenu mi živjeli nego šta su živjela moja djeca. Na koncu konca, mama mi nije bila zaposlena, ona je na drugi način trpila kako bismo rekli, da se razumimo. Ali, imala je više, imali su svi više vremena jedni za druge. Ja i muž smo radili, i onda normalno, srećon ja san živila i kad san se udala u velikoj familiji, bilo je pustih teta i svekar i svekrva, ja san čak i živjela kad san se udala s jednon teton. Mislin to su sve dobri ljudi, to je bilo kao da san došla iz jedne obitelji u drugu. Bilo je i normalno ono, doša si u neku novu obitelj, dolazi ka ono do ustručavanja, želiš se pokazat, Bože moj, e.

I: Postoji li povijest ovisnosti u vašoj obitelji?

S5: Ne. U mojoj obitelji ne. Iako smo se bavili vinogradarstvom, vinom, niko nije pio. Čak ni da je ono popio više, nikad se nije dogodilo da je neko se opio.

I: A koji je bio vaš prvi kontakt s alkoholom?

S5: Sa alkoholom mi je prvi susret bio u srednjoj školi. Ono smo se družili, bili su ka plesnjaci onda, i onda se pilo, ali to ka.. Mislin popilo bi se bilo liker, šta ja znan, ja san volila prošekaa recimo popit. Di god bi popija malo više, nisan to mislila da bi ti bilo loše, al ono. Nego eto, tek koliko da konverzacija ide i da se razveseliš, da se opustiš i tako to.

I: U kojem je to trenutku postalo ono češće?

S5: Eskaliralo je to kad je došlo do problema između mene i supruga. Tu je došlo do nekakve nevjere i onda san počela ja ka više piti. I onda, pokušala san ja par puta sama riješit se toga. Nisan čak ni puno, mislin puno, nisan čak ni svaki dan, nego bi pila pred nekakve.. Ili kad sam bila sama navečer, obično san sama bila, pogotovo kad san bila u depresivnom stanju ili tako razmišljala „ko zna di je, kud je“, eto tako. Onda se to sve više

i više taložilo, i onda san ja počela osjećat da mi smeta. A sestra mi živi isto u Splitu, i mi smo strašno vezane, i ovaj, onda je ona pokušala urgirat, njoj je muž umra kad je bila mlada s troje djece i onda je išla kod psihijatra, i onda san i ja počela ić. Međutin, to nije pomoglo jer tu je trebalo da dođe moj suprug, međutin moj suprug nije htio doć, on je bija ka ono „tebi se treba liječit“ i tako to. I onda normalno, to meni pomalo vjerovatno i zasmetalo, i onda san ja stvarno odlučila da meni to smeta. Prvenstveno mi je bilo čitavo vrijeme da štetim djeci. Jer i kad bi došlo do svađe u vezi toga, onda bi djeca to čula, jer moj muž je bio bučan, mislin glasan, i onda ovaj san vidila da to nije dobro, ni za njih ni za mene, i onda san ovaj, jednostavno.. Sudbina je bila da je na radiju Botteri imao jedan intervju, i onda je rekao da se u Crveni Križ može javiti bilo ko ko ima problema, i ja san tamo došla i spasila se.

I: Kad je to bilo?

S5: To je bilo dvi i četvrte.

I: Vi zapravo nikada niste bili baš na liječenju?

S5: Ne, nikad. Ja san došla tamo i gotovo. Nakon godinu dana san ja imala recidiv jedan, manji, mislin manji, recidiv je, bija veliki ili manji. U svakom slučaju, ja san toliko bila posramljena, koliko zbog sebe, da san ja tom divnom čoviku i mojoj obitelji napravila nešto, ka ono da san ih povrijedila. A i s obziron da je moj muž bija sav sritan da je se krenulo, nepovjerljiv totalitarno, i ovaj i onda san stvarno, a doktor Botteri je imao baš očinski osjećaj prema meni i postupak, kao da je on i supruga, ka da su ćer imali. Onda san stvarno, to me spasilo, otad nikad više. Prvu godinu san pila Esperal, ali poslije toga više Bože moj, od dvi i šeste.. To je sad osamnaesta godina. I redovno sam nastojala dolazit, radi sebe. Znala sam da više neću pit, interesantno je, ja san stvarno znala, niti mi je dolazilo više, srizala san i to je bilo gotovo. Onda san rekla, bilo šta kasnije da bude između mene, ovog, onog, supruga ili ne znan šta, mislin ka meni stvarno više ne.. Neću se više na taj način riješavat problema, jer to nije riješavanje problema nego je to, dapače, upadanje u sto i jedan problem.

I: Prije nego ste ušli u apstinenciju, kako je to vama utjecalo na odnose doma, tipa s djecom? Jesu li primjećivali?

S5: Normalno da su primjećivali, primjećivali su i ovaj, isto tako, i mojoj svekrvi.. Jedanput mi je bila rekla, tad san bila popila, vidila je da pijen rakiju i govori „šta to radiš“, a ja govorin „sin van je to i to postupio, ne fer prema meni“ i onda je poslije toga, kako bi van rekla, saznala je ona te stvari između nas i onda su nastojali, svi smo nastojali ka ovaj, čak uključio se i moj suprug i sve to skupa i nastojali smo popraviti, mislin popraviti, tu je ljubav

od mladih dana, moja ljubav je ostala.. A ovaj muški drugačije to malo gledaju, ali eto, s godinama se naučiš ići kroz život uzdignute glave i eto, djeca su fala Bogu odrasla, u redu su..

I: Tko van je bija najveća podrška kroz to?

S5: Moja sestra je stalno bila samnon do ima dvi godine.

I: Evo pri kraju smo, možete mi samo još reći što za vas znači ovaj klub i dolazak ovdje?

S5: Klub meni znači, s obziron da ovoliko godina idem, po tome vidite koliko mi znači. Tu se osjećan ka da san doma, ka da iman, pogotovo ovi članovi koji su s menon otkad san i ja počela, tako da puno mi znači. Puno mi znači, iako ja više jednostavno.. Iman sedandeset godina, puno san radila, živjela, ali ćer mi je teško bolesno operirana i to me dosta okupira iako ona to stojički podnosi. Kako bih rekla, puno buh toga tila i bavin se puno toga, doma nisan smanjila intezitet, ali ovde kad dođen, diraju me neke stvari, a iman i svojih i onda nastojin to izbalansirat da se ne opterećujen i mislin da je vrijeme da netko, dugo san bila šta tajnik, šta predsjednik, i onda mi je to previše. Tako da ovaj, smanjujen malo.

I. I evo za kraj, smatrate li da triba radit na prevenciji?

S5: Kako da ne, itekako, što više govoriti o tome, što više u ustanove, institucije, mislin ka donijeti, govoriti o tome. Čak bi trebalo vjerovatno i da na satovima, nekakve radionice. Previše je ovo eskaliralo. Trebalo bi i finansijski i općenito osigurati, tako da stručne osobe, da ih ima više, koji su zainteresirani za to, a isto tako doktori bi trebali, koliko ja mislim, svi oni imaju svoje pacijente, koji imaju tih problema. To utječe i na psihu i na mozak, brišu se neke stvari, je da se to kasnije kad prestaneš pit, da se obnavljaju neke stvari, ali ne obnavlja se u potpunosti. Prema tome, to bi stvarno trebalo mladim ljudima omogućiti, da imaju stvarno uvid, i trebalo bi na radiju na televiziji više o tome razgovarat, prije je i bilo na televiziji, i doktor ovi, doktor oni, bili su određeni termini kad se govorilo o tome puno više nego danas.

I: Eto to bi bilo sve od mene, hvala vam.

Transkript intervju

Voditeljica intervju: Ana Miloš

Sugovornik/-ca: Sugovornik 6

Mjesto: KLA Split

Datum: 23.8.2023.

I: Evo možemo započeti. Spol muškarac, dob?

S6: 58.

I: Obrazovanje?

S6: *Srednja stručna sprema.*

I: Radni status?

S6: *Trenutno nezaposlen.*

I: Koja je bila djelatnost u pitanju?

S6: *Pomorac na stranom brodu.*

I: S kim ste odrasli u kućanstvu?

S6: *Mater, otac i dvi sestre, jedna mlađa jedna starija.*

I: A trenutno?

S6: *Solo.*

I: Kako bi ste opisali vaš odnos s majkom kroz djetinjstvo, kakva je bila majka?

S6: *Ludilo, majka je bila super ono, majka me razmazila, ja san bija baš ono mamina maza. A otac je bija ono ka, on je bija pojam, on je bija zakon, nije bija strog, on je radija bija je pravi provider, mater je bila ono, kako to normalno ide. Imali smo fantastično djetinjstvo.*

I: Tko je tu bija strog, blag, tko je vodio riječ u kući?

S6: *Otac je drža palicu, al nije on moga bez matere stoposto.*

I: A odnos sa sestrama?

S6: *Ma isto ludilo, ova starija ona je bila pet godina starija, a mlađa se tek posli rodila..*

I: Neka malo veća razlika između vas?

S6: *Ma nije, svi smo tu četiri, pet godina.*

I: S kin ste bili najviše povezani kao dijete? To ne mora bit neko tko je živio s vama, može bit i baka, djed, teta..

S6: *S materon, s materon i ovon sestron starijon.*

I: A tko je ostavio najviše utjecaja?

S6: *Mater, mater definitivno.*

I: Kažete da van je djetinjstvo bilo fantastično, jeste bili ono svadljiva obitelj ili je i konflikata bilo malo?

S6: *Ma nee, bili smo super.*

I: Kako percipirate njihov odgoj sad iz pozicije oca?

S6: *Super odgoj, to je tako bilo vrime, znate ono.. Imalo se novaca, živilo se od kredita, neboder. Pazite oni neboder sa šezdeset stanova, nas je ispid kuće bilo, neću vas lagat, četrdeset dice, izadeš ispid kuće ono trideset dice, neki na franje, na kukalo, na vatalo, peć krumpire, grupa traži grupu, graničar.. Čudo jedno, ja bi gušta doć i škole i izać ispid*

kuće. Stvarno mi je djetinjstvo bilo prekrasno.

I: Jesu li vam roditelji onda bili uzor u odgajanju ili ste išli kontra nekih njihovih metoda?

*S6: Ma definitivno su bili uzor, i ne bi ništa minja, u to doba mislin da se nije moglo bolje. Stvarno iman sriću, otac mi je, on je doša ka siročće, onda je iša tu za siročad, pa je iša u akademiju, doša je rat posta je vojno lice dobija je stan, to je veliki skok od ničega, od nule.. To mi daje snagu, to me drži bo*ati, život je borba. Kad je najteže, moraš bit najjači, najlakše se predat.*

I: A jeste bili u braku?

S6: Jesan kratko, dvi godine.

I: Biće ste se onda odavno rastali?

S6: Je, je, al ostali smo ja i žena u dobrin odnosima, radi male. To je više bilo ono, reda radi na papiru. Ja san posli živija isto s njima, do ima dvi-tri godine.

I: Koja je vaša uloga u obitelji, znam da ste otac, ali koja je uloga?

S6: Provider, provider, e.

I: S obzirom da se rado sjećate djetinjstva, jeste li onda sa svojom kćeri postupali isto?

S6: Pa žaj mi je šta nisan sa njon bija blizak ka šta je moj otac bija s nama, jedino to. Ja san bija pomorac, plovija, nije me bilo, jedino to. Drugo ništa.

I: Postoji li vama u obitelji povijest ovisnosti?

S6: A sestra govori da je stari ono, cugija je, sestra govori da je, ja govorin da nije bija alkoholičar. Ja znan da je on cuga, je li on bija ovisnik ili nije, šta ja znan, ja se sićan da je bija cuga.

I: Je li to utjecalo na situaciju doma?

S6: Ma nije, nije. To je bija hir onda, bilo je njih onda ajme majko. Al nije bilo ono da je bija ovisnik, ja znan ka dite da se on ono opija, al ono radija je, nije to bilo sad.. Nije on pija svaki dan, al je volija popit. Nisan ni ja pija svaki dan, on je isto ka i ja, veseljak.. Dobro možda san ja to tad drukčije gleda.

I: A vaš prvi susret s alkoholom?

S6: A to je bilo osandesetih biće, prvi razred srednje. Prvi put san proba cugat, otvorila se ta fronta, ples, cili grad je iša tu, onda bi nas četri, bocu prošeka, pomalo i nas četri, popija bi jednu onu plastičnu čašu i izađeš u diskoteku. Posli nisan pija i onda san iša na brod, nije da san se ja sad opija nešto, to zadnjih par godina.

I: A kad je to krenilo to ekstremnije?

S6: A to je krenilo ekstremnije kad mi je otac umra dvi i osme. Bija san na brodu, nisu mi uopće rekli da mi je otac umra, to mi je bija šok. Zva san doma nakon sedan, osan dana tu

gore iz Taiwana, zoven doma s njih san priča.. I onda je umra, ja san doša doma i.. Inače bi doša s broda, zva bi dva dana prije da dolazin, to bi bila fešta svaki put. Mater, otac, sestre.. Mater bi pripremila spizu, ja sad doša doma i ono prazan stan. Mene sašilo, mater završila na psihijatriji, a otac umra. Onda san uzea pare i iša san na Tajland dvadeset dana, bija san solo doli izbija se, i onda san otiša opet na brod, al ja san pija i ja nisan bija svjestan da ja pijen. Ja se nisan opija, ja bi popija, šta ja znan, četri pet pelinkovaca i onda iša jedanput na brod i govore mi da mi je natečena jetra, gledan šta natečena. Od čega ono, ja san bija društveni potrošač, šta san ja zna, ja san pija pelinkovac, i ona meni govori da će napraviti ultrazvuk jetre, ja govorin dobro, a ovi me zovu na brod.. To je bilo oko jedanaeste, dvanaeste, ja poludija, govore mi da je to od alkohola, a ja se ono opija samo suboton, po danu bi popija možda pelinkovac i pivo i to je to. Ona mi govori da dođen za misec dana, a ja ono moran na brod kojih misec dana.. I meni tip kaže, svako jutro kućarin ulja, malo juhice ovo ono, i doša ja nakon deset dana i govorin da mi pogleda jetru, ova nije mogla virovat, ništa nula bodova, i otiša san na brod. Tad san onda primjetija ono, i ništa, kako bi god dolazija s broda, sve više i više, eto..

I: U kojim trenutku je to onda postao problem?

S6: A to van je meni postao problem, pazite, ja bi to sve, ja san bija na psihijatriju prvi put dvi i dvanaeste, ja san bija misec dana..

I: Šta je potaklo odlazak na psihijatriju?

S6: Ja san sam, uvijek san iša sam, i bilo mi je super misec dana, izličija se, čak nisan pija ni one terapije zadnjih deset dana jer mi rade testove na te tablete i to. Bilo mi je super, i onda opet.. Doša bi doma i pija bi, al ne bi se opija, i onda ono.. Ima jedno dvadesetprve, kad san se cijepija protiv korone drugi put, doša san na otok, sa ženom, sestrom i bila mi je čer tu. Mene uvatilo neko ludilo, počeo čoviče razbijat po stanu, valjda od toga cjepiva, šta ja znan... i onda san se ulija i punica mi ka i žena bivša, ajde vamo-tamo.. Al ne znan, ja bi se jednostavno probudija ujutro i ka da me neko tira ajde, ajde, ajde.. Uzmi, uzmi.. I sad šta je, stvar je šta ja neman mire, volija san spavat, ja bi se ulija i spava bi po deset dana.. razumite, ja čin se probudin gledan kako ću opet spavat, iman ti problem sa spavanjem. Tako je meni, ja već trideset godina se dižen u četiri manje kvarat, iden leć u podne i onda opet do četiri.. Ima san ti poremećaj sna, bilo mi je jako teško zaspat, i onda me uspava ti alkohol. I je*iga, i onda san radija svašta. Punica mi je prišla priko toga jedanput, drugi put i nakon dvi godine, napravija san stvarno sranje i baš me s razlogom iznacila. Opet san onda doša doma i sve više i više, i onda bi završija na psihijatriju i ja bi to ono odradija, sta bi tamo dvadeset dana i maka bi se od toga svega, i tableta i alkohola i te terapije..

*Posli ništa, ja bi to sve trenira, slušalice, glazba na balkonu ovo ono.. Onda bi doša i iša bi na brod, na brodu nema alkohola i onda bi doša doma i kako me punica istirala, onda san mora kuvat, a kuva bi samo ono Glovo, Glovo, Glovo.. Meni je to dopi*dilo, ja ne bi pija uopće prvih misec dana, i onda nakon dva-tri miseca bi počea pit. Čisto ono radi dosade i da mogu spavat, i tako dva-tri puta san stvarno bija potonija do kraja, a uvijek bi se diga. Meni niko nije virova, žena, njena prijateljica uvijek ka „kako ti tako možeš, nakon onoga stanja bit opet normalan“, a ja govorin da mogu, i onda san mislija da san ja pobjedija, da ja mogu pobjedit alkohol, al to je samo zavaravanje. To je varka i onda san ja to svatija tek ove godine. Ja san to tek svatija ove godine, jesi ti možda dobija bitku, al izgubija si rat. Ja san sad doša s broda u prvi misec, ja san završija tek u peti misec na psihijatriji. Iskrca san se deset prvoga, a na psihijatriju završija tek dvanest petoga, tek nakon četiri miseca, ja san tek oko prvi četvrtog počea pit, razumite.. Meni je govorila doktorice prošlo lito, nemoj, nemoj, jesi ti lud.. I žena mi je govorila, i sestra, svi ka, aj se liječit.. Al nije to meni baš bija prvi put, oni su meni govorili tako dvi tri godine, ja sad kad san se otriznija, ovi put, odma san reka.. Ja san doša pijan doma, meni su izvadili tri sedan, al ja ujutro kad san se otriznija, odma san svatija, odma na Rab. Nisan sluša ljude godinama, pogotovo doktore, i onda san iša na Rab i spasija san se.*

I: Kako je bilo na Rabu?

S6: Prvi doživljaj, oduševljenje. Znae zašto, zato šta.. Kad bi neko spomenija Rab meni, ka tribaš ić na Rab, meni je odma slika u glavi ono ljudi..

I: Stigma društvena.

S6: E baš to, i zato san ja to odbija. Ja uopće nisan zna da je to tako organizirano.. Da san ja zna da je to tako, pa ja bi iša tamo ima deset godina, razumite. Ja san se oduševija.

I: Koliko ste dugo bili?

S6: Bija san skoro tri miseca.

I: Koliko van je cila situacija prije liječenja utjecala na odnose na poslu, doma?

S6: Na poslu san izgorija, izgorija san. Sad tražin posal.. A ovo sa ženon, sve je ostalo isto, samo šta, šta san bija na liječenju.

I: Je li van neko bija vjetar u leđa da odete konačno na liječenje?

S6: Nije, sam san bija pokretač, čin san se otriznija.. Ova bivša supruga, ona bi dolazila u Split, šta ja znan, dva puta u misec dana, uvijek bi se najavila.. Ja san se to uliva deset dana, ja san se ubiva petnaest dana, al znaš šta je.. Ja nikad nisan kupova boce, jer ja znan kad kupin bocu da je onda adio. Ja bi kupija one unučiče, znači popija bi dnevno minimum deset-petnaest unučića, diga bi se, taksi, na pumpnu stanicu ujutro u pet, i tako je to išlo

deset dana, i onda je žena jednon došla, nešto joj je riknija mobitel i ona je slučajno došla to ujutro doma u sedan uri, i došla ja ležin tamo, ništa nisan jea petnaest dana osin sendviča jednog. Ja san smršavija dvadeset kila u tri miseca. Ja san šest tona pelinkovca u zadnjih dvadeset dana popija. Ona je došla oko mene je bilo sedandeset boca tog pelinkovca oko mene, ja na podu, ono okolo.. Onda me obukla i odvela me na psihijatriju. Ona da nije došla, ja san.. Kad su oni meni išli vadit krv, ja san doša gori, i falija san prošlo lito šta nisan poslušá doktoricu. I ona da nije došla, ja bi se sigurno diga, uzea bi biće još bocu i riknija bi sigurno. Sigurno bi riknija.

I: Ko van je najveća podrška kroz ovo sve?

S6: Sestra.

I: Evo sad smo pri kraju, šta van znači ovaj klub i dolazak ode?

S6: Znači mi ka.. Pazite kad smo bili na Rabu, ja san sve to zna, taj program, ja san tamo bija aktivan, ja san ima osjećaj ka da san bija tamo dvadeset dana kako je to sve proletilo, ima san plan program i fokusira san se. Onda smo imali ka predavanja, i onda je jedna sestra, krasna žena, ona isto vodi klub na Rabu, ona je tu ka mater. Držala je neko predavanje o klubu liječenih alkoholičara, i sad je njoj tribalo nešto pomoć u Power Pointu, ja to malo kopira, malo ka Word, ja njoj to uredija, ona cila zadovoljna, bila je ludilo.. Ona kad god priča ja plačen, takvu ti snagu da. I onda je bija neki podatak u tome cilom njezinom, to je trajalo jedno po ure, ka kako je nastá klub i to, i ja san se oduševija informacijon da je klub liječenih alkoholičara zadnja stepenica u borbi protiv alkohola. Ja san tu puka nisan moga virovat, da je to ka.. I ja san reka odma iden, ja san to tako svatija. Cili ovi moj život s alkoholon, i šta san proša te traume i sve živo, i posa i obitelj i ćer i sestre.. I sad kad izađen da padnen na zadnju skalinu, ubija bi se. Ja san to tako svatija, eto.. Ja san to tako svatija. Ali ja bi isto tako moga bez ovog kluba sigurno, al je puno puno lakše ovako.

I: Je li smatrate da je potrebno radit na prevenciji alkoholiziranja?

S6: Kako ne. Ja san vidija informaciju da se samo deset posto alkoholičara oće ličit, a koliko ima ovih okolo.. Najviše ljudi su društveni potrošači, al od tih društvenih potrošača, njih deset posto će sigurno postat alkoholičari, a vratit se nazad rijetko ko može.

I: Eto to bi bilo to za danas.

Transkript intervjuá

Voditeljica intervjuá: Ana Miloš

Sugovornik/-ca: Sugovornik 7

I: I evo krenimo, za početak malo općenitije, spol, dob?

S7: *šezdeseta.*

I: Obrazovanje?

S7: *Srednja stručna sprema, ekonomista.*

I: Radni status trenutno?

S7: *Umirovljenik.*

I: A djelatnost rada? Čime ste se bavili dok ste radili?

S7: *Radio san u struci, bio san ekonomist.*

I: S kim ste odrasli u djetinjstvu, tko je živio s vama?

S7: *Mater, ćaća, i četiri sestre.*

I: Četiri? Uf! (smijeh) Vi jedini muški.

S7: *Ee! (smijeh) I još najmlađi.*

I: A s kim trenutno živite?

S7: *Sam. Mater i ćaća umrli, a sestre se poudale i otišle.*

I: Vi niste oženjeni?

S7: *Ne.*

I: Djece?

S7: *Nemam.*

I: Okej. Sad ćemo se taknuti malo vaše obitelji dok se odrastali. Kakva je bila majka?

S7: *Dobra, što se tiče odgoja bila je onako zahtjevna da se poslušša šta se treba poslušat, al da me tukla, nije, da me tražila dlaku u jajetu, nije, al znalo se šta se mora napraviti.*

I: A otac?

S7: *Isto, al on je malo manje bio kod kuće, više je on tamo radio tamo neke radove, al bija je dobar.*

I: Je li bio strog ili?

S7: *Ma isto ko mater, isti su bili šta se toga tiče.*

I: A sestre, kakvi ste imali odnos s njima?

S7: *Isto, i dan danas, svi smo dobri, sve su starije, ja san zadnji.*

I: S kin ste bili najviše povezani u obitelji?

S7: *A od šire obitelji san samo upozna jednog dida, svi drugi su pomrli, tako da ono.. Najviše s roditeljima. I s ovon sestron šta je najmlađa, mi smo godinu razlike pa smo nekako bliži.*

I: Kakva je atmosfera vladala u kućanstvu, jeste li bili više konfliktni ili nekako opušteni, ono neka generalna vibra?

S7: Nije bilo svađe nikakve, stvarno se nikad nismo svađali osim ono, dičja posla, znate da je bilo ono.. Čija je lopta, čija je franja, tako je to bilo normalno, al nikad da smo se tukli, ne. Imali smo svi obaveze, svi su znali koje su njihove, neko goni ovce, neko krave, neko magare.. Onda škola, bilo je daleko ić u školu, tri-četiri kilometra do škole, i onda je to uvijek bilo u putu.

I: Dobro, dobro. Kako bi ukratko opisali odgoj roditelja? Razmišljajući o tome hipotetski, bili se postavili isto?

S7: Pa mislin da ne bi bija toliko krut, al dobro druga su vremena. Kako ćeš sad zabranit ditetu televiziju, mobitel.. Meni nije bilo ni radija ni televizije. Tako da, ovaj.. Bili su strogi vjernici, tribalo je ić u crkvu, nismo nikad večerali ni ručali da se nije izmolio Oče naš, to je ćaća uvijek molio.

I: Je li postojala povijest ovisnosti u obitelji?

S7: Ne, nije, nije. Bilo je kod nas uvijek u kući i vina i rakije, to smo radili, imali smo vinograd. Ćaća bi popio malo, al nisan ja njega nikad vidio pijanog, eto stvarno, umra je u sedandesetoj, i nisan ga nikad vidija pijanog. A u pedesetoj su mu i zabranili, jer je bia srčani bolesnik, pa su mu zabranili. Pio je tableta šaku, i to je to.

I: Okej, i sad na posljednju kategoriju pitanja. Vaš prvi susret s alkoholom, neki koji pamтите iz početaka?

S7: Ovako, ja san do vojske, a iša san sa dvadeset godina u vojsku, kad san završija srednju školu, vrlo malo ili ništa pio. Bilo je kod nas disko u selu, mogla se pit piva ili prošeka, i to, i soka, više se soka pilo nego toga, meni je pivo bilo gorko, tek san pivo počeo pit u vojsci, eto. Znači sa dvadeset godina. Ili ovako kad bi bija neki rođendan, pa neka žestica, al da san bio pijan od toga, nisan nikad.

I: A kad je to postalo češće?

S7: Rat, nesretni rat. Vidiš i mrtve i ranjene, i krvi i mesa i kostiju, to je.. Kad se vratiš ode.. I tako posli rata nastavilo se i dalje do sada.

I: Kako je izgleda dan kad je to postala svakodnevnica?

S7: Pa posli rata, bilo je konstantno, svaki dan.

I: Ćin se dignete?

S7: Pa nije, nisan pio Ćin se dignen. Nisan pio žesticu nego pivo i vino, i ovaj.. Ono posli ručka, navečer.

I: Kako je to utjecalo na odnose sa obitelji?

S7: A bez oca san osta sa dvadeset i tri, a mater je umrla ima već... prošlo je puno godina..

I: A sa sestrama, jeste se udaljili?

S7: Nismo se udaljili, one su mi uvijek govorile da se ostavin toga, kako žive dalje od mene, u Zagrebu, onda kad bi liti došli, onda ka ajde nemoj više pit.. I ja ka ostavit ću se ajde, i onda ne pijen par dana, i kako one odu ja nastavin i nadoknadin to šta san izgubio, na žalost moju.

I: U kojim ste momentu prestali raditi?

S7: Ja kad san radio u ministarstvu obrane, i to di sam radio se u mom gradu ugasilo, i za mene nije bilo mista u novom gradu. Čak su me poslali na biro, ka recimo aj opet dobro, i onda su me poslali u prijevremenu, i kad su se stekli uvjeti, kako god je to išlo, i onda su me poslali u mirovinu. Bilo mi je čak žaj šta san iša u mirovinu. Di ću ja sad sa pedeset godina u mirovinu, šta ću sad kod kuće raditi.

I: Je li nakon toga i postalo to češće?

S7: Kako ne, kako ne. Onda je počelo vikendom karte, balote, znate kako je to. Svaka partija piće.

I: Jeste bili na liječenju?

S7: Jesam, jesam.

I: Ko vas je potaknuo na liječenje?

S7: Kolega iz kluba. Kad se vratio s Raba, ja sam dobio dijabetes i morao san se ostavit. Bio san na inzulinu, mora san se ostavit, a nisan moga sam. I on mi govori ajde otiđi, on je iša na Rab, kako smo mi susjedi, rođaci, onda san se ja njemu brinio o mačkama, pasima, šta ima već, to sve.. I kaže mi ajde, ajde.. I tako on i još jedan prijatelj, ajde otiđi i tako oni sve dogovorili kod Sestara milosrdnica u Zagrebu i zva doktoricu da mi da uputnicu za prijemni za liječenje u bolnicu. I oni su me i vozili gore.

I: Kad je to bilo?

S7: Osamnaeste.

I: Prošlo je vremena, super.

S7: Je, evo peta godina, sićan se i datuma točno.

I: Kakav je bija dojam kad ste došli gore?

S7: To je za mene bija šok. Boja san se.

I: Jeste došli kako se kaže, pod gasom?

S7: Nisam, nisam. Ja san mora doć u ponediljak u bolnicu, ja od petka nisan pio, iša san u grad po uputnicu i ovaj nisan pio ništa. I onda gore ono, di će me staviti, oće me staviti nas trideset, pedeset alkoholičara i snalazite se, ako izdržite, izdržite, kad to prođe idete ća i to

je to. Međutin, gori kad san doša, lipo su me primili, prvo liječnik opće prakse, psihijatar, pa razgovor ovaj, razgovor onaj.. To je bilo prekrasno, ozbiljno. Najozbiljnije. Kad su mene vozili gore ja san isto mislija ono, Vrapče, kad čuješ to Vrapče, ludara.. Međutin, ne. Ima san odi neki problem na ruci, i jedno jutro iden do kupatila obrijat se, i iza mene se stvori glavna sestra, da šta mi je to. Ja govorin ono biće neka psorijaza, ona ka da jel me to boli, jesan to donio sa sebon ili se pojavilo odi, ovo ono.. Jesan li pokaza doktoru.. Ništa, ošla ona, kad za ručak, ta ista sestra mi kaže da ne iden na nastavu popodne nego iden dermatologu. Idemo mi doli u drugu zgradu tamo na taj pregled da mi to pogledaju, sve me pita doktor, je li boli, je li ovo, je li ono.. I gledaju oni to sve, klištima mi te rane skidaju mrtve kože, stavili flaster, slali na analizu u Zagreb, da nije rak, i nije bija.. Ovo van govorin da pokažen koliko me oduševilo koliko se brinu.

I: Koliko ste dugo bili?

S7: Misec dana.

I: I kako je bilo doć doma?

*S7: To je bio problem, kako susjedu objasniti di san bio misec dana. Jer kako ja nisan želio da se zna, jer ja nisan bio lik, ja jesan pio svaki dan, al da san se ja ubiva od alkohola, pada po cestu, nisan, da san razbio čašu, nisan nikad, da san se potuka, nisan ni s kin. Kad san god doša kući, koja god doba bila i pijan, fala Bogu, nikad auto nije ostalo da ga nisan stavio u garažu, nikada. Uvik san bio pri svijesti, i onda kako ću objasniti ljudima di san bio? Ja volin igrati karte, volin igrati balote, šta sad kad ja dođen kući, s čin ću ja u kafić, ovo ono.. A šta ću, ili ću ostat u kući pa zatvoriti se, a kako ću.. Onda san se uvatija na caku kako iman dijabetes, pa san reka da mi se šećer uzoda gori, pada, pa nizak, pa skače, pa visok, pa su radili neke analize tako misec dana. Reka san da su mi doktori zabranili alkohol.. Bilo je tu zafrkancije „daj ne se*i, popij jednu pivu, šta će ti biti“, a ja ovom jednon ponesen ja normabela, iman doma, znaš, i kažen mu ajde ti lipo popij ovu tabletu, a ja ću popiti pivo, šta on zna šta je to.. I ka cili je bija šta će njemu tableta, ja govorin pa eto ajde popij pa nek vrage nosi i mene i tebe, kad već oćeš.. A sad to više niko ne spominje. Prije kad bi doša u kafić, zna se, konobar donese pivu, a sad se zna, ne naručivan više nikad piće, donese jamnicu. Ne smin sok radi šećera, a alkohol ne pijen..*

I: Niti bi alkohol mogli isto zbog šećera. A jeste imali poriva kad ste došli doma?

S7: A bilo bi, kako ne, padalo bi mi napamet da.. Onda prigode, vake, nake, onda Nova godina, pa Božić, pa neki rođendan, pa neke krizme, pričesti, al dobro.. Nisan nikad popio.

I: U redu, a kad ste počeli dolaziti u klub, šta vama to predstavlja, doći ovdje?

S7: Prije san bio u klubu Split, to je najstariji klub, onda tako se to svelo na dva tri čovika,

onda smo ja i kolega kako smo bili skupa, njegova sestra je našla taj Spinut, i kaže ajde. U međuvremenu dok nismo bili u klubu, isto nismo pili, al falilo nan je otić u Split, malo izlet i šoping, onda mi cili ka, pa ko nan brani iovako otić u Split, sidnemo na autobus i eto nas. Nikad nismo otišli ta četiri miseca.. (smijeh) Nikad! Ni jedan jedini put, i onda smo se prijavili tu i došli i odi nan je lipo baš. Baš je lipo odi, vođitelji su dobri, ljudi su dobri..

I: Smatrate li da je potrebno radit na prevenciji?

S7: Definitivno, ne znan kako, al ne može to nikad ostat u društvenoj potrošnji.

I: Eto to bi bilo to za danas. Hvala vam.

SAŽETAK

Hrvatska se nalazi u top 5 zemalja Europe u učestalosti ispijanja alkohola. Prekomjerna konzumacija alkohola osiromašuje pojedinca i njegovu neposrednu okolinu, kako materijalno, tako i emocionalno, te se smatra da je alkoholizam bolest koja pogađa cijelu obitelj. Sukladno tome, cilj ovog istraživanja bio je utvrditi i razumjeti koja je uloga obitelji u stvaranju ovisničkih ponašanja. U teorijskom dijelu ovog rada, upoznajemo čitatelje s definicijom, oblicima i samom poviješću alkoholizma u svijetu. Za potrebe provođenja istraživanja korištena je kvalitativna metodologija, odnosno provedeno je ukupno 7 polustrukturiranih intervjua s korisnicima Kluba liječenih alkoholičara Split. Do sugovornika/-ica se došlo svrishodnim uzorkovanjem. Analizom i interpretacijom prikupljenih podataka zaključujemo kako uzrok same ovisnosti ne moramo nužno tražiti u obitelji, iako povijest ovisnosti unutar obitelji značajno povećava predispozicije za razvijanje ovisnosti i transgeneracijsko prenošenje rizičnih ponašanja, brojni su okidači koji mogu društvenu potrošnju alkohola pretvoriti u alkoholizam. Iako obitelji ne mora nužno biti u jedan od uzroka u kreiranju same ovisnosti, njena uloga je ključna u procesu liječenja.

Ključne riječi: ovisnost, alkoholizam, obitelj, obiteljski odnosi, liječenje, Klub liječenih alkoholičara

SUMMARY

Croatia is in the top 5 countries in Europe in the frequency of alcohol consumption. Excessive alcohol consumption impoverishes the individual and his immediate environment, both materially and emotionally, and alcoholism is considered to be a disease that affects the entire family. Accordingly, the goal of this research was to determine and understand the role of the family in the creation of addictive behaviors. In the theoretical part of this work, we introduce the readers to the definition, forms and very history of alcoholism in the world. For the purpose of conducting the research, a qualitative methodology was used, i.e. a total of 7 semi-structured interviews were conducted with users of the Alcoholics Anonymous Split. The interlocutors were reached through purposive sampling. By analyzing and interpreting the collected data, we conclude that we do not necessarily have to look for the cause of the same addiction in the family, although a history of addiction within the family significantly increases the predisposition to developing addiction and the transgenerational transmission of risky behaviors, there are numerous triggers that can turn social alcohol consumption into

alcoholism. Although the family does not necessarily have to be one of the causes in the creation of the same addiction, its role is crucial in the treatment process.

Key words: addiction, alcoholism, family, family relations, treatment, Alcoholics Anonymous

BILJEŠKA O AUTORICI

Ana Miloš rođena je 18.2.1999. godine u Splitu gdje završava osnovnu školu i opću gimnaziju Vladimir Nazor. Redovni preddiplomski studij sociologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu upisuje 2018. godine, te trenutno završava i diplomski studij. Godine fakulteta obilježile su razne studentske poslove, volontiranja u raznim udrugama, kao i sudjelovanje na projektima. Trenutno radi kao koordinator projekta na projektu „Siguran kutak: Savjetovalište za žrtve obiteljskog nasilja“ u sklopu Udruge DUGA i voditelj je grupne terapije u Klubu liječenih alkoholičara Split.

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja ANA MILOŠ, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja magistra/magistrice SOCIOLOGIJE, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 18.12.2023.

Potpis

Izjava o pohrani završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada (podcrtajte odgovarajuće) u Digitalni repozitorij Filozofskog fakulteta u Splitu

Student/ica: ANA MILOŠ
Naslov rada: ULOGA OBITELJI U STVARANJU OVISNIČKIH OBRAZACA PONAŠANJA
Znanstveno područje: DRUŠTVENE ZNANOSTI
Znanstveno polje: SOCIOLOGIJA
Vrsta rada: DIPLOMSKI RAD

Mentor/ica rada:

izv. prof. dr. sc. Zorana Šuljug Vučić

(ime i prezime, akad. stupanj i zvanje)

Komentor/ica rada:

(ime i prezime, akad. stupanj i zvanje)

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

izv. prof. dr. sc. Ivanka Bezov

izv. prof. dr. sc. Zorana Šuljug Vučić

izv. prof. dr. sc. Manja Lončar

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog završnog diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada (zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uredenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude:

a) rad u otvorenom pristupu

b) široj javnosti, ali nakon proteka 6 / 12 / 24 mjeseci (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).

(zaokružite odgovarajuće)

Split, 18.12.2023.

Potpis studenta/studentice: